

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI**

**GÜVENLİ KENTLER PERSPEKTİFİNDEN DENİZLİ'DE GÖÇ
ALAN MAHALLELERİN DEĞERLENDİRMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA ÖZTÜRK

DENİZLİ, NİSAN - 2021

**T.C.
PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI**

**GÜVENLİ KENTLER PERSPEKTİFİNDEN DENİZLİ'DE GÖÇ
ALAN MAHALLELERİN DEĞERLENDİRMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA ÖZTÜRK

DENİZLİ, NİSAN - 2021

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğine beyan ederim.

BÜŞRA ÖZTÜRK

ÖZET

GÜVENLİ KENTLER PERSPEKTİFİNDEN DENİZLİ’DE GÖÇ ALAN MAHALLELERİN DEĞERLENDİRMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÜŞRA ÖZTÜRK

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ŞEHİR VE BÖLGE PLANLAMA ANABİLİM DALI

(TEZ DANIŞMANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ DALYA HAZAR KALONYA)

DENİZLİ, NİSAN - 2021

Toplumsal yapının değişip gelişmesinde etkili olan göçler tarih boyunca çeşitli nedenlere bağlı olarak gönüllü ve kitlesel olarak gerçekleşmiş ve büyük izler bırakmıştır. Günümüzde de yer isimlerinde ve tarihi kalıntılarda geçmişin bu izlerine rastlamak mümkündür. Türkiye’deki göç süreçlerine baktığımızda, kentleşme politikalarının ve ülkenin ekonomik, siyasi, kültürel ve diğer birçok alanında etkisi olan Marshall yardımlarının, tarımda makineleşmenin başlaması ve modern sürece geçilmesi ile insan gücüne olan gereksinimi azalttığı, kırdan kente göçü tetiklediği görülmektedir. Göç hareketleri sonucunda yerel halk ve göçmenler arasındaki ilişkiler, adaptasyon süreçleri, kent algısı ve kentsel güvenlik ise “güvenli kent” yaklaşımı bakımından önemlidir. Çalışmada, Denizli’de göç alan ve sosyo-mekânsal ayrışma tespit edilen mahalleler güvenli ve kapsayıcı kentler ekseninde incelenmiştir. Bu bağlamda, göçün gerçekleşmesi ile meydana gelen yoksulluk ve işsizliğin, sosyo-kültürel değişimler yoluyla güvenlik üzerindeki etkileri incelenmiş, temel yasal süreçlere ve planlama süreçlerine odaklanılarak, mevcut durum, kent algısı ve güvenli kent olgusu değerlendirilmiş, saha alanı olan Karşıyaka Mahallesi “güvenli kent” parametre ve göstergeleri açısından değerlendirilmiş ve göçmen mahallelerinde güvenli kentler oluşturulmasına yönelik planlama parametreleri önerilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Göç, güvenli kent, kapsayıcı kent, kent algısı, kent hakkı, kent planlama, Denizli.

ABSTRACT

EVALUATION OF IMMIGRANT NEIGHBORHOODS IN DENİZLİ FROM THE PERSPECTIVE OF SAFE CITIES

**MSC THESIS
BÜŞRA ÖZTÜRK**

**PAMUKKALE UNIVERSITY INSTITUTE OF SCIENCE
DEPARTMENT OF URBAN AND REGIONAL PLANNING
(SUPERVISOR: ASSIST. PROF. DR. DALYA HAZAR KALONYA)**

DENİZLİ, APRIL 2021

Migrations, which have been effective in the change and development of the social structure, have left great marks throughout history. Today, it is possible to find these traces of the past in the names of places and historical ruins. When we look at the migration process in Turkey, it is seen that urban politics and Marshall aid, which has great effects on country's economic, political, cultural and many other fields, started the mechanization in agriculture, decreased the need for human labor with the transition to the modern process and eventually, triggered the rural-urban migration. As a result of migration, relations between local people and immigrants, adaptation processes, urban perception and urban security are important in terms of “safe city” approach. In the study, the neighborhoods which have immigration and socio-spatial segregation in Denizli were examined in the axis of safe and inclusive cities. In this context, the effects of poverty and unemployment caused by immigration on security through socio-cultural changes were examined and evaluated, focusing on basic legal processes and planning processes, current situation, urban perception and the phenomenon of safe cities, Karşıyaka Neighborhood as the case study area, was evaluated in terms of “safe city” parameters and indicators and several planning parameters were proposed for creating safe cities in immigrant neighborhoods.

KEYWORDS: Migration, safe city, inclusive city, urban perception, right to the city, urban planning, Denizli.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
ŞEKİL LİSTESİ	iv
TABLO LİSTESİ	v
KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖNSÖZ	vii
1. GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Konusu.....	4
1.2 Araştırmanın Amacı.....	4
2. YÖNTEM	5
3. TEORİK ARKA PLAN	10
3.1 Göç.....	10
3.1.1 Göçün Hukuksal Arka Planı.....	17
3.1.1.1 Uluslararası Mevzuat.....	18
3.1.1.2 Ulusal Mevzuat.....	20
3.1.2 Hukuksal Arka Plan Değerlendirmesi.....	22
3.2 Güvenli Kent.....	23
3.3 Kapsayıcı Kent.....	30
3.4 Kent Algısı.....	32
3.5 Kent Hakkı.....	35
3.6 Bölüm Değerlendirmesi.....	38
4. SAHA ÇALIŞMASI	41
4.1 Denizli.....	41
4.2 Denizli Kentsel Planlama Süreci.....	45
4.3 Denizli Kent Merkezine/Merkezinden Yapılan Göçler.....	49
4.4 Denizli İlçeleri Nüfus Hareketlilikleri.....	53
4.4.1 Acıpayam.....	53
4.4.2 Çameli.....	54
4.4.3 Çal.....	55
4.4.4 Çivril.....	56
4.4.5 Çardak.....	57
4.4.6 Baklan.....	58
4.4.7 Tavas.....	59
4.4.8 Kale.....	60
4.5 Saha Çalışması.....	60
4.5.1 Karşıyaka Mahallesi.....	63
4.5.2 Değerlendirme.....	76
4.6 Öneri Planlama Parametreleri.....	78
4.7 Bölüm Değerlendirmesi.....	81
5. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME	83
6. KAYNAKLAR	89
7. EKLER	101
8. ÖZGEÇMİŞ	104

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1: Kartopu mülakatlar, 2019-2020	8
Şekil 3.1: Kevin Lynch kent imgesi bileşenleri, Lynch (2010)	34
Şekil 4.1: Ülke ve bölge içindeki konum.	41
Şekil 4.2: Laodikya antik kenti	41
Şekil 4.3: 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı, 1984	46
Şekil 4.4: 1/25.000 Nazım İmar Planı, 2018	48
Şekil 4.5: Denizli kentinin iller arası aldığı göç verileri.....	50
Şekil 4.6: Denizli kentinin iller arası aldığı göç oranları.....	50
Şekil 4.7: Denizli kentinin iller arası verdiği göç verileri	51
Şekil 4.8: Denizli kentinin iller arası verdiği göç oranları.....	52
Şekil 4.9: Acıpayam ilçe sınırı.....	53
Şekil 4.10: Çameli ilçe sınırı.....	54
Şekil 4.11: Çal ilçe sınırı	55
Şekil 4.12: Çivril ilçe sınırı.....	56
Şekil 4.13: Çardak ilçe sınırı.....	57
Şekil 4.14: Baklan ilçe sınırı.....	58
Şekil 4.15: Tavas ilçe sınırı.....	59
Şekil 4.16: Kale ilçe sınırı	60
Şekil 4.17: Denizli mahalleleri göçmen grupları	63
Şekil 4.18: Karşıyaka Mahallesi kent içindeki konumu hava fotoğrafı.....	64
Şekil 4.19: Akvadi bölgesi gecekondü yapıları	65
Şekil 4.20: Mahalledeki konut ve toplu konut bölgeleri	65
Şekil 4.21: Karşıyaka Mahallesi ve yakın çevresi 2007 yılı hava fotoğrafı.....	66
Şekil 4.22: Karşıyaka Mahallesi ve yakın çevresi 2020 yılı hava fotoğrafı.....	66
Şekil 4.23: Karşıyaka Mahallesi ve yakın çevresi mermer fabrikaları	67
Şekil 4.24: Karşıyaka Mahallesi güvenlik riski taşıyan bölge sokak dokusu... 72	
Şekil 4.25: Karşıyaka Mahallesi güvenlik riski taşıyan konut bölgesi	72
Şekil 4.26: Güvenlik riski taşıyan konut bölgesi yapıları.....	72
Şekil 4.27: Karşıyaka Mahallesi Lynch Analizi	73
Şekil 4.28: Ankara Bulvarı	73
Şekil 4.29: Mahallenin güneyindeki konut+ticaret bölgeleri.....	74
Şekil 4.30: Mimitaz Yayan Parkı ve dolmuş durağı	74
Şekil 4.31: Akvadi bölgesi gecekondü yapıları ve toplu konutlar	75
Şekil 4.32: Mahallenin güneyindeki Toplu Konut Bölgesi	75
Şekil 4.33: Mahallenin yakın çevresindeki Akvadi Toplu Konut Bölgesi.....	75

TABLO LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1: Tez çalışmasının kapsamı.....	6
Tablo 2.2: Mülakat görüşmelerinin içeriği.....	8
Tablo 3.1: Göç ve güvenli kentlere dair önceden yapılan lisansüstü çalışmalar	15
Tablo 3.2: Göçle ilgili uluslararası mevzuatlar.....	19
Tablo 3.3: Göçle ilgili ulusal mevzuatlar.....	21
Tablo 3.4: Güvenli kent parametreleri ve ölçütleri.....	27
Tablo 4.1: Denizli mahalleleri göçmen nüfusu ve güvenlik algısı.....	61
Tablo 4.2: Denizli mahalleleri göçmen nüfusu ve güvenlik algısı.....	62
Tablo 4.3: Denizli kenti karşılaştırmalı analizi.....	68
Tablo 4.4: Karşıyaka mahallesi mekânsal yapı analizi.....	70
Tablo 4.5: Karşıyaka mahallesi sosyo-kültürel yapı analizi.....	70
Tablo 4.6: Karşıyaka mahallesi ekolojik yapı analizi.....	70
Tablo 4.7: Karşıyaka mahallesi kurumsal yapı analizi.....	71
Tablo 4.8: Karşıyaka mahallesi ekonomik yapı analizi.....	71
Tablo 4.9: Karşıyaka mahallesi ‘güvenli kent’ parametreleri ve ölçütleri değerlendirmesi.....	76
Tablo 4.10: Öneri planlama parametreleri.....	80

KISALTMALAR LİSTESİ

ADNKS	:	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AİHS	:	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
CPTED	:	Crime Prevention Through Environmental Design
DB	:	Denizli Belediyesi
DBB	:	Denizli Büyükşehir Belediyesi
DPT	:	Devlet Planlama Teşkilatı
DTO	:	Denizli Ticaret Odası
GİGM	:	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
ODPM	:	Konut, Planlama, Yerel Yönetim ve Bölgeler Komitesi
STK	:	Sivil Toplum Kuruluşu
TOKİ	:	Toplu Konut İdaresi
TÜİK	:	Türkiye İstatistik Kurumu
YÖK	:	Yükseköğretim Kurulu

ÖNSÖZ

Yüksek lisans eğitimim boyunca kıymetli bilgi birikimi ve tecrübeleriyle beni yönlendiren, desteğini esirgemeyen, enerjisi ve çalışma azmi ile bana destek olan, bu süreçte yanımda olan ve zaman ayıran, bu çalışmanın gerçekleştirilmesi sırasında her konuda yardımcı olan tez danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Dalya HAZAR KALONYA'ya; yapıcı eleştirileri, ilgileri ve değerli önerileriyle bu çalışmaya katkı sunan Sayın Doç. Dr. Görkem GÜLHAN, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Emel KARAKAYA AYALP ve Sayın Dr. Öğr. Üyesi Feral GEÇER SARGIN'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Her daim olduğu gibi iyi bir eğitim almam için desteklerini esirgemeyen, her anımda yanımda olan, bana cesaret ve güç veren ve böyle bir ailede yetişmiş olmanın gururunu yaşatan aileme de sonsuz teşekkür ediyorum.

1. GİRİŞ

Göçlerin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. Göçler, “insanlığın ortaya çıkışından sonra ilkel kabilelerin yaşamsal faaliyetlerini sürdürmek üzere beslenme, barınma gereksinimlerini karşılayabilecekleri uygun elverişli alanlara doğru gerçekleştirilen sürekli hareketlilikler” olarak tanımlanmaktadır (Koçdemir, 1999; Kocacık, 1980). Göç olgusu son dönemlerde önemli konular arasında olup, toplumlar üzerinde büyük etkiler yaratan, tarih boyunca süregelen ve çeşitli nedenler, gereklilikler sonucu gerek gönüllü gerekse de zorunlu olarak gerçekleşmekte olan bir olgudur.

Tarihsel süreçte ilk göçler, yiyecek bulma arayışı ile başlayıp, coğrafi konum, iklimsel koşullar, doğal afetler, savaş, kentsel güvenlik ve ekonomik amaçlı olarak günümüze kadar süregelenmiştir. Göçler doğal, ekonomik, siyasi ve sosyal nedenlere bağlı olarak günümüzde de devam etmektedir (Harari, 2017).

Uluslararası göç hareketleri, gönüllü veya zorunlu olarak gerçekleşmiş olup fetihler, savaşlar ve imparatorlukların oluşumu göçleri beraberinde getirmiştir. Farklı bölgelere gerçekleşen zorunlu göçler, göç edilen bölgede demografik değişimlere neden olmuştur. Önemli bir demografik değişim ile siyasi ve sosyal yaşamın şekillenmesinde etkili olan, Türklerin kitlesel olarak gerçekleştirdikleri, 4-9. asırlar arasındaki Kavimler Göçü tarihte büyük etkileri olan ve toplumları etkileyen büyük göç dalgalarından biri olmuştur. Orta Asya’dan dünyanın çeşitli bölgelerine ve özellikle batıya gerçekleşen hareketlilikler olarak ifade edilen bu göç dalgası, sonuçları ile çeşitli medeniyetleri etkilemiş ve etkilerinin uzun sürmesi ile ayrı bir öneme sahip olmuştur (Borjas, 1990; Kımk, 2010; Castles & Miller, 2008).

Türkiye’de iç göç olarak tarımda meydana gelen önemli değişikliklerle birlikte, Türkiye’de sıklıkla görülen, ülkeye ekonomik, kültürel, siyasi ve diğer alanlarda etkisi olan kırdan kente göç olgusu, 1948 yılından itibaren Marshall yardımlarının alınması, tarımda makineleşmenin başlaması ile artmıştır. Tarıma makinanın girmesi ve insan gücünün yerine geçmesi, kırdaki köylüyü tarımdan ayırarak kentlere olan göçe zemin hazırlamıştır (Kutlu, 1973-74). Tarımda modernleşme sürecine geçilmesiyle kırdan kente göç hızlanarak devam etmiştir. İşsizlik, zorunlu köy boşaltmaları, terör olayları

ile yaşam koşullarında iyileşme ve kentsel hizmetlerden yararlanmak isteyen kırsal kesim kentsel yerleşmelere göç etmeye başlamıştır (Tümtaş ve diğ., 2016).

Tarımda önemli etkiye sahip üreticiler, üretim sistemindeki değişim ve dönüşümlerden sonra kırsal alandan kopmuş ve tarımdan uzaklaşmıştır. Üretim sistemindeki değişiklikler, tarımsal verimdeki düşüklük, tarımdaki gelir azlığı gibi nedenler köylünün tarımdan kopuşunu hızlandırmıştır. Kentleşmeye neden olan itici, iletici ve çekici etmenler ile kırsal alandan kopanlar kente göç etmeye başlamış ve kentsel ve kırsal alanlarda demografik değişimler meydana gelmiştir. Kentte üretimin kırsala göre değişkenliği, kırsal alanda işsizliğin artması, köylüyü tarımdan iten etmenler olmuştur. Bu anlamda tarımdan koparak bu nüfusun yer değiştirmesindeki olanak ve imkânları sunan ulaşımdaki gelişmeler iletici etmenler olup kırdan kopan ya da kırdan kopmaya hazır bulunan nüfusu kentlere çeken çekici etmenler de kentleşmeye neden olarak demografik değişimlere neden olmuştur (Keleş, 2000).

1990'lı yıllara gelindiğinde ise özellikle kitlesel göçlere neden olan etmenlerin güvenlik problemlerinden kaynaklandığı söylenebilir. Ülkenin doğusunda yaşanan iç çatışmalara bağlı olarak kentlerde güvenliksiz mekânların oluşması doğrultusunda birçok insan göç etmek zorunda kalmış; bu süreçte özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinden batıya göçler artmıştır (Kutlu, 1973-74; Karpat, 2003; Özden, 2008). Bu göçler sıklıkla ülkenin batısındaki metropol kentlere gerçekleşmekte iken, batıdaki diğer kentlere de göç gerçekleşmiştir. Bu kapsamda metropol kentlerdeki nüfus yığılmalarına koşut işsizlik artarak kentlerde yoksullaşmaya sebep olmuştur (Can, 2011; Uslu, 2012).

Günümüze bakıldığında ise, nüfus hareketliliklerinin birçoğu ekonomik temele dayanmakta olup, daha iyi yaşam standartlarından yararlanmak üzere kentlere, geçici ya da kalıcı olarak yerleştikleri söylenebilir. Bu kapsamda kentlerde nüfus hareketliliklerine bağlı olarak yığılmalar meydana gelmektedir. Kentleşme sürecinin hız kazanması dolayısıyla nüfus hareketliliklerinde meydana gelen değişimler göçe dair önemli değişkenler arasındadır. Türkiye'nin ekonomik yapısı, sanayi ve teknoloji sektörlerinde yaşanan gelişmeler, çeşitli sahalarda istihdam edilebilme üzerindeki yapılanmalar ile göç üzerinde etken olan kentsel hizmetlerden yararlanma konusu birbirinden ayrı düşünülemez. Fakat kentsel hizmet ve fırsatlardan yararlanmak için gerçekleştirilen hareketlilikler doğrultusunda kent merkezlerindeki yığılma ve

demografik yapıdaki dengesiz dağılım, kentlerde birçok problemi de beraberinde getirmiştir. Kentsel hizmetler, altyapı ve toplumsal sorunlar başta olmak üzere diğer birçok alanda gerçekleşen sorunlar bu problemler arasında sayılabilir. Göçlerin kentler üzerinde toplumsal, ekonomik, kültürel alanda etkileri olduğu kadar; kentsel gelişimi yönlendiren etkileri olduğu da söylenebilir (Can, 2011).

Bireylerin belirli kültürel birikimlerini arkada bırakarak farklı bir yaşama adaptasyon süreci hem yer değiştiren hem de yerel nüfus açısından zor olabilmektedir. Sosyo-kültürel uyumsuzlukların yanı sıra ekonomik kısıtlılıkların yol açtığı sorunlar da görülmektedir. Göç ile gelen bireyler ekonomik kısıtlılıklar yaşadığı gibi bu kısıtlılıkların göçmenleri, marjinal sektör olarak tanımlanan işportacılık, kapıcılık gibi düşük gelirli iş alanlarına sürüklediği tespit edilmiştir (Can, 2011).

Ayrıca bu kültürel farklılıklar ve kentin yerlileri ile olan iletişim kopuklukları sonucunda oluşabilecek sosyal dışlanmanın, göç eden nüfusun marjinal sektörlere olduğu kadar gasp, kapkaç vb. “kentsel suçlara” yönelmesi gibi problemlere yol açabileceği; kentlerde artış gösteren yoksulluk ve işsizlik oranları paralelinde kentsel suç potansiyeli ortaya çıkarabileceği de ifade edilmektedir (Can, 2011; Yıldırım, 2004).

Göç, mekânsal, sosyal, ekonomik vb. boyutlarıyla değerlendirildiğinde yalnızca göç alan yerleri değil göç veren yerleri de etkilediği görülmektedir. Göç genellikle büyük kentlere ve işgücü imkânlarının çeşitlendiği merkezlere yöneldiği takdirde nüfusun homojen dağılımında dengesizlikler meydana gelmektedir (Yıldırım, 2004). Göç edilen mekânda sosyo-kültürel yaşamı özümseyememe, sosyal ve çevresel değerlerdeki olumsuz şartlar ile hemşehrilerinin yakınında kümelenen bireyler diğer yerleşim yerlerinde yaşayanlara kıyasla sosyo-kültürel yaşamı da etkilemektedir (Sever ve diğ., 2010). Kentleşme ve göç oranları arttıkça, yabancılaşma, uyum sorunu ve insanlar arasında mesafeli davranışlar da artmaktadır (Erman, 2002).

Bu kapsamda yapılan tez çalışmasında, tekstil sektörünün gelişmesine koşut göç alan bir merkez konumuna gelen Denizli kenti saha alanı olarak seçilmiştir. Çalışmada, Denizli’de göç alan ve sosyo-mekânsal değişime paralel güvenlik sorunu bulunan mahalleler tespit edilerek, planlama aracılığıyla nasıl daha “güvenli kentler” yaratılabileceği, literatür taraması ve yazılı-görsel kaynaklar üzerinden uygulanan içerik analizi; sahada yapılan mülakat çalışmaları ve yerinde gözlemler ile

incelenmiştir. Yapılan mülakatlar ardından araştırmanın mekânsal boyutuna odaklanılarak, Denizli’de göç alan mahalleler üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır. Yapılan değerlendirme kapsamında temel yasal süreçlere ve planlama süreçlerine bakılarak, kentte göç alan mahallelerde güvenli kentlerin yaratılmasına dair Denizli kentindeki mevcut durum ve “kentli algısı” incelenerek Lynch analizi tekniğiyle mekânsallaştırılmış ve daha “güvenli kentler” oluşturulması için planlama parametreleri önerilmiştir.

1.1 Araştırmanın Konusu

Araştırma, göç sürecini, kentteki yansımaları eşliğinde mekânsal, toplumsal değişim ve dönüşüm süreçleri üzerindeki etkileri bakımından değerlendirmektir. Bu kapsamda yapılan tez çalışması, tekstil sektörünün gelişmesine koşut Denizli kentinin göç alan bir merkez konumuna gelmesi ile kentte göç alan mahallelerde planlama aracılığıyla nasıl güvenli kentler yaratılır sorusunun yanıtını araştırmaktadır.

Çalışma, Denizli’nin tarihsel gelişim sürecinde aldığı göçlerin sosyo-mekânsal boyutu incelenerek, kentte göç alan bölgelerin yoğunlaştığı mahallelerde ortaya çıkan sosyo-kültürel uyumsuzluklar paralelinde, mahalleleri “güvenli kentler” ve “kapsayıcı kentler” kavram setleri üzerinden değerlendirmekte ve kent algısı ve güvenliğini iyileştirmeye yönelik planlama parametreleri önermektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Çalışmada, Denizli’de göç alan ve buna bağlı olarak sosyo-mekânsal ayrışma tespit edilen mahallelerde “güvenli” ve “kapsayıcı” kentler oluşturulmasına yönelik planlama parametreleri geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda, Denizli’de yapılan saha çalışması ardından, mevcut planlama sisteminin güvenli kentler oluşturulması sürecinde eleştirel bir perspektiften irdelenmesi amaçlanmaktadır.

Çalışmanın, mekânsal ve sosyo-kültürel öncelikleri belirleyerek güncel sorunlara ilişkin olası gelecek çalışmalar için bir bilimsel altlık oluşturması amaçlanmaktadır.

2. YÖNTEM

Türkiye’de göç süreci temelinde kentlerdeki sosyo-mekânsal değişim sürecine ilişkin tezin araştırma sahası olarak belirlenen Denizli’de göç alan mahallelerde planlama aracılığıyla güvenli kentler nasıl yaratılır araştırma sorusuna cevap bulmak amacıyla çalışmada ilk olarak, literatür taramasında incelenen bilimsel-akademik yayınlar ile yazılı-görsel kaynaklar derlenmiş; ardından Denizli kenti özelinde emniyet mensupları, akademisyenler, uzmanlar ve seçilen sahalarda mahalle muhtarlarıyla mülakatlar ve yerinde gözlemler yapılmıştır. Denizli kentindeki göç, kentsel mekân ve güvenli kent olguları bağlamında kentteki sosyo-mekânsal sorunlar tespit edilerek Lynch analizi tekniği ile mekânsallaştırılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, araştırmanın konusu ve amacı açıklanmıştır. Denizli ilçeleri ve mahallelerinde yoğunlaşan göçler değerlendirilmiş ve bu mahallelerde güvenli kentler irdelenerek, göçün sosyo-mekânsal etkilerinin neden olduğu problemler ve sosyo-kültürel adaptasyon süreçleri ortaya konmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde, çalışmanın yöntemi açıklanmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde, “göç”, “güvenli kentler”, “kapsayıcı kentler”, “kent algısı” ve “kent hakkı” kavramları irdelenmiş; göç kavramının hukuksal arka planı açıklanmıştır. Çalışmanın dördüncü bölümünde saha alanı olarak belirlenen Denizli kentinin tarihsel süreçteki sosyo-mekânsal hareketlilikleri açıklanmış, göç alınan ve verilen iller şemalaştırılmıştır. Bu süreçte Denizli ilçelerinde önemli görülen nüfus hareketleri açıklanmıştır. Denizli merkez mahallelerinde yapılan karşılaştırmalı analiz ardından, detayda incelenmek üzere seçilen Karşıyaka Mahallesi, Lynch analizi tekniğiyle mekânsallaştırılmıştır. Araştırmanın son bölümünde, mevcut planlama sisteminin güvenli kentler oluşturulması sürecine etkisi eleştirel bir perspektiften irdelenmiş; güvenli ve kapsayıcı kentler yaratılması amacıyla öneri planlama parametreleri geliştirilmiş; sonuç ve genel değerlendirme sunulmuştur. Bu kapsamda Denizli kenti özelinde yapılan çalışmalar 4 (dört) aşamada değerlendirilmiştir (Tablo 2.1).

Tablo 2.1: Tez çalışmasının kapsamı.

Aşamalar		Kapsam ve İçerik
1	Literatür araştırması, Verilerin toplanması	-Literatür Taraması -Özgün yazılı ve görsel kaynaklar -Denizli Büyükşehir Belediyesi Plan-Proje Raporları
2	Verilerin toplanması, araştırma sorularının oluşturulması, Derinlemesine mülakatlar yapılması	-Yerel yönetimler, valilik ve ilçe belediyeleri ile yapılan mülakatlar -Uzmanlar, araştırma konusu hakkında daha önceden çalışma yapmış araştırmacılar ile yapılan mülakatlar -Sivil toplum kuruluşları ve derneklerle yapılan mülakatlar -Merkez mahalle muhtarları ile yapılan mülakatlar
3	Elde edilen verilerin analizi	-Karşılaştırmalı Analiz (Denizli kent bütünü ve Karşıyaka mahallesi ölçeği) -Lynch Analizi (Karşıyaka Mahallesi) -Karşıyaka Mahallesi için ODPM (2004), Koca & Çolpan Erkan (2019) ve Rozhan ve diğ., (2015) “güvenli kent” parametre ve göstergelerinin değerlendirilmesi -Öneri planlama parametreleri oluşturulması
4	Genel değerlendirme, öneri ve stratejilerin geliştirilmesi	-Güvenli ve kapsayıcı kentler ve kent hakkı bağlamında -Denizli kent bütünü ve planlama kararları bağlamında -Politika, planlama ve tasarım ölçeği bağlamında

Tez çalışmasının yöntemi, Türkiye’de iç göç süreci temelinde kentlerdeki toplumsal-mekânsal değişim sürecine ilişkin Denizli’de göç alan mahallelerde güvenli kentlerin nasıl oluşturulacağına dair bir yanıt bulmak amacıyla literatür taramasında incelenen bilimsel-akademik yayınlar ile yazılı-görsel kaynakların derlenmesi ve Denizli kenti özelinde emniyet mensupları, akademisyenler, uzmanlar ve merkez mahalle muhtarlarıyla yapılan mülakatlara ve gözlemlere dayanmaktadır.

Buna ek olarak, çalışmaya kaynak olabilecek kurum görüş ve değerlendirmeleri için Denizli İl Emniyet Müdürlüğü, Denizli Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü ve TÜİK Denizli Bölge Müdürlüğü’ne gerçekleştirilen ziyaretler ile sözlü mülakat çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Tez çalışması, saha çalışmalarındaki yerinde tespit ve gözlemler ve mülakat değerlendirmeleri doğrultusunda Denizli’nin göç alan mahallelerindeki sosyo-mekânsal ayrışmaları ve güvenlik problemlerini tespit etmektedir.

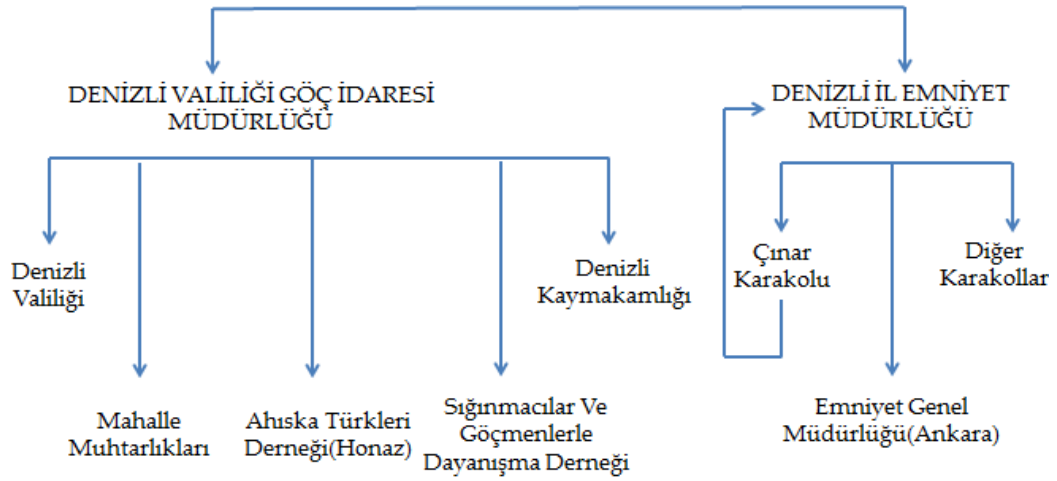
Tez araştırması kapsamında gerek çalışma alanına yönelik literatür taramasında incelenen bilimsel-akademik yayınlar ile gerekse yerinde tespit ve gözlemlerden faydalanılarak yerleşmenin değerlendirilmesine yönelik mekânsal, sosyo-kültürel, ekonomik, ekolojik ve kurumsal yapı üzerinden karşılaştırmalı

analizler gerçekleştirilmiş ve mahalledeki sorunların bütüncül değerlendirilmesi kapsamında kent bütünü özelinde irdelenmiştir.

Çalışmanın konu ve amacına ilişkin güvenli kent parametrelerinin oluşturulması, kentsel mekânda sorunların belirlenmesi bağlamında gerek mekânsal gerekse de ulaşım bağlantılarının değerlendirilmesi ve yasal-yönetmelik boyutun değerlendirilmesi ile çözüm önerilerinin geliştirilmesi bakımından önemli görölen 3 (üç) alışma değerlendirilmiştir. Bunun sonucunda, ODPM (2004) kılavuzunda, Koca & Çolpan Erkan (2019) alışmasında ve Rozhan ve diğ., (2015) alışmalarında güvenli kentler oluşturulmasına yönelik nitelikler değerlendirilmiş ve **3 (üç)** güvenli kent parametresi ve **42** güvenli kent ölçütü Denizli kenti Karşıyaka Mahallesi özelinde oluşturulmuştur. Saha alışmaları süresince elde edilen veriler ile sorun ve riskler üzerinden mekânsal, sosyo-kültürel, ekonomik ve hukuksal boyutta planlama parametreleri önerilmiştir.

Saha alışması süresince yürütölen derinlemesine mülakatlar dört aşamadan oluşmaktadır: (1) Yerel yönetimler, valilik ve ilçe belediyeleri ile yapılan mülakatlar; (2) Uzmanlar, araştırma konusu hakkında daha önceden çalışma yapmış araştırmacılar ile yapılan mülakatlar; (3) Sivil toplum kuruluşları ve derneklerle yapılan mülakatlar ve (4) Muhtarlar ile yapılan mülakatlar olarak değerlendirilmiştir. Denizli kenti için araştırma boyunca çalışmaya potansiyel katkı sağlayacak katılımcılarla kartopu mülakatlar gerçekleştirilmiştir (şekil 2.1).

Saha araştırmaları esnasında göç ilişkilerinin araştırılması ve değerlendirilmesi kapsamında kentte mevcut durumun değerlendirilmesi önemli görölmektedir. Bu kapsamda tez çalışması konu ve kapsam gereği mevcut durumun değerlendirilmesi için mekânsal, sosyo-kültürel, ekonomik, hukuksal-kurumsal yaklaşımlar ile mülakat çalışmaları için içerik oluşturulmuş ve bu yaklaşımlar kapsamında olası çözüm önerileri geliştirilmiştir (Tablo 2.2).

Şekil 2.1: Kartopu mülakatlar, 2019-2020.

Tablo 2.2: Mülakat görüşmelerinin içeriği.

Yaklaşım	Kapsam	Mülakat İçeriği
Mekânsal	Göçün mekânsal yapı üzerindeki etkileri	-Göçün mekânsal etkileri -Yerleşmelerdeki göç bölgelerinin yoğunluğu -Yerleşmelerdeki göç vb. etkenlerle mekânsal ayrışma etkisi
Sosyo-kültürel	Göçlerle birlikte sosyo-kültürel yapıdaki değişim	-Göçmen grubun konut seçimi -Kentsel güvenlik -Gecekondu problemi
Ekonomik	Göçün ekonomik yapı üzerindeki etkileri	-Göçün ekonomik etkileri -Yerleşmelerdeki istihdam, işsizlik ve yerli/göçmenlerin meslek grupları -Yerel halkın ticari-zanaat faaliyetleri
Hukuksal-Kurumsal	Ulusal ve uluslararası hukuksal boyutta göç	-Yasal mevzuatların etkinlik, verimlilik ve yeterliliği -Göç olgusundaki kurumlar arası eşgüdüm -Yerel yönetimlerin göç politikalarındaki etkinliği -Göç ve göçmenlik konusunda uygulamaya geçirilen politikalar -STK'ların katılımı
Öneriler	Güvenli kentler için öneriler	-Kentsel problemler ve kentsel güvenlik, huzur ve refahın sağlanmasına yönelik çözüm önerileri

Detaylı araştırma alanı olarak seçilen Denizli ili Pamukkale ilçesi Karşıyaka Mahallesi kapsamında yapılan mülakatlar ve yerinde gözlemler doğrultusunda kentsel imgelerin algılanması ve fiziksel öğelerin değerlendirilmesi ile Lynch analizi tekniği kullanılarak “kent kimliği” algılanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda bir çalışma alanı sınırı belirlenerek kentlerin tanımlanmasında önemli görülen fiziksel-yapısal eşikler ve psikolojik eşikler değerlendirilmiştir.

Bireylerin sosyo-kültürel yaşantılarında, mekân algısının tanımlanmasında ve kentsel kimliğin algılanmasında belirleyici olan sosyal ve psikolojik eşikler hem fiziksel hem de güvenli-güvenli mekân tespitine yönelik olarak irdelenmiştir. Bu kapsamda fiziksel-yapısal eşikler, Karşıyaka mahallesinde gerçekleştirilen saha çalışmaları ve görsel analizler ile desteklenmiş ve bu eşikler doğrultusunda değerlendirilmiştir. Mahalledeki mekânsal ve işlevsel kimliğe göre sınırlar-eşikler, yollar, bölgeler, odaklar, düğümler, işaretler ve psikolojik eşikler olarak bireylerin zihin haritasını oluşturan öğeler üzerine odaklanılarak Lynch analizi detayında irdelenmiştir (Şekil 4.27).

Tez çalışmasında göç olgusu doğrultusunda ulusal ve uluslararası hukuksal süreçlere ilişkin yapılan değerlendirmelere bakıldığında, hukuksal boyuta ilişkin somut önerilere ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Çalışmanın planlama ve kent hakkı boyutu, Denizli kent bütünü ve planlama kararları, planlama ve tasarım ölçekleri bağlamında değerlendirilerek politika ve stratejilerin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Yapılan araştırmalar doğrultusunda kent planlama disiplini üzerinden göç ve güvenli kent ilişkisi değerlendirilerek mekânsal, sosyo-kültürel önceliklerin belirlenmesi ile güncel sorunlara ilişkin gelecek olası çalışmalara yönelik bilimsel altlık oluşturması ve planlama ve uygulama çalışmalarında bir yöntem oluşturulması bakımından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Güvenli kentler için önemli parametrelerden biri olan “kentsel suçlara” ilişkin kurumların veri paylaşmaması ve COVID-19 pandemisi sebebiyle sahadan veri toplanamaması sonucunda, yeterli niceliksel ve niteliksel bulguya erişilememiş ve bu parametre detayda incelenememiştir.

3. TEORİK ARKA PLAN

Bu bölümde, kent planlama perspektifinden göç olgusunu irdelemek ve kentteki göç alan mahallelerde nasıl güvenli kent yaratılır sorusuna yanıt bulabilmek amacı ile “göç”, “güvenli kent”, “kapsayıcı kent” ve “kent hakkı” kavramları incelenmiştir. Denizli kenti örneğinde detaylı saha alanı olarak seçilen Karşıyaka Mahallesi'nin mevcut durum tespiti ile sorun ve risklerine yönelik analizler yapılması ve kentsel kimliğin tanımlanabilmesi için önemli görülen “kent algısı” tanımlanmıştır. Göç olgusu bağlamında hukuksal sürecin değerlendirilmesi için “kent hakkı” kavramı önemli görülmektedir. Bu kapsamda, tez çalışmasının konu ve içeriğinin değerlendirilmesine yönelik önemli görülen kavramlar ve göçle ilgili uluslararası ve ulusal mevzuatlar çalışmanın teorik arka planını oluşturmaktadır.

3.1 Göç

Göç, “bireylerin ya da insan topluluklarının uluslararası bir sınırı geçerek veya bulunduğu ülke içerisindeki yer değiştirmesi” olarak tanımlanabilir (Uluslararası Göç Örgütü, 2009). Tümertekin ve Özgüç (1997) göçü, “bir idari sınırı geçerek oturma mekânını sürekli veya uzun süreli olarak değiştirmesi” şeklinde ifade etmektedir. Göç kavramı, insan gereksinimlerine bağlı olarak yaşadıkları yerleşmelerden başka bir yerleşim alanına doğru, yaşanılan alanın terk edilerek, söz konusu mekânı değiştirme olarak tanımlanabilir (Tümertekin ve Özgüç, 1997). Erder (2006) göçün oluşması için bir yer değiştirmenin “anlamli bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre” içinde gerçekleşmesi gerektiğini belirtmiştir (Erder, 2006).

Oldukça karmaşık bir toplumsal olgu olarak ele alınan göç, yalnızca mekânı değiştiren bir devinim olmayıp, toplumun ve kentin gelişim ve değişim sürecinde etkili olan bir faktör olarak da tanımlanabilir (Can, 2011; Güzel, 2013).

Tarihsel süreçte de önemli olup nüfus hareketliliklerinde etkili olan iklim değişiklikleri, coğrafi konum, doğal afetler, açlık, kuraklık ve kimi medeniyetlerin saldırılarından dolayı avcı-toplayıcı toplumlarda da etkili olmuş ve göçebe hayat tarzı toplumsal bir örgütlenme biçimi olarak görülmüştür. Avcı-toplayıcı topluluklarda doğal çevre yaşamı önemli olup doğadaki olaylar, hayvan varlığı ve beslenme

gereksinimlerini karşılayabilecek şekilde ve kimi zaman doğaya karşı şekillenerek yaşamlarını devam ettirmişlerdir. Bu ilkel topluluklar günlük ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik yaşamlarını devam ettirmiş olup bu topluluklarda insan gücü etkin olarak kullanılmıştır (Yazgan, 2010; Yalçın, 2004).

İlkel toplumdan sonra yerleşik yaşamın başlangıcı ve tarımdaki gelişmelerin başlaması ile de göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçilmiştir. İlkel dönem topluluklarından yerleşik yaşama geçiş uzun bir süreci kapsamaktadır. Tarımın gelişmesi, üretim alanında da gelişmelerin yaşanmasında önemli bir adım olmuştur. Avcı-toplayıcı topluluklar hayatlarını devam ettirmek üzere avcılık ve toplayıcılık yaparak yaşamlarını sürdürdükleri, yerleşik düzene geçilmesi ile insanlar doğa ile uyum sağlayarak tarımcı toplumun ortaya çıkması ile tarımsal faaliyetlerde gelişme göstermişlerdir (Ertürk, 1996; Yazgan, 2010).

Avcı-toplayıcı ve yerleşik yaşamda gerçekleştirilen hareketlilikler olduğu kadar göç, bireysel ve kişinin özgür iradesi ile verebildiği bir karar olduğu kadar, savaş, iç çatışmalar vb. zorunlu nedenler ile kitlesel olarak da gerçekleşebilmektedir (Güzel, 2013; Tümtaş, 2007).

Türkiye tarih boyunca jeopolitik konumundan dolayı göç hareketleri ile karşı karşıya kalmış, Osmanlı döneminin çöküşünden yükselişine değin göç alan bir ülke olmuştur. İç göçler, ülke sınırları içerisinde, bir yerleşim biriminden diğer bir yerleşim birimine gerçekleşirken belirli nedenlere bağlı olarak gerçekleşmektedir. Dış göçler ise ülke sınırları dışına uzun süre ya da iş sebebi ile gerçekleştirilen göçler olarak ifade edilmektedir. Bu göçler gönüllü olduğu gibi zorunlu olarak da gerçekleşmektedir. Türkiye'ye yönelik göç hareketlerinin gelişimini Cumhuriyet öncesi dönem ve Cumhuriyet sonrası dönem olarak değerlendirmek mümkündür (Kocadaş, 2016; Koçak & Terzi, 2012; Bostan, 2017).

Cumhuriyet öncesi; gerek gönüllü gerekse de kitlesel olarak gerçekleşen göçler Cumhuriyet öncesi dönemde, 1850'li yıllarda Kırım Tatarlarının göç dalgaları ile hareketlilik göstermiştir. Daha sonra bu göç akınlarını Gürcüler, Çerkezler, Çeçenler, Dağıstanlılar ve Lazlar takip etmiştir. Kırım Tatarlarının göçleri ilk büyük çaplı Müslüman göçleri olarak bilinmektedir. Kırım Tatarları kitlesel olarak 1783 yılları öncesinde büyük çaplı olmaksızın Osmanlı topraklarına küçük kümeler olarak

göç etmişlerdir. 1783 yılında ise kitlesel olarak ilk büyük çaplı göç gerçekleşmiştir. Çerkez göçleri ise Anadolu'nun nüfusunda etkileri olan kitlesel göçler olarak bilinmektedir (GİGM, 2016).

1877-1878 yıllarında göçler artmaya başlamış olup 1800'lü yıllarından sonra Azerbaycan'dan göçler gerçekleşmiştir (Bilgi, 2006). Osmanlı-Rus Savaşı sonrasında ise Gürcü göçleri başlamış ve 1921 yılına dek süregelmiştir. Diğer göç akımlarından olan Arnavutların Anadolu'ya göçlerinin nedeni ise topraklarının Osmanlı'ya geçmesine bağlanmaktadır. Savaşların gerekçesi ile başlayan Arap kökenli göçler de Anadolu'ya gerçekleştirilen seferler sonrasında bölgelerine dönmeyerek Anadolu'da kalmışlardır (Özdemir, 2007; GİGM, 2016).

1918 yılına kadar Bosna'dan Türkiye'ye de göç dalgaları gerçekleşmiştir. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna'yı işgal etmesinin ardından bu dalgalar gerçekleşmeye başlamıştır (GİGM, 2016).

Cumhuriyet sonrası; bu dönemde de göç hareketleri devam etmiş olup 1923 yılında Türk-Yunan mübadelesi sürecinde ilk göç hareketi gerçekleşmiştir. 1923 yılında Türkler ve Yunanlar arasında "Türk-Yunan Nüfus Mübadelesine İlişkin Sözleşme ve Protokol" imzalanarak Yunanistan'da bulunan Müslümanlar ile Türkiye'de bulunan Rum Ortodokslarının mübadelesi ele alınarak göçler kontrol edilmiş; mübadeleye dahil ve hariç tutulanlar üzerine konular esas alınmıştır. 1922 yılında Türk Kurtuluş Savaşı'nda Yunan ordusunun yenilgiye uğraması ardından Batı Anadolu'daki Rumlar kitleler halinde ayrılmışlardır ve Yunanistan'a büyük bir göç dalgası gerçekleşmiştir. 1923 yılında imzalanan sözleşme kapsamında ise göç kapsamına alınmışlardır (Emgili, 2017; GİGM, 2016).

Bir diğer kitlesel göç hareketi de Yugoslavya-Makedonya'dan olan göçlerdir. Balkanlar'ın "Yugoslavya-Makedonya" bölgesinden Türkiye'ye yönelik ilk göç hareketliliği 1877-1878 yılında başlamış olup Balkan Savaşı yıllarında ve son olarak da 1967'ye kadar devam etmiştir. Yugoslavya-Makedonya topraklarındaki İllirler, Traklar ve Daçlar bölgenin ilk sahipleri olarak bilinmektedir. Bu bölgede zamanla çok kültürlü bir yapının oluşumu söz konusu olmuş olup demografik yapıdaki değişimlere neden olmuştur (Çavuşoğlu, 2007). Bu göçlerin *itici* etmenlerinin o yöredeki savaşlar ile güvenlik ortamının yıkılması ve katliam, tecavüz, uygulanan baskılar ve sürgün

olduğu ifade edilmektedir. 1923-1930 yılları arasında artan baskılar nedeniyle göç edenlerin sayısı da artmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra Yugoslavya-Makedonya'dan 305.158 kişinin göç ettiği bilinmektedir. 1950 yılına kadar olan dönemde 14.494 kişi devlet tarafından yurtlandırılmış olup geride kalan kişiler ise serbest göçmen olarak Türkiye'de kalmışlardır (Doğanay, 1997; GİGM, 2016; Bozkurt, 2010).

Kitlesele göçler olarak Bulgaristan'dan gelen göçler de Cumhuriyet dönemindeki büyük göç dalgalarından olup demografik olarak büyük etkiler yaratmıştır. Dört evrede gerçekleşen bu göçler 1989 yılına dek sürmüştür. 1925 yılında Bulgar-Türkler arasında İkamet Anlaşması yapılmış olup her iki ülkenin insanlarına karşılıklı olarak birbirlerine gidip gelme ve yerleşebilme hakkı tanınmıştır. Bu anlaşma sonrasında 1949 yılına kadar 218.998 kişi Türkiye'ye göç etmiştir. Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin ilanından sonra, 1949-1951 yılları arasında 156.063 insan Türkiye'ye göç etmiştir. 1968-1979 yılları arasında Ankara'da 'Türkiye-Bulgaristan Yakın Akıaba Göçü Anlaşması' imzalanmış olup bu dönem arasında Türkiye'ye 116.521 kişi göç etmiştir. Bu anlaşmaya göre 1952 yılına kadar Türkiye'ye göç eden Bulgaristan Türklerinin yakınlarının Türkiye'de bulunmalarına izin verilmiştir. Bulgaristan'dan gelen son göç hareketi ise 1989 yılında Bulgar devletinin vatandaşlarını göçe zorunlu kılması üzerine başlamıştır. 1923-1945 yıllarında Balkanlar'dan yaklaşık 800 bin kişi zorunlu olarak göç etmiştir. 1980'li yıllardan sonra da göç hareketleri yabancı kökenlilerden oluşmuş ve etkileri kentlerde görölmeye başlanmıştır (Tekin & Altunsoy, 2019; GİGM, 2016).

Günümüze gelindiğinde ise Suriye İç Savaşı'ndan kaçarak Türkiye'ye sığınan ve son 10 yıldır ülkenin bir gündemini oluşturan Suriyeli göçmenler en güncel kitlesele göç dalgası olduğu görölmektedir. Suriye'den bireysel kaçıışların haricinde de Türkiye'ye gruplar halinde göçler de gerçekleşmiştir. 2011 yılında Suriye'de yaşanan iç karışıklıklar sebebi ile Türkiye'ye, Suriye'den toplu nüfus hareketi gerçekleşmiştir. İç karışıklıklar ve Suriye'deki farklı kültürlerin heterojen yapısı bugün Türkiye'de sosyo-kültürel çatışmalara ve tepkilere neden olabilmektedir. Bölgedeki çatışmalar, ekonomik problemler ve sosyo-ekonomik eşitsizlikler ülkede olumsuzluklar yaratarak büyük bir "sığınmacı krizi" ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda bölgedeki iç

çatışmalardan kaynaklı güvenlik problemlerinin ortaya çıkması ile Türkiye'ye Suriye'den büyük bir kitlesel göç hareketi gerçekleşmiştir.

Denizli kenti de göç hareketliliklerinden etkilenmiş ve iç göçler bakımından 1970'li yıllara kadar göç vermiştir. Kentte ekonomik kısıtlılıklardan dolayı 1960'lı yıllardan itibaren kent dışına göçler artmıştır. 1980'li yıllardan sonra ise sanayi üzerindeki gelişmeler ile kente olan hareketlilikler artmış ve göç alan kent olarak kayıtlara geçmiştir. Bu bağlamda kente gerçekleşen göçlerin gerekçeleri olarak özellikle dokuma ve tekstil alanında gelişme göstermesi ve iş olanaklarının artması ile açıklamak mümkündür (İlimiz Denizli, 1985).

Kent, özellikle tekstil sektöründeki gelişmeler ile çekim merkezi olmuş ve kente olan hareketlilikler artmıştır. Ayrıca eğitim, hizmet ve sağlık sektöründeki gelişmeler ve iş olanaklarının artması sebebi ile kente çevre illerden göç artmıştır (İlimiz Denizli, 1985; Gökburun, 2019).

Literatür çalışması sonucunda bugüne kadar toplumsal-mekânsal hareketlilikler konusunda çok sayıda çalışmanın yer aldığı tespit edilmiştir. Çalışmalara konu olan bu olgunun disiplinlerarası çalışmalarda çeşitli bakış açılarıyla farklı yönlerine değinildiği söylenebilir.

Göç çalışmaları olarak bu olgunun farklı bakış açıları ile literatürde yer aldığı bilinmekte olup göç olgusu, antropologlar, sosyologlar, şehir plancıları, kamu yöneticileri ve diğer ilgili uzmanlık alanları tarafından incelenen disiplinlerarası bir araştırma alanı olarak bilinmektedir (Sertkaya-Doğan, 2015).

YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında tez çalışmasının konu ve kapsamına ilişkin olarak “göç” ve “güvenli kent” anahtar kelimelerinin taratılması ile farklı uzmanlık alanlarında çalışılan 9 (dokuz) adet lisansüstü çalışmaya ulaşılmıştır (Tablo 3.1).

Tablo 3.1: Göç ve güvenli kentlere dair önceden yapılan lisansüstü çalışmalar (YÖK tez veri tabanı).

Tarih	Bölüm	Tez Adı
2008	Şehir ve Bölge Planlama	Kent, güvenlik ve güvenli kent planlaması: Bursa örneği
2011	Şehir ve Bölge Planlama	Güvenli kent planlama ilkeleri, kentsel suçları önleme kapsam ve yöntemleri: Ankara kenti örneği
2012	Uluslararası İlişkiler	Avrupa’da radikal sağ partiler ve göç karşıtlığı: Güvenlik temaları ekseninde göç karşıtı söylemin inşası
2013	Kamu Yönetimi	Kentlerin güvenliği ve güvenli kent kavramı: Rize örneği
2016	Kamu Yönetimi	Türkiye’de iç göç akımları, bu göçlerin emniyet ve asayişe etkileri ve göçlere karşı kolluk kuvvetlerinin alabileceği tedbirler
2018	Uluslararası İlişkiler	Göçün güvenlikleştirilmesi: Avrupa Birliği’nin göç politikası ve Türkiye-AB ilişkilerine etkisi
2018	Uluslararası İlişkiler	Küreselleşme sürecinde göç olgusu: Göçün stratejik yönetimi ve Türkiye örneği
2019	Sosyoloji	Sosyolojik açıdan göç ve kültürler arası etkileşim: Suriyeli göçmenler örneği
2019	İktisat	Uluslararası göç olgusu: Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki ekonomik ve sosyal yapı üzerine etkileri

YÖK tez veri tabanında 2 (iki) adet tez çalışmasının Şehir ve Bölge Planlama bölümünde, 3 (üç) adet tez çalışmasının Uluslararası İlişkiler bölümünde, 2 (iki) adet tez çalışmasının Kamu Yönetimi bölümünde, 1 (bir) adet tez çalışmasının Sosyoloji bölümünde ve 1 (bir) adet tez çalışmasının da İktisat bölümünde olduğu görülmektedir.

Ataç (2008), Şehir ve Bölge Planlama bölümünde yaptığı tez çalışmasında, kentsel mekânda sosyo-kültürel uyumsuzluk sonucu ortaya çıkan “kentsel suç” olgusunun kent planlama disiplini kapsamında azaltılması ve bu kapsamda mekânsal düzenlemeler ve suç veri analizi irdelemeleri ile “güvenli kent” planlama aşamalarını ele almıştır. Aksoy (2011) ise, güvenli kentlerin oluşturulmasında kentsel suç olgusunun engellenmesi konusunu kent planlama disiplininde irdelenmiş olup güvenli kenti, planlama ilkeleri dahilinde, kentsel suç haritası ve arazi kullanım kararları ile örtüştürerek irdelemiştir (Ataç, 2008; Aksoy, 2011).

Özerim (2012), Uluslararası İlişkiler bölümünde yaptığı tez çalışmasında, ulusal, kültürel, ekonomik ve iç güvenlik temalarında Avrupa’da göç karşıtı uygulama ve politikaların güvenlikleştirmeye dayalı olduğunu ve bazı yaklaşımların güvenlik temelinde değerlendirildiğini ele almıştır. Değirmenci (2018) ise, uluslararası göç

eğilimleri temelinde kentlerin güvensizlik problemini güvenlikleştirme teorisi bağlamında değerlendirmiştir. Uzun (2018) çalışmasında, küreselleşme ve göç olgusunu ele alarak özellikle Avrupa Birliği'nde ortaya çıkan problemleri değerlendirmiş ve göçün güvenlikleştirilmesi konusunu ele almıştır (Özerim, 2012; Değirmenci, 2018; Uzun, 2018).

Çözeli (2013), Kamu Yönetimi bölümünde yaptığı tez çalışmasında “güvenli kent” yaklaşımı kapsamında Rize örneğini değerlendirerek, kent merkezine ait 2005 yılı sonrası suç verilerini değerlendirmiştir. Atak (2016) ise, Türkiye’de iç göçlerin emniyet ve asayişe etkilerini ele alarak kolluk kuvvetlerinin alması gereken sorumluluk ve tedbirleri değerlendirmiştir (Çözeli, 2013; Atak, 2016).

Sarıkaya (2019), Sosyoloji bölümünde yaptığı tez çalışmasında, Suriyeli sığınmacılar ve yerli halk arasında ilişki ve etkileşimin nasıl ilerlediği ve güvenlik boyutundaki değerlendirmeleri ele almıştır. Türkkan (2019), İktisat bölümünde yaptığı tez çalışmasında, Suriyeli sığınmacıların Türkiye’deki sosyo-kültürel yaşantılarında ortaya çıkan problemleri ve toplumsal yapıdaki değişiklikleri ile Türk vatandaşlar ölçek alınarak güvenilirlik analizi üzerinden değerlendirmiştir. Yıldırım (2004) ise çalışmasında, göçlerin, mekânsal, sosyal, ekonomik vb. etkilerini incelemiş, göç sürecinin yalnızca göç alan yerleri değil, göç veren yerleri de etkilediğini ifade etmiştir. Göç genellikle büyük kentlere ve işgücü imkânlarının çeşitlendiği merkezlere yöneldiği takdirde nüfusun homojen dağılımında dengesizlikler meydana gelmektedir (Sarıkaya, 2019; Türkkan, 2019; Yıldırım, 2004).

Bireylerin yaşadıkları ortamlardan, kültürlerinden uzaklaşarak, göç edilen toplumun kültür ve değerlerine adaptasyon süreçlerinde, ekonomik, çevresel, sosyo-kültürel farklılıklar bağlamında çeşitli sorunlar ile karşılaşmaktadır. Göç edilen mekândaki sosyo-kültürel yaşama adapte olamamanın sonucunda, sosyal ve çevresel değerlerdeki olumsuz şartlar ile hemşehrilerinin yakınında kümelenen göçmenler kentteki diğer yerleşim yerlerindeki sosyo-kültürel yaşamı yerel halktan da fazla etkileyebilmektedir (Sever ve diğ., 2010).

3.1.1 Göçün Hukuksal Arka Planı

Göç, toplumsal-mekânsal hareketlilikler olarak sosyolojik bir olgu olmanın yanı sıra, planlama ve kamu yönetimini de ilgilendiren toplumsal bir olgudur. Bireylerin zorunlu olarak gerçekleştirdiği göçün yanında gönüllü göçlerde de toplumsal birçok sorunla karşı karşıya kalınmaktadır. Farklı disiplinleri kapsayan bu sorunların çözümünde sorumlu olan çeşitli aktörler bulunmaktadır. Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları bu aktörler arasında gösterilebilir. Bu aktörler, göç gerçekleşmeden önce ve göç gerçekleştikten sonra uyum/adaptasyon süreçlerinde görev almaktadır (İçduygu ve Sirkeci, 1999; Akman, 2018).

Yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları değerlendirildiğinde; yerel yönetimler daha geniş bütçe ve yetkilere sahip konumdadır. Bu yönetim birimleri toplumsal değerlerin gelişmesinde rol alırken toplumsal-mekânsal hareketlilikler sonucu yaşanan tecrübeler sonucunda göç yönetimi politikaları da sorunların çözümüne yönelik gelişme göstermektedir (Akman, 2018).

Türkiye’de yaşanan düzenli ve düzensiz göçlerin gerçekleşmesi ile göç yönetimi kapsamında hukuksal düzenlemelere gidilmektedir. Ülkede bulunan düzensiz göçmen ve yabancılara ilişkin çalışmalarda İl Emniyet Genel Müdürlüğü ve İçişleri Bakanlığı gibi kurumlar da görev almaktadır (Url-1). İl Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nden önce, 2013 yılı öncesinde yabancılar ve düzensiz göçmenlere ilişkin çalışmalar Emniyet Genel Müdürlüğü Yabancılar Dairesi Başkanlığı bünyesinde yürütülmekte iken Emniyet Genel Müdürlüğü ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü arasında İçişleri Bakanlığı’nın onayı ile yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çerçevesinde Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından geçici süreliğine yürütülen görev ve çalışmaların 2015 yılı itibari ile İl Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmesi hususunda protokol imzalanmıştır. Bu bağlamda, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün görev alanı, göç ve uluslararası koruma alanındaki iş ve işlemleri yürütmek olup, İçişleri Bakanlığı’na bağlı bulunmaktadır (Aslan, 2018; Url-1).

Hukuksal sürece de etki eden Suriye iç savaşı ardından 2011 yılında Türkiye’nin sınır kapılarındaki hareketlilikler artış göstermiştir. Suriye bölgesinden Türkiye’ye gerçekleşen ilk toplu nüfus hareketi 2011 yılında Hatay - Cilvegözü sınır

kapısına doğru olan hareketlilikler olmuştur. Bu göç sonucunda demografik olarak öngörülemeyen nüfusun Türkiye’de yoğunlaşması ile Suriyelilerin geri dönmesi esası temel alınmış, dolayısıyla politikalarda sürekliliğin sağlanamadığı açıkça ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda toplu nüfus hareketine karşılık Türkiye’nin tedbirli davranması bağlamında 2012 yılında “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyeti’nde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge” yürürlüğe girmiştir. Bu yönergede sığınmacıların tehlikeli olan bölgeye geri gönderilmemesi, koruma ilkesi temelinde insan hak ve hürriyetinin gözetilmesi ve geçici korumanın sağlanması olarak düzenlenmiştir. Türkiye’ye sığınma hususu ise sığınmacılar için genel olarak Avrupa’ya geçiş sürecinde Türkiye’nin “transit ülke” olarak görülmesine bağlanmaktadır (Bedir, 2017; Akdeniz Üniversitesi, 2018; GİGM, 2016).

3.1.1.1 Uluslararası Mevzuat

Türkiye’nin göçle ilgili bağlı olduğu uluslararası sözleşme, anlaşma ve protokoller mevcuttur (Tablo 3.2). 1949 yılında 10 Avrupa ülkesinin toplanması ile oluşturulmuş olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nde (AİHS), temel insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik yükümlülükler ifade edilmiştir. Bu kapsamda temel insan haklarının korunması ve geliştirilmesine yönelik haklar 1950’de Roma’da imzalanmış ve 1953’te yürürlüğe girmiştir. AİHS, insan haklarının korunması ve geliştirilmesi kapsamında uluslararası alanda insan haklarının güvence altına alınmasını amaçlamaktadır (Url-1).

2004/7502 karar sayılı “Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme” Türkiye tarafından 1999 yılında imzalanmış; ancak Türkiye imzaladığı bu sözleşmede birtakım çekinceleri olduğunu ifade etmiştir. 1980 yılında Resmî Gazete’de yayınlanan ve 1686 sayılı kanunla onaylanan “Göçmen İşçinin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi”nde, göçmen işçilerin hukuki bağlamda bütün yaşama ve çalışma şartları ile ilgili işçi alan devletlerin vatandaşlarından daha düşük şartlarda olmayacağı hususu belirtilmiştir.

Tablo 3.2: Göçle ilgili uluslararası mevzuatlar.

Tarih	Uluslararası Mevzuat	Amaç ve Yükümlülükler
1948	İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi	İnsan hak ve hürriyetlerinin gözetilmesi, korunması
1950	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	Temel insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, uluslararası alanda insan haklarının güvence altına alınması
1951	Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme (Cenevre Sözleşmesi)	İnsan hak ve hürriyetlerini temel alarak mültecilik konusunun siyasi problem teşkil etmemesi hususunda tüm olanakların sağlanması ve mültecilere Türk vatandaşlardan daha fazla hak sağlandığı yönünde söylemlere yer verilmemesi
1967	New York Protokolü	Cenevre Sözleşmesi'ne ek olarak mültecilere ilişkin temel düzenlemeler
1980	Göçmen İşçinin Hukuki Statüsü Hakkında Avrupa Sözleşmesi	Göçmen işçilerin hukuki bağlamda bütün yaşama ve çalışma şartları ile ilgili işçi alan devletlerin vatandaşlarından daha düşük şartlarda olmaması yönündeki düzenlemeler
1990	Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme	Göçmen işçilerin ve aile fertlerinin haklarının korunmasına yönelik yükümlülükler
2009	Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi	İnsan ticaretinin ortadan kaldırılması, insan ticaretine ilişkin suçların cezalandırılması ve suçsuz bireylerin korunması

“Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin Sözleşme” ise 1951 yılında Cenevre’de imzalanmış; ancak Türkiye çekincelerinin olduğunu belirtmiştir. Göç konusundaki başlıca uluslararası metinlerden biri olan bu sözleşmede, insan hak ve hürriyetlerini temel alan mültecilik konusunun, toplumsal ve bireysel esasları ile birlikte siyasi problem teşkil etmemesi hususunda tüm olanakların sağlanması gerektiği belirtilmiştir. Cenevre Sözleşmesi uluslararası anlamda mülteci konusundaki bu düzenlerin ilke ve kaidelerini belirleyen bir sözleşmedir. Sözleşmenin temel amaçları “mültecilerin temel hak ve hürriyetlerinden yoksun olmaması, uluslararası temelde ortak bir paylaşım ile devletlerin bireysel olmaksızın ortak bir işbirliği ile mülteci probleminin çözümünün gerçekleşmesi” olarak ifade edilebilir. Bu sözleşmenin Türkiye’deki mültecilere Türk vatandaşlarından daha fazla hak sağlandığı şeklinde yorumlanamayacağı belirtilmiştir. Türkiye Cenevre Sözleşmesi’ni ilk olarak yer ve zaman sınırlaması ile kabul etmiş olup, zaman sınırlamasını 1951 Sözleşmesi’ndeki mülteci tanımında bu kapsama girmeyen mülteciler söz konusu

olunca 1967 tarihli Protokol ile ortadan kaldırmıştır. Fakat coğrafi sınırlaması süregelmiştir. Buna göre, Avrupa Konseyi üyesi haricindeki göçmenlerin üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar “geçici” olarak alınması kabul edilmiştir. Bu kapsamda 6458 sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” ve 6883 sayılı “Geçici Koruma Yönetmeliği”nde de bu düzen korunmuştur.

“İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi” ise 1948 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda ilan edilmiştir. İnsan hak ve hürriyetlerini temel alan sözleşmeyi Türkiye 1949 yılında imzalamıştır. 2016 yılında onaylanan “Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi” ise Türkiye tarafından 2009 yılında imzalanmıştır.

Uluslararası mevzuat kapsamında göçlerin yönetimi konusunda oluşturulan amaç ve yükümlülükler bu görev ve sorumlulukları paylaşmak için kurgulanmış olmasına koşut uygulamada farklılıklar olduğu dikkat çekmektedir.

3.1.1.2 Ulusal Mevzuat

Türkiye’nin göç ve göçmenlik ile ilgili ulusal mevzuat bakımından da kanun ve düzenlemeleri mevcuttur (Tablo 3.3). Bu kapsamda 1950 tarihli 5682 sayılı “Pasaport Kanunu” düzenlemelerine göre yabancılar ve Türk vatandaşları pasaport ya da pasaport niteliğindeki gerekli belgeyi sağladığı takdirde yolcu giriş ve çıkışlarını kullanarak Türkiye’ye giriş çıkış yapabilmektedir. 1950 tarihli 5683 sayılı “Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun” ise Pasaport Kanunu hükümlerine uygun olarak yabancılar kanun ve hükümlere uygun olması halinde Türkiye’de seyahat ve ikamet etme hakkı tanımaktadır.

1964 tarihli 492 sayılı “Harçlar Kanunu” ve 1966 tarihli 775 sayılı “Gecekondu Kanunu” da ulusal mevzuat içerisinde yer almaktadır. 2003 tarihli 4817 sayılı “Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun” ise yabancıların Türkiye’de çalışmaları hususunda izin sağlamak ve bu izinler hakkındaki gerekli düzenlemeleri sağlamaktadır. 2003 tarihli 4875 sayılı “Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu” doğrudan yabancı yatırımların teşvik edilmesi, yabancı yatırımcıların haklarının gözetilerek yabancı yatırımların artırılmasına ilişkin gerekli düzenlemeleri esas almaktadır.

Tablo 3.3: Göçle ilgili ulusal mevzuatlar.

Tarih	Ulusal Mevzuat	Amaç ve Yükümlülükler
1950	5682 sayılı Pasaport Kanunu	Türk vatandaşları ve yabancıların ülkeye giriş ve çıkışlarındaki pasaport veya yerine geçebilecek belgelerin kontrolü ve belgelerdeki düzenlemeler
1950	5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun	Pasaport kanunu hükümlerine uygun olarak yabancıların kanun ve hükümlerine uygun olması halinde Türkiye’de seyahat ve ikamet etme hakkına yönelik düzenlemeler
1964	492 sayılı Harçlar Kanunu	Harçlar Kanunu’na göre alınması gerekli harçların belirtilmesi ve harçlara ilişkin düzenlemeler
1966	775 sayılı Gecekondu Kanunu	Gecekonduların ıslahı, tasfiyesi, yeniden gecekondu yapımının önlenmesi ve bu amaçlarla alınması gereken tedbirler hakkında düzenlemeler
2003	4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun	Yabancıların Türkiye’de çalışmaları hususunda izin sağlamak ve bu izinler hakkındaki gerekli düzenlemeleri sağlamak
2003	4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu	Doğrudan yabancı yatırımların teşvik edilmesi, yabancı yatırımcıların haklarının gözetilerek yabancı yatırımların artırılmasına ilişkin gerekli düzenlemeler
2006	2510 ile değişik 5543 sayılı İskân Kanunu	Göçmen ve göçebe topluluklarının iskân çalışmalarını yürütmek, sahip oldukları yerlerin kamulaştırılması durumunda güvenlik dolayısı ile mekân değişimi yapılacak iskân çalışmalarını yürütmek
2009	5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu	Türk vatandaşlığının kazanılması veya kaybedilmesine yönelik düzenlemeler
2013	6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu	Yabancılara ilişkin düzenlenen, Türkiye’den korunma isteğinde bulunmalarına karşılık bütün işlemlerini uluslararası insan haklarını gözeterek, etkin, verimli olarak düzenlemek

2510 ile değişik “5543 sayılı İskân Kanunu” göçmen ve göçebe topluluklarının iskân çalışmalarını yürütmek, sahip oldukları yerlerin kamulaştırılması durumunda güvenlik dolayısı ile mekân değişimi yapılacak iskân çalışmalarını kapsamakta olup, köylerde yerleşimlerin tertip edilmesinde ve iskân edilenlerin haklarını düzenlemek olarak belirtilmiştir. 2009 tarihli 5901 sayılı “Türk Vatandaşlığı Kanunu” da ulusal mevzuat içerisinde yer almaktadır.

2013 yılında TBMM tarafından çıkarılarak yürürlüğe giren 6458 sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” yabancılara ilişkin olarak düzenlenen, yabancıların Türkiye’ye gelişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışlarını izleyen, Türkiye’den korunma isteğinde bulunmalarına karşılık usul ve esasları

belirleyen, ülkesinden ayrılmış ve geri dönemeyen bireylere ivedilikle geçici koruma sağlayan bir kanundur. Türkiye “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”nu 2013 yılında kabul etmiştir (Bedir, 2017).

6458 sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” ile uyuma yönelik düzenlemeler de yer almıştır. Bu kapsamda yabancılara yönelik uyum konusunda düzenlemelerin olduğu Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı 11. Kalkınma Planı ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile oluşturulmuştur. Yabancılara hizmet ulaştırılan kurumlar arasındaki entegrasyonun sağlanması, yerel yönetimler, kamu kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ile uluslararası kuruluşların katkı ve önerileri ile uyuma yönelik düzenlemelerin kalitesinin artırılması bu konuda önemli görülmektedir (İrdem ve diğ., 2020).

2014 yılında da 6458 sayılı “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu”nun uygulanmasına dair hususları içeren Geçici Koruma Yönetmeliği de çıkarılmıştır. Bu kapsamda bu yönetmelikte geçici koruma ile kendi ülkesine geri dönemeyen, ülkesinden uzaklaştırılmış, ayrılmaya zorlanmış olarak yabancılara geçici koruma sağlanması olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda Türkiye’de geçici koruma altındaki mültecilerin üçüncü ülkeye yerleştirme iş ve işlemleri Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ile yapılmakta ve mülteciler ülkelerin şartlarına göre belirlenmektedir.

3.1.2 Hukuksal Arka Plan Değerlendirmesi

Göçle ilgili uluslararası mevzuat incelendiğinde; Cenevre Sözleşmesi’nde mülteci probleminin kritik olmasına karşın devletlerin mülteci problemine yönelik politikaları, 1951 sözleşmesinde hedeflendiğinin aksine mültecilerin korunup gözetilmesi ve bu sorumlulukların hafifletilmesi ve paylaşılması görüşünden oldukça uzak durmaktadır. 1951 Sözleşmesi ile kurulan uluslararası koruma rejimi zorunlu olarak gerçekleşen, mülteci hareketlerinin hedeflerine yanıt bulamamaktadır.

Uluslararası bir sorun olan mülteci problemine ilişkin uluslararası alanda bu denli bağlayıcı bir sözleşmenin varlığı ve sözleşmenin içeriğine rağmen uygulamada askıda kaldığı, taraf devletlerin mülteci problemine ilişkin kendi görüşleri

doğrultusunda şekillendirmeleri, devletlere yorum esnekliği sağlayan, kendi istek ve çıkarları doğrultusunda ilerlemeleri olumsuzluk yaratmakta ve herhangi bir ilerleme kaydedilmemektedir.

Cenevre Sözleşmesi'nde ilk maddede yer alan mültecilik kavramının tanımının karışıklığı ve net olmaması ile kavramın nitelenmesinde ve mültecilik statüsünde devletlerin bireysel olarak hareket etmesine olanak tanımaktadır. Sözleşmede "iltica" konusunda herhangi bir söz edilmezken, mülteci problemine kalıcı çözümler konusunda devletlere bağlayıcı sorumluluklar da verilmemiştir.

Uluslararası göç yönetimi konusunda devletlerin üstüne düşen sorumlulukları kendi menfaatleri doğrultusunda şekillendirmeden her devletin sorumlulukları eşitlik esası temelinde gerekli sorumlulukları paylaşarak ilerlemeleri önemli görülmektedir.

3.2 Güvenli Kent

Kentlerin savunulması, tarih boyunca önemli bir ihtiyaç olmuştur. Anadolu'nun tarihi değere sahip birçok kenti savunma amacı ile yapılan kaleler ile çevrili tepelerde kurulmuştur. Bu da tarihte kentleşme sürecinde güvenlik-savunma olgusunun dikkate alındığını göstermektedir. İlk çağ yerleşmelerinde de savunma olgusu dikkate alınmış olup askeri amaçla kurulan kentlerde yüksek tepelerde, çevresel hâkimiyetin önem verildiği surlarla çevrili olduğu bilinmektedir. Sümer kentleri de aynı şekilde surlarla çevrili olup savunma faktörü dikkate alınmıştır. Orta Çağ kentlerinde güvenlik, surların ardında sağlanmış olup kentler kale ve surlar ile çevrilmiştir. Orta Çağ batı kentlerinin mekânsal öğeleri olarak sur ve hendekler bu bakımdan önemli bir yere sahiptir (Bayhan, 1969).

Tarihsel süreçte "güvenlik" ve "güvenli kent" olgusu, yaşanılan mekânda önemli bir kriter olarak ifade edilmektedir. Güvenlik, toplumlarda yasal düzenin sekteye uğramadan ve bireylerin korkmadan, huzursuzluk yaşamadan emniyetli olma durumunu ifade etmektedir. Toplumsal bir gereksinim olan güvenlik olgusu kentsel alanlarda kentliler için de önemli bir faktördür (Aksoy, 2007; Kaypak, 2016).

Lynch (1981) iyi bir kentin nasıl olduğu sorusundan yola çıkarak kentte bireylerin gereksinimlerini gidererek etkinlik ve aktivitelerini sürdürdükleri güvenli bir kentin “canlı bir kent” olduğunu ifade etmiştir.

Kentte artan sorunların, ekonomik, yasal-yönetimsel, teknolojik ve bilimsel gelişmelerin ve kentsel değişim ve dönüşüm süreçlerinin sonucunda, gereksinimler de artarak çeşitlilik göstermiş ve kentsel güvenliğin kapsamı genişlemiştir. Bunun sonucunda kentler güvenlik gereksiniminin arttığı mekânlar haline gelmiştir. Kentlerde meydana gelen değişim-dönüşümler sonucunda güvenlik, kentlerin önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Kentleşme hızının artması ile kentsel nüfus artmış ve kentler sosyal kontrolün azaldığı alanlara dönüşmüştür. Hızlı kentleşme ile büyüyen kentlerde güvenliği sağlamak güçleşmiştir. Küreselleşme sonucu kentsel mekân ve toplumlar üzerindeki değişim, küresel risk ve tehditler ile güvenlik, önemli bir araç olmaya başlamıştır. Bu kapsamda küresel risk ve tehditlere karşı “güvenli kent” kavramı kent planlamanın gündemine girmiştir (Aksoy, 2007; Kaypak, 2016).

Güvenli kentler olgusu kapsamında Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı’nda, 1992 Avrupa Kentsel Şartı’nın 20 maddelik deklarasyonu ile kentlerde refah mekânların yaratılması, kent güvenliğinin sağlanması ve güvenli kent yönetimi doğrultusunda ilk maddede, kentlerin suç ve kanun dışı ihlallerden temizlenerek “güvenli kentlerin” oluşturulmasına yönelik bir ifade yer almaktadır. Avrupa Kentsel Şartı’nda da güvenlik olgusu “kentli hakları” paralelinde belirtilmiş ve önemi vurgulanmıştır.

Kentlerde önemi vurgulanan güvenlik olgusu ile güvenli kent yaklaşımı İngiltere ve Hollanda’da ortaya çıkan ve gelişen kapsayıcı bir yaklaşım olarak bilinmektedir. Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği tarafından da bu yaklaşım benimsenmekte olup kentsel tasarımın önemli görülmesi üzerine kentsel tasarımı kentsel güvenliğin önüne almaktadır. Bu kapsamda “Çevresel Tasarımla Suçun Önlenmesi (CPTED)” kaidesi yer almaktadır (Alacadağlı, 2020).

Ancak yalnızca suç oranlarının az olduğu kentlerin, güvenli kent yaklaşımı ile bağdaştırılması doğru bulunmamaktadır. Toplumda bireylerin kentin herhangi bir bölgesinde, kamusal mekânda, meydanlarında, kentin sokaklarında zaman farkı

gözetmeksizin kendini güvende hissetmeleri bu yaklaşım için önemli görülmektedir (Gündüzöz, 2016; Alacadağlı, 2020).

“Çevresel Tasarım ile Suçun Önlenmesi” (Crime Prevention Through Environmental Design) veya “Suçu Önleme Amaçlı Tasarım” (Designing Out Crime) ile fiziksel çevrenin suçu önleme amaçlı strateji ve tasarımları ile güvensizlik olgusunun ortadan kaldırılarak kaliteli bir yaşam oluşturulması çerçevesinde fiziksel çevrenin yeniden oluşturulması, toplum destekli gelişim ve kentsel tasarım uygulamaları ile güvenli kent mekânlarının yaratılmasını öngörmektedir (Candaş, 2007; Gündüzöz, 2016).

Güvenli kent yaklaşımları belirli hedef ve kriterlerin sağlanmasında tüm kentlerin benimseyerek yapabileceği uygulamalar olan ve bu uygulamalarda kılavuz olan yaklaşımlardır. Güvenli kentlerin yaratılması kapsamında ve bu yaklaşımlar arasında, Wekerle ve Whitzman (1995) güvenli kentlerin yaratılmasında planlama, tasarım ve idare boyutunu irdemişlerdir. Yerel yönetimler, devlet birimleri ve diğer bazı kurum ortaklıkları ile güvenli kent boyutundaki araştırmalar değerlendirilmiştir. Güvenli kent yaklaşımı olarak Wekerle ve Whitzman’ın görüşlerinde güvenli bir kent planlaması ve tasarım yaklaşımı önemli olup bunun yanı sıra kentliler ve kent idaresi entegrasyonu da önemlidir. Kentlilerin bu uygulamalarda mecburi bulunması ve güvenliğe yönelik geliştirilen adımlar arasında bulunmaktadır (Wekerle & Whitzman, 1995).

Güvenli kentlerin oluşturulması hususunda kent planlama, kentsel tasarım uygulamaları, kentsel bilgi-denetim ve güvenlik sistemleri, ulaşım planlaması, kamusal düzenlemelerde kentsel refah ve huzur ortamının sağlanması gibi kentsel düzenlemeler yer almaktadır (Gündüzöz, 2016).

Kentsel düzenlemeler ve güvenli kentlerin oluşturulmasında birçok aktör etkili olup kent güvenliğini iyileştirmek, şehir plancılar, kentsel tasarımcılar, mimarlar ve ilgili diğer disiplinler tarafından daha güvenilir mekânların yaratılması için önemli görülmektedir. Aynı zamanda “Güvenli Kent Programları” da güvenli kentlerin yaratılması konusunda önemli olup kent planlarında güvenlik unsurunun dikkate alınarak planlama ve tasarım yolu ile bireylerin daha güvenli mekânlarda yaşaması

sağlanarak güvenli kent planlamasının oluşmasında bütün etap ve paydaşları tanımlamaktadır (Ataç, 2008).

Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği gibi uluslararası örgütler kentlerin güvenliğini önemli bularak “güvenli kent” yaklaşımını benimsemişlerdir. Birleşmiş Milletler de bütün dünyada güvenli kentler yaratılması hususunda benzer güvenli kent programları kurmuştur (Gündüzöz, 2016). Güvenlik sorunlarının nitelendirilip çözümlenmesi güvenli kent programları ile birçok ülke ve bölgede yerel yönetimler, ulusal düzeydeki kuruluşlar, güvenlik kapsamında yardımcı kuruluşlar, yerel halk ve kentsel tasarımcılar ile bu problemlerin çözüme kavuşturulması konusunda harekete geçmektedirler (Frevel, 2006).

Birleşmiş Milletler Habitat Güvenli Kent Programı 1996 yılında güvensizlik sorununun tespit edilerek çözüme kavuşturulması amacıyla başlatılmıştır. Bu program yaşanabilir kentler oluşturulması amacıyla kent planlama, kentsel tasarım ve iyi bir kentsel yönetim ile güvenli mekânların yaratılması için kapsamlı ve proaktif bir anlayışı benimsemektedir. Programda güvenlik bakımından yerel otoriteler önemli görülmektedir. Bu kapsamda güvenli kentler programı bilgi ile gelişen ve uygulamaya geçirilen strateji ve öneriler bakımından yerel otoritelere destek verilmesi, güvensizliğin azaltılması, yerel güvenlik politikalarının oluşturulması bakımından önemlidir (UN, 2005; Gündüzöz, 2016; Ataç, 2008).

İngiltere ve Hollanda’da ortaya çıkan ve gelişen kapsayıcı bir yaklaşım olan “güvenli kent” yaklaşımı ile güvenli kent programlarında önemli aşamalar elde edilmiştir. Kanada-Toronto bölgesi sürdürülebilir kent örnekleri arasında önemli bir yerleşim olan ve Toronto’da sürdürülebilir gelişmeye yönelik Kent Konseyi’nin master planların geliştirildiği, sürdürülebilir gelişmeye yönelik yayalaştırma komitesinin kurulduğu ve kentin sokaklarının, caddelerinin ve kamusal mekânlarının güvenli kılınması için bir “Güvenli Kent Komitesi” kurulmuştur. Bu komite içerisinde şehir plancıları, emniyet mensupları, akademisyenler, STK’lar ve yerel yönetimler görev alarak, kentin güvenliği konusunda master plan kapsamında alınan kararlar yerel halkın katılımı ile değerlendirilmektedir (Yalçın Ercoşkun, 2005; Ataç, 2008).

Konut, Planlama, Yerel Yönetim ve Bölgeler Komitesi (ODPM, 2004) kılavuzunda daha güvenli mekânların oluşturulması çerçevesinde 7 (yedi) özellik

irdelenmiştir. Bu özellikler genel olup kentlerde daha güvenli alanlar oluşturulması için planlama ihtiyacı ile (1) erişilebilirlik ve hareket yapısı, (2) gözetim, (3) mülkiyet, (4) fiziksel koruma, (5) aktivite, (6) yönetim ve (7) bakım olarak bu nitelikler ve örnekler ile değerlendirilmiştir. Bu kapsamda çalışmanın konu ve amacına ilişkin güvenli kent parametrelerinin oluşturulması, kentsel mekânda sorunların belirlenmesi bağlamında gerek mekânsal gerekse de ulaşım bağlantılarının değerlendirilmesi ve yasal-yönetimsel boyutun değerlendirilmesi ile çözüm önerilerinin geliştirilmesi bakımından önemli görülen 3 (üç) çalışma değerlendirilmiştir. Bu çalışmalar, ODPM (2004) kılavuzundaki güvenli mekânların oluşturulması için belirtilen güvenliğe dair nitelikler ile Koca & Çolpan Erkan (2019) çalışmalarındaki güvenlik ölçütleri ve Rozhan ve diğ., (2015) çalışmalarındaki güvenlik nitelikleri olup bu çalışmalar değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeler kapsamında güvenli kentler oluşturulmasına yönelik, *mekânsal, ulaşım* ve *yasal-yönetimsel* olmak üzere **3 (üç)** güvenli kent parametresi ve toplamda **42** güvenli kent ölçütü önerilmiştir (Tablo 3.4).

Tablo 3.4: Güvenli kent parametreleri ve ölçütleri.

P	Güvenli Kent Ölçütleri	
Mekânsal Parametreler	M1	Kentlerde, arazi kullanım kararlarında güvenlik ilkesinin önemli bir parametre olarak alınması
	M2	Çarpık kentleşmenin önüne geçilmesi
	M3	Kent planlamada plan kararlarında güvenlik olgusunun gözetilmesi
	M4	Herkes için tasarım ölçeğinde uygulanan mekânsal düzenlemeler (yaşlılar, engelliler ve tüm kentliler için)
	M5	Karma arazi kullanımının sağlanması
	M6	Gelişme konut bölgelerinde yoğunlukların iyi planlanması
	M7	Kent merkezlerine yönelik kararların güvenlik olgusu temelinde verilmesi
	M8	Kentlerde gelişime açılan bölgelerde belirsiz, tanımlanmamış alanların olmaması
	M9	Kentlerde terk edilmiş, yıkık yapıların olmaması, tarihi dokuların restorasyonunun yapılması
	M10	Kentlerde gerekli ve belirlenen bölgelerde koruma amaçlı plan ve çevre düzenlemelerinin hazırlanması
	M11	Kentlerde az kullanılan kullanışlar veya terk edilmiş yapı ve düzenlemelerin olmaması
	M12	Arazi kullanımında birbiri ile uyumlu yapılaşmaların olması
	M13	Doğal potansiyel gözetimi sağlayacak ve aktif cephelere sahip kentsel yapıların olması

Tablo 3.4 (devam): Güvenli kent parametreleri ve ölçütleri.

Mekânsal Parametreler	M14	Kentlerde tabela vb. düzenleme ve bilgilendirmeler ile güvenli rotaların bulunması
	M15	Kentlerde az kullanılan veya izole mekânların dönüştürülmesi ve bu tip kullanışların yer almamasının sağlanması
	M16	Gerekli ve iyi tasarlanan kent donatılarının bulunması
	M17	Seyrek kullanılan veya yetersiz olarak nitelendirilen güzergâhlardan ziyade canlı, aktif kullanışların düzenlenmesi
	M18	Kentlerde aktif kullanımı ile kendi kendini denetleyen kullanışların olması
	M19	Kentlerde kamu, yarı özel ve özel alan ayrımının net olması
	M20	Kentlerde güvenli kent dokularının varlığı
	M21	Kentlerde iyi aydınlatılan kamusal mekânlar
	M22	Kentlerde تنها mekânların olmaması
	M23	Kamusal mekânlarda görünürlüğü artırmak
	M24	Kentlerde ıssız mekânlar olmaması, iyi aydınlatılan, kamusal mekânlar
	M25	Kuytu bölge ve kör nokta oluşturmayan tasarımların olması
	Ulaşım Parametreleri	U1
U2		Duraklara ve istasyonlara güvenli erişim
U3		İyi aydınlatılan yaya yolları, bisiklet yolları, kaldırımlar ve geçitler
U4		Kentlerde ulaşım altyapısı ve yaya erişiminin güçlü olması
U5		Kentlerde tüm ulaşım alternatiflerinin birbiri ile entegre olması
U6		Arazi kullanımı bakımından ulaşılabilirliğin güvenli, gerekli hareket alanlarının tasarlandığı güzergâhların olması
U7		Yaya yollarının geniş ve düz olarak tasarlanması
U8		Yayaların, sürücülerin ya da diğer kullanıcıların yönünü kaybetmeden, kolay ulaşılabilir güzergâhların olması
U9		Ulaşımında durak ve bekleme güzergâhlarının korunaklı ve güvenli olması
U10		İyi aydınlatılmış, doğal gözetim ile kolay yönlendirmelerin olduğu otoparkların olması
U11		Özel araçların park yerlerinin doğal gözetime uygun şekilde tasarlanması
U12		Kentlerde doğrudan, net olarak kavranabilen, tanımlanan rotalar ile kolay yönlendirmenin sağlanması
Yasal-Yönetmelik	Y1	Güvenli kentlerin oluşturulmasında gerekli araçların aktif olarak yer alması ve yasa ve düzenlemelerin bulunması
	Y2	Güvenlik olgusunun önemli bir kamu politikası olarak benimsenmesi ve uygulamada dikkate alınması
	Y3	Kentlerde güvenli kentlere yönelik uygun planlama politikalarının uygulanması
	Y4	İdare, halk ve polis işbirliği ile güvenlik tedbirlerinin alınması
	Y5	Yerel değerlendirme ve niteliklerine uygun tasarım

Kaynak: ODPM, (2004), Koca & Çolpan Erkan (2019) ve Rozhan ve diğ., (2015) çalışmalarından geliştirilerek yazar tarafından oluşturulmuştur.

Güvenli kent parametreleri ve ölçütleri bağlamında kentlerde mekânsal, ulaşım ve yasal-yönetimsel boyutta kentlerin uygulaması gereken önemli nitelikler bulunmaktadır. Güvenli kentlerin oluşturulmasında planlama ve kentsel tasarım ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Herkes için tasarım boyutu ile yaşlılar, engelliler ve tüm kentliler için düşünülerek plan yapılmalıdır. Tüm kentlilerin ulaşımında kolay yönlendirmenin sağlanması doğrultusunda net ve iyi tanımlanan güzergâhlar üzerinden erişebilmesi önemli görülmektedir. Bu parametreler mevcut planlama sisteminin güvenli kentler oluşturulması sürecinde değerlendirilerek uygulamada titiz, yetkili ve çalışanların bilinçlendirildiği takdirde kent algısı ve güvenliğinin iyileştirilmesinde yararlı olacaktır.

Kentsel güvenlik ve güvenli kent kavramı birbirinden farklıdır. Kentsel güvenlik, kentlerde yaşayan birey veya toplulukların kentli olarak hizmetlerin alınması ve beklentilerinin karşılanması ve beklentilerin emniyetli olarak sağlanması yönünde toplum temelli yaklaşımlar olarak ifade edilmektedir. Kentleşme sürecinde güvenlik ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik ifade edilen kentsel güvenlik kavramı güvenli kent olgusu ile karıştırılmamalıdır. Güvenli kent yaklaşımı, kapsayıcı, proaktif adımlar ile kent planlama, kentsel tasarım ve benzer uygulamalar ile entegre olması gereken yaklaşımı benimsemektedir. Bu yaklaşımda kent planlama ve kentsel tasarım olarak güvenli kentlerin yaratılmasına ilişkin yöntem ve araçlar kullanılmaktadır (Kaypak, 2016; Gökulu, 2010; Gündüzöz, 2016).

Türkiye’de güvenli kent yaklaşımı ve güvenlik olgusuna yönelik planlama boyutunda hukuki düzenlemelerin ve güvenli kent kavramı ve stratejilerine yönelik eylemlerin yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Güvenli kent yaklaşımı konusunda hukuki düzenlemeler bakımından mevzuat yetersiz kalmaktadır. Ayrıca Türkiye’de kentsel güvenlik konusu olarak kentlerde güvenlik problemlerine karşın asayiş ve kamu düzeninin sağlanması, yasal olarak önleyici kolluk eylemleri ya da kamera takip sistemleri olarak faaliyet göstermekte olup salt bu düzlemde çalışmalar yürütülmektedir. Bu bağlamda, güvenli kent yaklaşımı hedefindeki planlama ve tasarım yaklaşımları yetersiz kalmaktadır.

Türkiye’de güvenli kent olgusu kapsamında kentsel düzenlemeler bakımından 3194 sayılı “İmar Kanunu”nda birkaç düzenlemeye rastlamak mümkündür. Fakat bu düzenlemeler de güvenli kentlerin oluşturulması, stratejilerin geliştirilmesi, planlama

ve tasarım bakımından yetersiz kalmaktadır. Türkiye’deki terör olaylarının da güvenli kent yaklaşımı önünde engel oluşturduğu görülmektedir. Planlama eliyle oluşturulan güvenli kentlerin sosyo-kültürel sürdürülebilirliği bağlamında yerli ve göçmen nüfusun kentlerdeki adaptasyon süreçlerinde “kapsayıcı kent” olgusu da önem taşımaktadır.

3.3 Kapsayıcı Kent

Kapsayıcılık olgusu, her bir insanın kendine mekân bulabildiği, bu mekânların çeşitliliği ve mekânsal hizmetler olarak tanımlanmaktadır. Kentlerde bütün somut ve soyut açık/kamusal alanlara özgürce katılımın sağlanması, her bireye eşit imkân, eşit erişim ve koşulların sağlanması olarak bilinmektedir. Kentlerde bu imkânların sağlanması önemli görülmektedir. Fakat kentleşmenin artması ile kentsel nüfustaki değişimlerle kentlerde sosyal kontrol azalmış ve kentlerde güvenliği sağlamak güçleşmiştir. Kentlerdeki yapısal değişim-dönüşüm ve demografik yapıdaki gelişmeler ile sosyo-kültürel olarak insanlar arasındaki mesafeli davranışların artması, sosyal kutuplaşma ve yabancılaşmayı ortaya çıkarmaktadır. Kentlerdeki heterojen yapı sosyal kutuplaşmayı tetiklerken toplumsal güvenlik sorunlarına yol açmaktadır. Güvenliksiz kentlerin oluşumunda aktif rol alan sosyal kutuplaşma, toplumların ayrıştırılması ve ötekileştirilmesi ile problemlere neden olmaktadır (Işık, 2005; Bilgiç ve diğ., 2014).

Kapsayıcı kent ile sosyal kutuplaşmanın önlenebileceği, toplumsal adalet üzerindeki olumsuz etkilerden arındırılması ve ötekileştirme yapılmadan, bireylerin kentlerdeki etkinlik ve aktivitelere katılmaları ve toplumsal düzende yer almaları sürecinde yapıllı çevre tasarımı etkili olmaktadır. Ayrıca kapsayıcı kent yaklaşımları ile göçmen toplulukların ve yerel halkın birbirleri ile olan etkileşimi, yaşadıkları ortamda karşılıklı adaptasyon ile bütünleşilmesi durumunda kapsayıcı mekânlardan söz etmek mümkündür. Bu kapsamda göçmenler ve yerel halk arasındaki adaptasyon süreçlerinde parametrelerin karşılıklı uyum sağlanacak şekilde geliştirilmesi önemlidir. Aksi takdirde göçmen ve yerel halk arasında adaptasyonu hedeflemeyen ölçütler olduğunda toplumlar arasında ötekileştirme ve sosyal kutuplaşmayı da beraberinde getirmektedir (Bilgiç ve diğ., 2014). Özer (2008), kapsayıcı kentsel

mekânlar yaratmak için stratejiler kapsamında “Landscape urbanism” yaklaşımı ile evrensel tasarım ilkelerinin açıklanması ve kapsayıcı kentsel yüzey elde edilmesi konusu ile kapsayıcı mekânların oluşturulmasını önemli görmektedir. Kapsayıcı tasarımın kentsel ölçüğe uygulanması ile insanların toplumsal düzende ayrıştırılmadan yer almalarını sağlayacaktır (Özer, 2008).

Kentlerin tüm insanların ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri biçimde, kenttaşlara eşit olanaklar tanınarak tasarlanması önemlidir. Kamusal mekânlarda “herkes için tasarım” olgusunun önemsenip, her grubun kentsel sosyal hizmet ve olanaklardan yararlanmasını sağlanmalıdır. Bu bağlamda tüm bireylerin sosyo-kültürel yaşamdaki faaliyetlerinin artırılması ve toplumsal düzene katılımı kapsayıcı mekânlar ile mümkün olmaktadır. Kapsayıcı kentlerin oluşturulmasında ise “kapsayıcı tasarım” önemlidir.

Kapsayıcı tasarım anlayışı içinde bulunan “engelsiz tasarım” yaklaşımı, 2. Dünya Savaşı’ndan sonra gelişen, fiziksel hareket engeli bulunan kişilerin yaşadığı sorunların mekânsal bakımdan aşılması amacıyla mevcutta kentsel mekânda bulunan engellerin ortadan kaldırılması ihtiyacı sonucu ortaya çıkmıştır. Engelsiz tasarım anlayışıyla beraber 1970’li yıllarda fiziksel hareket engeli bulunan kişiler için planlama ve tasarım boyutunda erişilebilir tasarım anlayışı yaygınlaşmıştır. Bu anlayışın yaygınlaşması ile fiziksel hareket engeli bulunan kişilerin kamusal alanlara erişilebilirliği olgusu değerlendirilmiş ve bu durum, erişilebilir konutlar ve kamusal alanlarla ilgili hukuksal düzenlemelerin yapılmasında etkili olmuştur (Pineda, 2008).

1980’li yıllarda ortaya çıkan “evrensel tasarım” yaklaşımı ise yalnız fiziksel hareket engeli bulunanları değil; yaşlılar, engelliler, kadınlar, çocuklar ve tüm insanlar için kentlerin eşit kullanım hakkını savunan bir yaklaşım ortaya koymuştur. Evrensel tasarım ilkeleri arasında önemli olarak ifade edilen prensipler aşağıda belirtilmiştir (Mullick & Steinfeld, 1997; Özer, 2008):

- Adil ve eşitlikçi kullanım sağlayan tasarımlar
- Kullanımda esneklik
- Basit ve sezgisel kullanım sağlayan tasarımlar
- Algılanabilir bilgi
- Hatalara tolerans

- Düşük fiziksel çaba gerektiren tasarımlar
- Farklı yaklaşımlar için boyut sağlayan tasarımlar

Herkes için yaşamı kolaylaştırmak adına eşitlik ilkesi temelinde erişilebilir mekânların oluşturulması yaklaşımın başlıca amacıdır. Evrensel tasarım güvenli ve erişilebilir olup bu yaklaşımın temel ilkeleri ve hedefleri olarak tüm insanları odağına almaktadır (Mullick & Steinfeld, 1997).

Söz konusu bu yaklaşımlar “kapsayıcı tasarım” ve buna paralel “kapsayıcı kent” oluşturulması bakımından önemli görülmektedir. Bu yaklaşımlar anlam ve tanımları bakımından farklılık gösterse de sosyo-kültürel kent yaşamında herkes tarafından ifade edilen ve mekânsal düzenlemeler bakımından yaşamı kolaylaştıran yaklaşımlardır (Özer, 2008).

Kapsayıcı planlama ve tasarım uygulamalarında eşitlik ilkesi temelinde güvenlik ve erişilebilirliğin dikkate alınarak mekânsal kapsayıcılığın bir parametre olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda değerlendirilen proje ve düzenlemeler uygulamaya geçirilirken titiz davranılması gerekmektedir. Buna karşılık uygulamada görev alan tüm aktörlerin ve kentlilerin bu konuda bilinçlendirilmesi önemli görülmektedir. Kapsayıcı kent ve güvenli kent kapsamında bir diğer önemli konu da kenttaşların yaşadıkları kente yönelik güvenlik algısını da kapsayan bireysel ve kolektif algısıdır.

3.4 Kent Algısı

Kentlerin morfolojik özellikleri ve uyaranları, bireylerin algı süreci ile buldukları mekânın nitelendirilerek zihinlerinde mekâna yönelik imgeler bırakması bakımından önemlidir (Rapoport, 1977). Kentlerde, sosyo-kültürel yaşamın devam ettiği, toplanma-dağılma mekânlarının kullanıcıları ile bu alanlara ulaşılması noktasında bağlantı-geçiş alanlarının kullanılması söz konusudur. Bu süreçte kentte birçok imge karşımıza çıkmaktadır. Bulunulan mekânlarda kentsel imgelerin oluşması ve zihinde şekillenmesi sürecinde mekândaki formlar ve uyaranlar dikkate alınarak bu formlar kavranmaya çalışılmaktadır (Lynch, 2010; Çelikyay, 2017).

Kentin okunmasında, bireylerin zihin haritasında şekillenen kentsel imgeler kentin tanımlanmasında büyük önem taşımaktadır. Kentsel dokuların, kent algısı üzerinde fiziksel ve psikolojik etkileri, bireyler üzerinde oluşturduğu eğilimler ve mekânsal yönelimler doğrultusunda şekillenmektedir (Ögçe, 2020; Kürkçüoğlu ve Ocakçı, 2015).

Kent imgesi, sokakların, tarihi değerlerin, kentsel bölgelerin, işaretlerin bireyden bireye farklılık göstererek, kentin kişiler üzerindeki algıları ile kentlerin yapısı ve değerleri hakkında bilgi edinilmesini sağlamaktadır. Kentsel mekânların zihindeki görüntüleri ve algıların bütünleştirilmesi ile kentsel kimlik ve yapının algılanmasına yardımcı olmaktadır (Ögçe, 2020; Kürkçüoğlu ve Ocakçı, 2015).

Bireylere yön veren morfolojik özellikler ile farklı mekânsal yönelimlere açıklık getiren unsurlar sınırlayıcı ögeler, mekânsal genişlik, güvenlik algısı, mekânın yoğunluğu, yayanın hareketel eğilimini değiştirebilecek unsurlar arasında olup bireylerin mekân üzerindeki imgelerine yönelik değişebilmektedir (Rapoport, 1977; Norberg Schulz, 1966).

Gündelik yaşamda bireylerin amaçlarına yönelik gereksinim duyduğu kentsel mekândaki hareketlilikler ile mekânın bireyler üzerindeki algısına ve imgelere yönelik güvenlik algısı, yoğunluk ve çeşitli fiziksel algılara dayalı mekânsal yönelimler gerçekleşmektedir (Rapoport, 1977; Norberg Schulz, 1966). Kentsel kimliğin ve morfolojinin algılanma sürecinde kişinin zihin haritasını oluşturan başlıca ögeler aşağıda özetlenmiştir (Şekil 3.1).

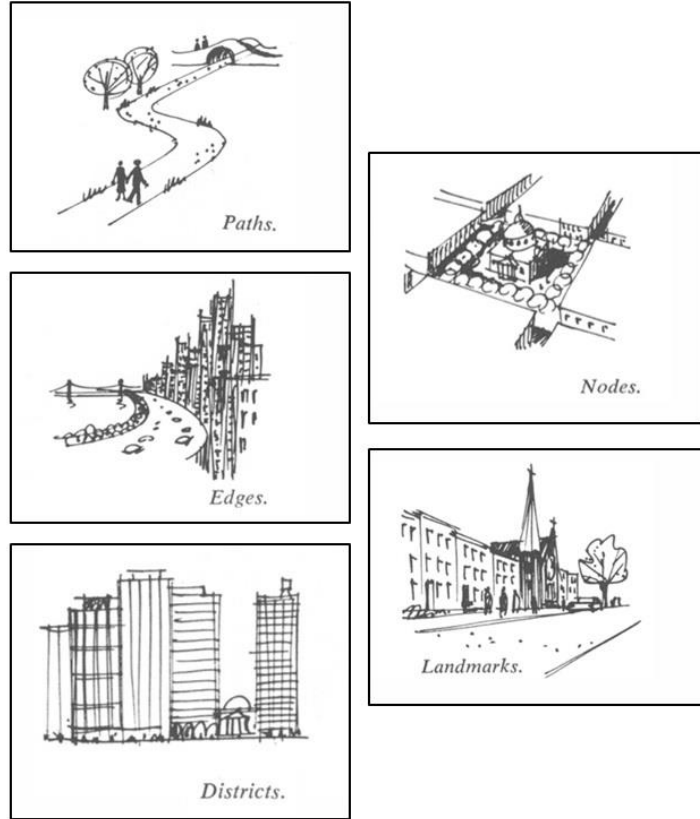
1. Bağlantılar-Yollar (Paths): Kentsel bölgeleri ayıran veya bölgeleri birbirine bağlayan izler olarak nitelendirilebilir. Yollar ve raylı sistemler de kentsel-fiziksel ögelerden, bağlantılar olarak kentsel yerleşmeleri tanımlamak adına önemli bulunmaktadır. Kentin ana yaya aksları, bağlantıları, araç yolları kullanıma ayrılmış olup sürekli hareketlilik olan noktalardır (Çelikyay, 2017; Lynch, 2010).

2. Sınırlar-Eşikler (Edges): Akarsu, göl, nehir, deniz gibi doğal eşikler olduğu kadar kentsel mekânlardaki fiziksel-yapay eşikler de kenarlar-sınırlar olarak kenti okumada etkili olmaktadır. Ayrıca kentsel sit alanı, doğal sit alanı, arkeolojik sit alanı sınırları da kentlerdeki kenarlar-sınırlar olarak ifade edilmektedir (Çelikyay, 2017).

3. Bölgeler (Districts): Bireyler kent içinde mekânsal karakter ve işlevsel kimliğe göre zihin haritasında bölgeleme yaparak bulunduğu konumu tanımlayabilir. Bu bölgeler gerek konut bölgesi, toplu konut bölgesi, gelişme konut bölgesi, geleneksel konut bölgesi gerekse de ticaret bölgesi, sanayi bölgesi, üniversite bölgesi olarak bireyin kenti nasıl algıladığı ve tanımladığı yönünde çeşitlendirilebilir (Çelikyay, 2017).

4. Odaklar-Düğümmler (Nodes): Kentsel mekân üzerinde belirginleşen, farklılaşan odak ve düğümmlerdir. Toplanma ve dağılma noktaları olarak kavşaklar örnek verilebileceği gibi kişilerin ihtiyaçlarının karşılandığı, sürekli hareketlilik içerisinde olan kent meydanları da bireyler tarafından kenti okumada kolaylık sağlamaktadır (Eraydm, 2016).

5. İşaretler (Landmarks): Kentlerde, kentsel imgeler olarak nitelendirilen işaretler, bina karakteristiği, farklı dokular vb. nirengi noktaları olarak farklılaşmakta, kentin tanımlanmasını ve bulunulan konumun okunmasını kolaylaştırmaktadır (Çelikyay, 2017).

Şekil 3.1: Kevin Lynch kent imgesi bileşenleri, (Lynch, 2010).

Kentlerde fiziksel-yapay eşikler olduğu kadar bireylere göre farklılık gösteren “psikolojik eşikler” de kentlerin tanımlanmasında önemli görülmektedir. Bireylerin sosyo-kültürel yaşantılarında algılanan sosyal ve psikolojik eşikler, güvenli-güvenliksiz mekân algısının tanımlanmasında ve kentsel kimliğin algılanmasında belirleyici olmaktadır (Çelikyay, 2017).

Bu kapsamda, güvenliksiz mekânların kentlerde psikolojik eşik alanları oluşturduğu görülmektedir. Güvenlik algısının yüksek olması beklenen kapsayıcı ve güvenli kentler bağlamında bir diğer önemli kavram ise “kent hakkı” kavramıdır.

3.5 Kent Hakkı

Hak, hukuksal düzenlemeler ile adaletin sağlandığı, koruma altına alınan menfaatler olarak ifade edilmektedir. Herkes tarafından net olarak bilinmeyen “kent hakkı” kavramı ise aslında gündelik yaşamda karşılaşılan hırsızlık, gasp vb. olaylarının artışı, altyapı, ulaşım ve iletişim ağlarındaki eksiklikler vb. problemler ile kentli haklarının gasp edildiği olgusunu ortaya koymaktadır (Karasu, 2008).

Avrupa Kentsel Şartı’nın (1992) 20 maddelik deklarasyonu ile kentlerde refah mekânların yaratılması ve güvenli kent yönetimi doğrultusunda, kentlerin suç ve kanun dışı ihlallerden temizlenerek “güvenli kentlerin” oluşturulmasına yönelik ifadeler yer almaktadır. “Kentsel güvenlik” ilkesi de dahil olmak üzere, sağlıklı bir kentte yaşama, kentin sosyo-kültürel değerlerinden yararlanma, sokaklarda güvenle dolaşma, toplumsal katılımının teşviki, herkese açık mekânlardan yararlanma imkânları oluşturma gibi aslında temel insan hakları olarak da ifade edilebilecek birçok ilke “kentli hakları” şartında yer almaktadır. Her türlü şiddetten uzak, kentsel çevrede demokratik haklar ile sosyal adalet ortamında kentsel hizmetlerden eşitlik esası temelinde yararlanabilmek şartın temel ilkeleri arasındadır (Karasu, 2008).

Kentli hakları, kentte yaşayan herkes tarafından erişilebilir, güvenli, sağlıklı ve kaliteli yaşam şartları içerisinde, nitelikli ve yaşanabilir kentsel mekânlarda kentsel değerlerden eşit şekilde yararlanmak temelindeki haklardır. Bu haklardan herkes adil olarak, din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın eşit şekilde yararlanma hakkına sahiptir. Hukuksal olarak ise Belediye Kanunu’nun 13. maddesinde “hemşehri

hukuku” başlığı altında kentlilerin haklarına yer verilmiş olup ikamet edilen yerleşimdeki “kenttaşların” belediyenin hizmetlerinden eşit şekilde yararlanabilme, karar ve hizmetlerinde rol alabilme hakları belirtilmiştir (Keleş, 2014; Balkır, 2010).

Kentleşme hızının artması ile kentlerde çeşitli problemlerin ortaya çıkması kaçınılmaz olmuştur. Bu bağlamda hızlı kentleşme ve kentlerde nüfusun heterojenleşmesi ekseninde kentler eşitsizliğin, ayrışmanın, kutuplaşmanın meydana geldiği mekânlar haline dönüşebilmektedir. Buna yönelik olarak ve özellikle kentsel dönüşüm ve soylulaştırma süreçleri kapsamında kentlerde daha adil yaşam alanlarının oluşturulmasına yönelik olarak “kent hakkı” kavramı gündeme gelmiştir. Kent hakkı kavramı ilk defa Fransız sosyolog Henri Lefebvre tarafından kentsel krize karşın kapitalist kentsel mekânlarda gündelik yaşamın anomileştiriciliğine bir eleştiri olarak ortaya çıkmıştır. Kent hakkı kavramının tartışılması ve değerlendirilmesi kentler ve kentliler için önemlidir (Lefebvre, 1967; King, 2019).

Lefebvre’nin kent hakkı doğrultusundaki değerlendirmeleri irdelendiğinde; kentleşme ve sanayileşme arasındaki ilişkinin kentsel gündelik yaşam üzerindeki etkilerini açıkladığı görülmektedir. Lefebvre, kentsel algı bakımından da farklı bir bakış açısı geliştirmiş olup kent hakkındaki görüş ve açıklamaları doğrultusunda önemli adımlar atmıştır. Kapitalist mekânın üretimini kullanım ve değişim değeri üzerinden ele alarak, kapitalist kentsel mekânda değişim değerinin daha etkili olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda gelir bakımından irdelendiğinde; birikimi, sermayesi olmayan kesimin kentte söz hakkının olmadığı görüşünü ifade etmektedir. Kullanım ve değişim değeri üzerinden sanayileşmenin kentsel yaşam ve toplumlar üzerindeki etkileri ile kentlerdeki belirleyiciler üzerinde durulmuştur (Lefebvre, 1967; King, 2019).

Lefebvre, kentsel mekânın özgürlük, yaşam hakkı, mülkiyet hakkı vb. sosyo-mekânsal ilişkiler ve deneyimlerle oluştuğunu ifade etmektedir. Ancak sıklıkla görmezden gelinen ya da üzerinde yeterince durulmayan “kent hakkı” da diğer haklar kadar ve kimi zaman daha önemli görülebilmektedir. Bireysel hakları doğrultusunda insanlar kentin değer ve ayrıcalıklarından yararlanma fırsatına sahiptirler. Kentsel mekânın üretimi ise kentsel yaşamın tüm gerekliliklerinin yeniden üretimi, mekânsal, sosyo-kültürel boyutlar bağlamında daha fazlasını kapsamaktadır. Lefebvre kent hakkını en genel tanımıyla “mekânsal, ekonomik, sosyal-kültürel, siyasal değerlerin

yeniden üretilmesi” olarak ifade etmektedir. Lefebvre, kent hakkını, kente dair karar alma süreçlerinin devletten alınarak kentlilere verilmesi ile mekân üretiminde söz konusu hâkimiyetin yeniden düzenlenmesi olarak da açıklamaktadır. Bu bağlamda kent hakkı olgusu kentlilerin kolektif çıkarlarını ve buna paralel kamu yararını korumak bakımından önemli görülmektedir (Lefebvre, 1967; King, 2019).

Harvey (2003) ise kent hakkı kavramını kendi bakış açısı doğrultusunda ifade ederek geliştirmiştir. Kent hakkı kavramını hukuki düzlemden çok ahlaki düzlemde ele alınması gereken bir kavram olarak ifade etmektedir. Kent hakkının, kentsel hizmet ve değerlere ulaşma ve erişimdeki bireysel haklardan çok daha fazlası olduğunu belirtmektedir. Kentin değişimi ve gelişiminin buna paralel olarak *kendimizi* değiştirmek ve geliştirmek olduğunu ifade etmektedir. Çalışmasında kent hakkının bireysel erişim hakkından çok daha fazlası olduğunu ve kent hakkının özel ya da yarı özel çıkarların eline geçtiğini eleştirmektedir. Lefebvre (1996), ise bu görüşe paralel olarak devlet ve şirketlerin kentsel değerler üzerindeki olumsuz etkilerinden söz ederek kentsel işlev ve niteliklerin bu süreçteki değişimini ortaya koymaktadır (Harvey, 2003; Lefebvre, 1996).

Marcuse (2009) ise kent hakkını yalnızca kamusal alan hakkı olarak ele almamakta olup bilgi edinme hakkı, kullanım hakları, kentsel hizmetlerden yararlanma hakkı vb. birden çok hakkın olduğuna dikkat çekmektedir. Kent hakkının bireysel bir haktan çok “kolektif bir hak” olduğuna değinmektedir. Eleştirel bir kentsel teori ile kent hakkının uygulanması yönündeki eleştirileri ile teori ve pratik arasındaki bağlantının güçlendirilerek verimli kılınması hususunda haklara yönelik değerlendirmelerde bulunmuştur.

En önemli temel insan haklardan biri olan kent hakkının işlevselleştirilmesi ve bu haktan nasıl yararlanılması gerektiğinin daha iyi tarif edilmesi gerekmektedir. Kentli hakkı olarak da ifade edilen bu hak, din, dil, ırk, cinsiyet ayrımı yapılmaksızın kentsel hizmetlerden eşit şekilde yararlanma hakkı olarak ifade edilmektedir. Avrupa Kentsel Şartı (1992), kentli hakları konusunda yapılmış ilk ve en önemli görülen bir düzenlemedir (Karasu, 2008). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950) de doğrudan kentli hakları olmamakla birlikte, insan haklarına yönelik esasları içermektedir (Karasu, 2008).

Kentli hakları irdelendiğinde; yerleşmelerde sorun teşkil eden donatı alanlarının eksiklikleri, teknik altyapı eksiklikleri, ulaşım-iletişim ağlarındaki eksiklikler, engellilere yönelik uygulamalardaki eksiklikler, hırsızlık, gasp gibi kriminal “kentsel suçların” ve imar suçları gibi “kente karşı suçların” artışının kentli haklarını gasp ettiği görülmektedir. Kentli haklarının korunması ve iyileştirilmesi için hukuksal düzenlemelerin bağlayıcılığının artırılmasının yanı sıra planlı kentleşme sağlanarak daha nitelikli kentler oluşturulmalıdır (Karasu, 2008).

Ulusal hukuksal düzenlemelere bakıldığında Türkiye’de “kentli hakları” olgusu bakımından önemli eksiklikler bulunduğu görülmektedir. Kentli haklarının hukuksal bir düzenlemeyle net bir tanımı ve bağlayıcılığı olması gerekmektedir. Bu hakların verilmesinin yanında hakların geliştirilmesi ve korunması da önem taşımaktadır. Ayrıca karar alma süreçlerinde ve diğer uygulamalarda kentlilerin de etkin katılımı sağlanması gerekmektedir. Kentli haklarının uygulanabilmesi, bu hakların hukuksal temele oturtulması, bölgesel kalkınma planlarının hazırlanması bakımından da önemli görülmektedir (Karasu, 2008).

Bu bağlamda, kentte yaşayan hemşerilerin (kenttaşların) kentin yerlisi olması ya da göç yoluyla gelmesi fark etmeksizin kentli haklarından eşit biçimde faydalanmalı; güvenli ve kapsayıcı kentlerin oluşturulma süreçlerine katılmaları artırılmalıdır.

3.6 Bölüm Değerlendirmesi

Bu bölümde, tezin konu ve amacına ilişkin göç tanımı yapılmış ve göç alan mahallelerde ortaya çıkan sosyo-kültürel uyumsuzluklar paralelinde ulusal ve uluslararası hukuksal arka plan ile güvenli kent, kapsayıcı kent ve kent hakkı kavramları incelenmiştir. Buna ek olarak, tezin detaylı araştırma alanı olarak seçilen mahallenin mevcut durum tespiti ve kentsel kimliğin tanımlanabilmesi için önemli görülen kent algısı literatürü irdelenmiştir. Bu kapsamda önceden yapılmış çalışmalar değerlendirilmiştir.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğünde (GİGM) yabancılara yönelik düzenlemeler olarak uluslararası koruma, geçici koruma (Suriyelilere yönelik) ve ikametgâha

yönelik çalışmalar yer almaktadır. Denizli kenti özelindeki göç ve düzenlemeler irdelendiğinde kurumlar arası entegrasyonun arka planda kaldığı ve STK'lar ile işbirliğinin olmadığı dikkat çekmektedir.

Göçlerin yönetsel olarak irdelenmesi hususunda yasal-hukuksal sürece ilişkin uluslararası mevzuat ve ulusal mevzuat ayrı ayrı incelenmiş olup kanunların amaçları değerlendirilmiştir. Uluslararası bir sorun olan mülteci sorununa dair uluslararası bağlayıcılığı bulunan Cenevre Sözleşmesi'nin (1951) imzalanmış olması, fakat sözleşmenin içeriğine rağmen uygulamada askıda kaldığı, taraf devletlerin mülteci problemine ilişkin kendi görüşleri doğrultusunda şekillendirmeleri, devletlere yorum esnekliği sağlanması, kendi istek ve çıkarları doğrultusunda ilerlemeleri olumsuzluk yaratmaktadır.

Göç alan mahallelerde güvenli kentler ve kapsayıcı kentler oluşturulması hususu değerlendirildiğinde; kentleşmenin hızlanması ve artan göçler ile kentlerde kozmopolit bir yapının oluşması sonucunda farklı kültürlerin bir arada olması, sosyal dışlanma ile toplumsal problemler ortaya çıkarmaktadır. Bu problemler ile kentsel mekânlar kentliler için güvenlik algısının azaldığı mekânlara dönüşebilmektedir. Kentlerde bu değişimden kaynaklı azalan toplumsal huzur ortamının yeniden tesis edilmesi ve refah mekânların oluşturulabilmesi için güvenli kentler ve kapsayıcı kentler ihtiyacı gündeme gelmiştir. Bu bağlamda güvenli ve kapsayıcı kentlerin oluşturulmasında planlama ve kentsel tasarım ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Fakat Türkiye'de güvenli kentler oluşturulması bakımından mevzuatlar ve buna yönelik planlama ve tasarım yaklaşımları yetersiz kalmaktadır. Türkiye'de kentsel güvenlik kapsamında yalnızca asayiş ve kolluk kuvvetleri ve izleme-denetleme (*monitoring*) faaliyetleri ile tedbir alındığı görülmektedir.

Göç alan mahallelerde mevcut yapının değerlendirilmesine, kentlerin kimliğine ve kentin okunmasına ilişkin bir diğer kavram ise kent algısıdır. Kentsel mekânda yer değiştirirken kullanıcılar karşılaştıkları imgeler ve uyaranlar ile mekânı analiz edebilmektedirler. İmge haline gelen bileşenler olduğu kadar hafızada yer edinen psikolojik etmenler de önemli görülmektedir. Kentlerde güvenlik algısına yönelik rahat ve güvenle hareket edilebilen kentsel mekânlar bireyler için önemli bir kriter olarak görülmektedir. Bu kapsamda kentliler için rahat ve güvenilir mekânlar tercih edildiği gibi kentli algısına yönelik önemli bir bileşen olduğu açıkça

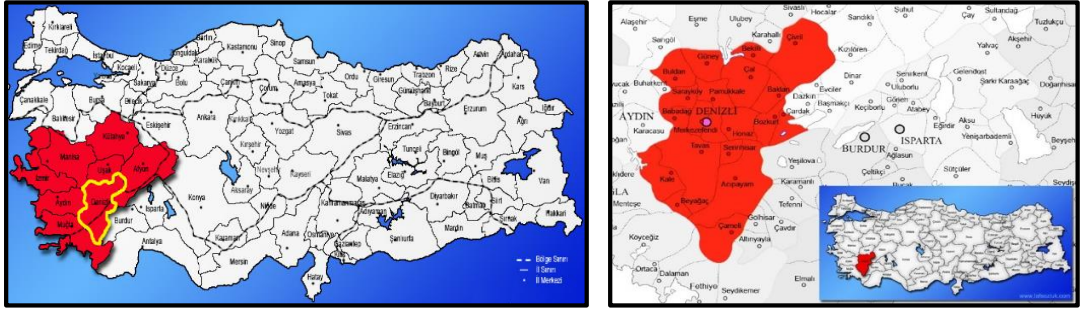
görülmektedir. Bu kapsamda çalışmanın konu ve kapsam gereği göç ve güvenli kente ilişkin değerlendirmeler kapsamında kent algısı içerisinde kentliler için önemli bir unsur olan “güvenlik algısı” öne çıkmaktadır. Kentsel kimlik ve bileşenlerine ilişkin kentsel planlama ve tasarım boyutları da unutulmamalıdır. Kentsel algıya ilişkin çalışmanın sonraki bölümünde saha alanı olarak seçilen Denizli kenti Karşıkaya mahallesi mülakatlar ve yerinde gözlemlerden elde edilen verilere göre Lynch analizi tekniği ile incelenmiş ve mahalleye dair kentsel algı tespit edilmiştir.

Kent hakkı olarak değerlendirildiğinde; kentte yaşayan herkes tarafından erişilebilen ortak mekânlar için güvenilir, temiz, sağlıklı ve kaliteli yaşam şartları temelinde kentsel hizmetlerden yararlanma ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Hukuksal boyut olarak, kentli hakları konusunda en önemli görülen düzenleme aslında temel insan hakları olarak da ifade edilen ilkeleri barındıran Avrupa Kentsel Şartı (1992) olarak ifade edilmektedir. Bir diğer insan haklarına yönelik düzenleme ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950) olarak doğrudan olmasa da kentli haklarına yönelik esasları içermektedir. Ulusal hukuksal düzenlemelere bakıldığında Türkiye’de “kentli hakları” olgusu bakımından önemli eksiklikler bulunduğu görülmektedir. Kentli haklarının hukuksal bir düzenlemeyle net bir tanımı ve bağlayıcılığı olması gerekmektedir. Bu hakların verilmesinin (ya da kentli tarafından alınmasının) yanında hakların geliştirilmesi ve korunması gerekliliği de önem taşımaktadır. Buna ek olarak, karar alma süreçlerine kentlilerin etkin katılımının sağlanması gerekmektedir. Kentli haklarının uygulanabilmesi için bu hakların hukuksal bir temele oturtulması ve bölgesel kalkınma planlarının hazırlanması önemli görülmektedir.

4. SAHA ÇALIŞMASI

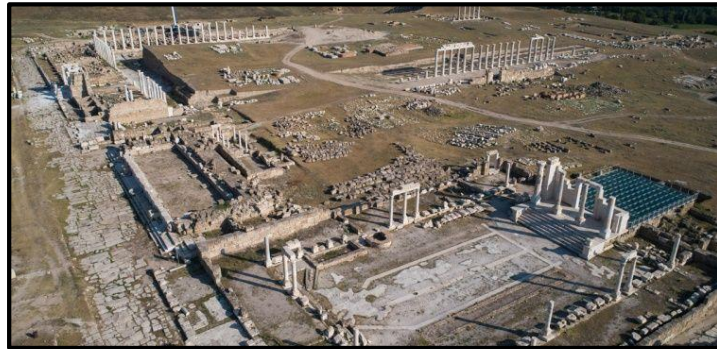
4.1 Denizli

Denizli kenti Türkiye'nin Ege Bölgesi'nde yer alan, doğusunda Burdur ve Afyonkarahisar, batısında Aydın ve Manisa, kuzeyinde Uşak ve güneyinde ise Muğla ili ile sınırlı olup 19 (on dokuz) ilçeye sahiptir (Şekil 4.1) (Url-2).

Şekil 4.1: Ülke ve bölge içindeki konum.

Denizli'de ilk yerleşim M.Ö. 261-246 yılları arasında mevcut kent merkezinin yaklaşık 6 km kuzeyinde Eskişehir mevkiinde yer alan ve *Laodikeia* olarak adlandırılan bölgede kurulmuştur (Şekil 4.2). Osmanlı döneminde Laodikeia kenti olması ve bir yerleşim yeri olmasından ötürü idari birim adı Ladik'tir. 13. yy'ın başlarından itibaren Denizli bölgesi Anadolu Selçuklu Devleti'nin "uc" olarak nitelendirdikleri bölgenin güneybatı kısmında bulunup, kent bu dönemde önemli sayılabilecek bir Türkmen nüfusa sahiptir. Göçebe yaşam tarzını benimseyen Türkmen halkı Batı Anadolu bölgesinde yoğunlaşmıştır (Url-3; Uysal, 2016).

Şekil 4.2: Laodikya antik kenti (Url-4).

Kent 12. yy sonlarına kadar Bizanslılar ve Türklerin eline geçmiştir. 1176 yılında Bizanslıların Türklere saldırması sonucu Türkler galip gelmiş ve bu saldırıdan sonra Türkler Acıpayam ve Işıklı bölgelerinin doğusunda kalan bölgeleri almışlardır. Germiyanogulları döneminde bölge Türkleşmiş ve İnançoğulları 14. yy'da hüküm sürmüşlerdir. 1215'li yıllardan sonra Denizli topraklarında iskân gelişme göstermiş olup 13. yy ortalarında Denizli toprakları büyük çaplı imara tanık olmuştur. Han, mescid ve yeni yapılar yapılmıştır. II. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında Denizli'de kale inşa edilmiştir. Kalenin içi tamamen dükkânlarla dolu olup ticari işlevlerin yoğunlaştığı bir merkez olmuştur. Kaleiçi bölgesine yerleşim 11. yy dönemlerinde gerçekleşmiştir. Kentteki Ulu Camii Selçuklu döneminde yapılmıştır. Kent surlarının dışına inşa edilen Ulu Camii kentin gelişimi bakımından önemlidir. Akhan Kervansarayı, önemli ticaret yollarının arasında olması ile Denizli kentinin gelişimi bakımından önemli görülmektedir (Gökçe, 2000; Url-3).

Denizli toprakları 1391 yılında Osmanlı topraklarına katılmıştır. Osmanlı'ya geçtikten sonra Denizli'deki yöre halkının büyük bir kısmı kırsal kesimde nüfus etmiştir. Kırsal kesimin büyük bir kısmında aşiretler göçebe olarak yaşamlarını devam ettirmişlerdir. Günümüzde de halen yer adlarında da bu izlere rastlamak mümkündür. Kent Osmanlı'nın hâkimiyetine dek Germiyanogulları, Ataoğulları ve İnançoğulları Beyliği'nin egemenliği altında olmuştur (Uysal, 2016; Gökçe, 2000).

Kent, ekonomik olarak değerlendirildiğinde; İzmir İktisat Kongresi sonrası dönemde Türkiye'nin ilk anonim şirketi olan "Şemsi Terakki Debbağ" Denizli'de kurulmuştur. Bu şirket ilk performansını Denizli'de göstermiştir. Kentte sanayinin gelişiminde öncü olan Sümerbank İplik ve Bez Fabrikası da önemli gelişimlere neden olmuştur. Bununla birlikte kentte küçük sanayi alanında da gelişmeler baş göstermiştir. Fabrikanın açılması Sümer ve Kirişhane mahallelerinin gelişimi için önemli bir adım olmuştur. Kent, bu ekonomik gelişmeler ardından göç alan bir merkez konumuna gelmiştir (Şen, 2019).

1970'li yıllara kadar kent, ekonomik kısıtlılıklar ve işgücü alanında istihdam edilememe nedenleri sonucunda göç veren bir merkez konumuna gelmiştir. Kentteki ekonomik kısıtlılıklardan dolayı 1960'lı yıllardan itibaren kent dışına göçler artmaya başlamıştır. 1965-1970 yıllarındaki iç göçlerin artışına bağlı olarak 1960'lı yıllarda kentin nüfus artışında gerileme meydana gelmiştir. Bu iç göçler genellikle kentin yakın

çevresi olan Aydın, Manisa, İzmir ve Konya kentlerine gerçekleşmiştir (İlimiz Denizli, 1985).

Denizli'nin 1973-1981 yıllarında "Kalkınmada Öncelikli Yörelere" kapsamına alınması, kentte büyük istihdamın sağlanmasında rolü olan sanayi kolunun gelişmesine ve fabrikaların artmasına katkı sağlamıştır. Bu fabrikalar küçük ve orta ölçekli işletmeler olarak gelişme göstermiştir. Özellikle dokuma ve tekstil alanında gelişme gösteren Denizli, iş olanaklarının artması paralelinde göç alan bir merkez konumuna gelmiş olup, sanayinin etkisi sonucunda kentleşme hızı artmıştır. Bu nüfus patlamasının etkileri özellikle 1980 sonrası dönemde açıkça görülmüş ve ekonomik olarak da gelişmenin yaşandığı bir dönem olmuştur. Nüfus artışına paralel olarak kentte mekânsal boyutta sorunların ortaya çıkması ile kent geleneksel dokusunu yitirmeye başlamıştır (Ciğeroğlu, 2007).

Kentte Afyon ve Muğla karayolunun doğusunda kalan bölgede, Üçgen bölgesinden Sevindik yerleşim yeri göçmen evlerine kadar yerleşim yoktur. Sevindik'e ilk yerleşim 1952 yılında yapılmıştır. Nüfus kent merkezinde yoğunlaşırken çepere doğru düşük yoğunluklu olarak seyretmektedir. 1970'li yıllardan sonra Denizli kentinde artan nüfus ile birlikte konut talebi de artmıştır. Konut ihtiyacını gidermek üzere kent merkezi ve çevresinden çepere doğru konut gelişimi artmaya başlamıştır. İzmir Karayolu ve kuzey yönündeki gelişmeler ile kentsel gelişim dairesel bir büyüme göstermiştir. Fakat Denizli'de gerçekleşen ve kırılma noktası olarak görülen 1976 depremi sonrasında kent büyük sarsıntıya uğramış ve birçok bina hasar görmüştür. Özellikle kentin kuzeydoğu bölgesinde yer alan Dokuzkavaklar ve Karşıyaka mahalleleri ve yakın çevresindeki mahalleler bu depremden en fazla etkilenen yerleşim yerleri olmuştur. Bu depremden sonra konutlardaki mimari yapı da değişime uğramıştır. Çoğu yıkılan ve hasar gören binalar yıkılıp, çok katlı konutlar inşa edilmiştir. Depremzedeler için deprem evleri yapılması kararı alınmıştır. 1976 yılında imarsız alan olarak bilinen, günümüzde ise Merkezefendi ilçesine bağlı olan Şirinköy mevki Bahçelievler yerleşmesinde depremzedeler için deprem evleri yapılmıştır. 1976 depreminin etkisiyle birçok binanın hasar görmesi, toplu konut yapımını gündeme getirmiştir. Bu dönemde gerek depremin etkisiyle gerekse kentin çevre ilçelerden ve kentlerden göç alması ile konut gereksinimine yönelik ihtiyaç,

toplu konut gündemini ortaya çıkarmıştır (Gönüllü, 2016; Yavuzçehre, 2010; Özkan ve Özcan, 2011; DB, 1984).

1980'den sonra ise kent tekstil sektörünün gelişmesine ve canlanmasına bağlı olarak, göç alan bir merkez konumuna gelmiştir. Kentin göç almasındaki tek neden tekstil sektöründeki gelişmeler değildir; kent, önemli bir geçmişe sahip olan haddecilik, deri işleme, ayakkabıcılık ve madeni ev eşya sanayi gibi farklı sanayi kollarında da önemli bir ilerleme kaydetmiştir. Bu kapsamda Denizli, Kahramanmaraş, Kayseri ve Gaziantep kentleri, Avrupa Birliği (AB) ile Gümrük Birliği sürecinde ülkede şans verilen "Tekstilde Uzman İller" konumunda olmalarına koşut, sanayi ve ticarete önemli merkezler olmuşlardır. Bu bağlamda kente hareketlenmeler 1980-1990 yılları arasında artmıştır. Bu hareketlenmeler ile Denizli, bu süreçte en fazla göç alan kentler arasında yer almıştır (Denizli Valiliği, 1998).

Kente gerçekleşen göçler doğrultusunda kentin mahalleleri incelendiğinde; İlbadi-Esentepe yerleşmesi daha çok kente diğer kentlerden gelen göçmen (özellikle Doğu Anadolu Bölgesi) bireyler oluştururken Karşıyaka, Dokuzkavaklar, Sevindik ve Deliktaş yerleşmelerine ise Denizli'nin ilçelerinden gelenler oluşturduğu görülmektedir. İlbadi ve Esentepe mahallerinde ikâmet edenler düşük gelirli kesim olarak bu bölgelerde yoğunlaşmışlardır (DB, 1984).

Kente yönelik göçler ile kentleşme hızının artması beraberinde kentte plansız-denetimsiz gelişmiş konut yapıları ortaya çıkmıştır. Karşıyaka ve Dokuzkavaklar mahallelerinde niteliksiz, sağlıksız, teknik altyapı eksikliği olan gecekondular bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Plansız-denetimsiz gelişen konutların dönüştürülmesi ve iyileştirilmesine yönelik TOKİ ve Denizli Büyükşehir Belediyesi iş birliğinde 2006-2009 yılları arasında toplu konut projeleri ile desteklenmiştir. Aktepe Konutları ve Gazeteciler Sitesi bu konut projelerine örnek olarak gösterilebilir. Mahallenin yakın çevresindeki Gecekondular Gelişim ve Kentsel Yenileme Projeleri arasında etaplar olarak geliştirilen Kurudere Kentsel Yenileme Projesi ve Dokuzkavaklar projeleri de niteliksiz, sağlıksız gelişen konutların ıslahına yönelik uygulamalar arasındadır (Özcan ve Özkan, 2011; Yavuzçehre, 2010).

4.2 Denizli Kentsel Planlama Süreci

Denizli'deki ilk planlama çalışmaları 1930'lu yıllarda gerçekleşmiştir. Hermann Jansen, Denizli kentini incelemede bulunduğu sırada kent hakkında geleceğe dönük planlama çalışmaları doğrultusunda birtakım tespit ve incelemelere yönelik değerlendirmelerde bulunduğu bilinmektedir (Kodal, 1996).

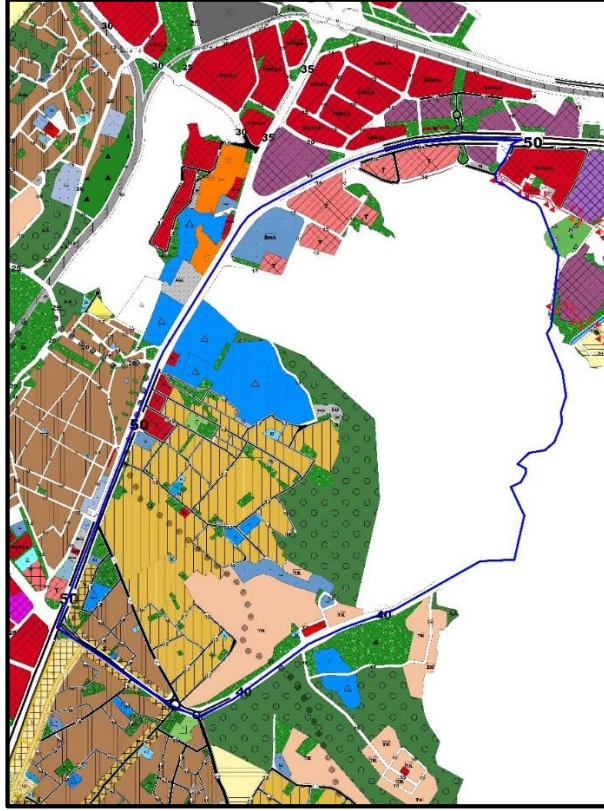
Kentin, 1930-1960'lı yıllara kadar olan süreçteki planlama çalışmaları değerlendirildiğinde; planlamanın olmaması ve imar parsellerinin üretilmemesi sebebiyle kontrolsüz yapılaşmanın başladığı ve kentin plansız-denetimsiz şekilde geliştiğini söylemek mümkündür (Özkan, 2010; Gönüllü, 2016).

Mekânsal problemler ile kentte sanayileşmeye paralel olarak işgücü olanaklarının artması sürecinde nüfus artışları başlamış, yerli halkın apartmanlar yerine bahçeli konutlarda ikamet etmek istemeleri ile düzensiz yapılaşmalar (gecekondu) meydana gelmiştir. Kent çeperinde *gecekondulaşma* ile denetimsiz, sağlıksız, niteliksiz mekânların oluşumu ve bu yapılaşmaların kent çeperinde yayılım göstermesi ile sanayi alanları kent içinde gömülü kalmıştır. Kentin kuzey ve kuzeydoğu bölgelerinde bu tip yapılaşmalar meydana gelmiştir (Gönüllü, 2016; Uysal, 2016; Akay, 2019).

Denizli'de kent merkezine doğru artan hareketlilikler ile plansız yapılaşmanın oluşmasına koşut planlı gelişmenin sağlanması amacıyla 1960 yılında 800.000 kişi için 1/5000 Nazım İmar Planı (NİP) yapılmıştır. NİP 1/1000 uygulama planları da 1967 yılında tamamlanmıştır (Denizli Valiliği, 1998). Bu kapsamda 1967 yılı NİP değerlendirildiğinde; 1960'lı yıllara kadar kentin plansız-denetimsiz gelişmesi ve bu doğrultuda planlı gelişmenin sağlanması adına plandaki demografik kestirimler ile kentsel talep ve hizmetlerin kontrol altında tutulması hedeflenmiştir. Kentin kuzeyinde sanayi alanlarının yer seçimi kararlarının verildiği ve Denizli-Ankara Karayolu ve Denizli-İzmir Karayolu bağlantılarının önemli bağlantılar olduğu, ulaşım sistemi ile kentsel gelişmeye yön verildiği dikkat çekmektedir (Gönüllü, 2016; Özkan, 2010).

Kentsel gelişme eğilimleri ve gelecek ihtiyaçlara ve problemlere yönelik planlama kararları ile ilişkilendirilen veriler ile öneri makroform kararları, planın amaç ve hedefleri belirtilmek üzere 1984 yılında 1/5000 Nazım İmar Planı (NİP) yapılmış

olup, detaylı saha araştırma alanı olarak seçilen Karşıyaka Mahallesi ve yakın çevresi bu plan kapsamında incelenmiştir (Şekil 4.3).

Şekil 4.3: 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı, 1984, DBB.

Uygulama öncelikleri ile geliştirilmesi gerekli görülen kriterler üzerinde incelendikten sonra bu nazım imar planına göre uygulanacak uygulama planları yürürlüğe girinceye kadar bu plandaki tedbirlere uyulması gerekliliği ifade edilmiştir. Planın amaçları dikkate alındığında kentin alt bölge merkezi işlevlerinin, gelişmelerin devam ettirilmesi sağlanarak ana ulaşım ve altyapının geliştirilmesi olarak ifade edilebilir.

1984 yılı 1/5000 Nazım İmar Planı (NİP) plan kararları; Dokuzkavaklar yerleşmesinde 1878 planında öngörülen merkezi işlevler azaltılarak karayolu boyunca toptan ticaret alanlarına dönüştürülmesi kararı yer almıştır. Bu alanda Deliklitaş-Dokuzkavaklar yerleşmeleri arasında bölgenin topografyası nedeni ile ağaçlandırılacak alan ve rekreasyonel kullanışlar önerilmiştir. Yoğunluk deseni olarak irdelendiğinde ise Dokuzkavaklar-Karşıyaka-Deliklitaş mevkiinde mevcut yerleşim düzeni korunmaya çalışılmıştır. Yerleşme kesimleri bakımından plan kararları

doğrultusunda Dokuzkavaklar-Deliklitaş-Sevindik-Kirişhane-Sümer konut alanı kapasiteleri 50 (elli) bin olarak öngörülmüştür. Afet evlerinin batısında kalan bölgede ise konut gelişimi fikirleri irdelenmiş fakat uygun olmadığı tespit edilerek bu bölgede konut gelişme alanı öngörülmemiştir.

3194 sayılı İmar Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile 1984 yılında hazırlanan Nazım İmar Planı ile kentte plansız-denetimsiz gelişen alanlara yönelik etaplama yapılarak 1/1000 ölçekli ıslah imar planı hazırlanmıştır. Bu kapsamda hazırlanan etaplamalar doğrultusunda Karşıyaka-Dokuzkavaklar-Deliklitaş yerleşmelerinde konutların ıslahına yönelik çalışmalar da yer almıştır. 1995-1999 yıllarında kentte batı yönlü gelişme koridoru olarak planlanan alanın bu dönemde Uygulama İmar Planları hazırlanmıştır (Gönüllü, 2016).

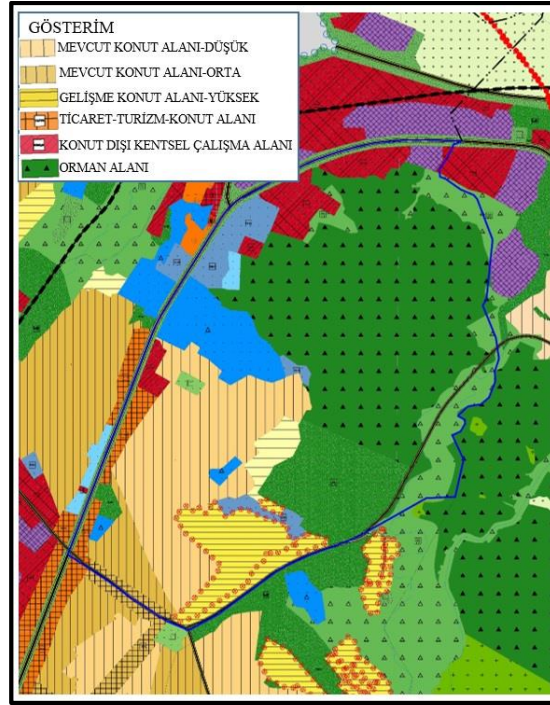
Kentte artan göçlerden sonra planlama boyutu bağlamında kentsel gelişim ve planlama sürecinde yanlış ve parçacıl Mevzii İmar Planları kentsel gelişim sürecinde mekânsal sorunlara yol açmıştır. Kentin revize ve yeni imar planlarının yapılması için de belirlenen gerekli alanların haritasının yapılması gerekmiştir. Ancak bu harita 1976 yılında tamamlanabilmiştir. 1979 yılında ise ilave imar planı hazırlanmış olup, 1981-1982 yıllarında gerek sanayi alanlarının planlaması gerekse de konut alanlarının planlaması ve ıslahına yönelik imar/revizyon ve mevzii imar planları hazırlanmıştır (Özkan, 2010; Uysal, 2016).

1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (ÇDP) plan kararları bakımından değerlendirildiğinde; gelecek kuşaklara taşınması gereken kaynakların korunarak sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda olduğu, kent trafiğinin Denizli-Ankara, Denizli-İzmir, Denizli-Muğla karayolu bağlantılarının problem teşkil etmeyecek şekilde güçlendirilmesi, hızlı kentleşme ile ortaya çıkan gecekondulaşmanın önlenmesi, yeni bağlantı yollarının oluşturulması ile yakın çevresindeki yapılaşmaların planlı gelişmesi, gelir gruplarına yönelik uygun konut alanlarının sağlanması, teknik altyapı eksiklerinin giderilerek kent merkezi ve yakın çevresindeki donatı alanlarının eksikliklerinin tespit edilerek uygun imkânların sağlanmasına yönelik kararlar olarak öne çıkmaktadır. Kentin güneybatı bölgesi yönünde gelişmesinin öngörüldüğü belirtilebilir (DB, 2007).

Üst ölçekli plan olarak 1/100.000 ölçekli Aydın-Muğla-Denizli Planlama Bölgesi Çevre Düzeni Planı (ÇDP) kararları bakımından önemli görülmektedir. Kentte

tarımın desteklenmesi ve tarım-sanayi entegrasyonu ile yeni sanayi yatırımlarının tarımsal sanayi olması önerilmektedir. Kentin kültür turizmi ve termal turizmin desteklenmesi bağlamında Pamukkale ve Sarayköy potansiyellerinin değerlendirilmesi öngörülmektedir. Pamukkale ve Honaz ilçelerinin turizm sektörü öncelikli olması önerilmektedir.

Denizli Büyükşehir Belediyesi tarafından 1/100.000 ölçekli ÇDP kararları doğrultusunda hedef ve stratejileri ve planlama kararları bağlamında 1/25.000 ölçekli İl Bütünü NİP hazırlanmış ve 2018 yılında onaylanmış olup detaylı saha araştırma alanı olarak seçilen Karşıyaka Mahallesi ve yakın çevresi bu plan kapsamında incelenmiştir (Şekil 4.4).

Şekil 4.4: 1/25.000 Nazım İmar Planı, 2018, DBB.

Bu kapsamda kentin mekânsal gelişimi değerlendirildiğinde; 2040 yılı için toplam nüfus 1.200.000 olarak öngörülmektedir. Kentin güney bölgesinde doğal eşiklerin varlığı ile gelişme alanları kuzeybatı ve kuzeydoğu bölgelerine doğru önceliklendirilmiştir. Kamusal yatırımlar ile yeni gelişme alanları ise Toplu Konut İdaresi tarafından toplu konut alanları olarak önerilmiştir. Merkezefendi ve Pamukkale ilçelerinin aynı doğrultuda sanayi sektörünün gelişeceği merkezler olarak gelişmesi öngörülmüş, sanayi alanlarının Denizli-Ankara karayolunun kuzeyinde, küçük sanayi

alanlarının ise kentin kuzeybatı bölgesinde yoğunlaşmıştır. Kent merkezi ile entegre gelişme gösteren sanayinin baskısının azaltılması öngörülmüştür.

2040 yılı projeksiyonuna göre yürürlükte bulunan alt ölçekli planlarda yer alan kararlar ile kentsel yerleşik alan ve gelişme alanları korunmuştur. Ankara karayolunun kuzeyinde yer alan sanayi alanları korunmuş ve plana olduğu gibi yansıtılmıştır. Karşıyaka yerleşmesi Ankara karayolu üzerinde planlanan konut dışı kentsel çalışma alanları Pamukkale ilçesindeki sektörel gelişmeyi desteklemesi bakımından önemli görülüp planlanan alanlar olarak ifade edilebilir. Karşıyaka mahallesinde karma kullanım alanı olarak Ankara karayolu üzerinde ticaret-turizm-konut alanı önerilmiş olup yerleşmenin kuzeyinde yüksek yoğunluklu gelişme konut alanının kuzeyinde düşük yoğunluklu gelişme konut alanı öngörülmüştür (DBB, 2018).

4.3 Denizli Kent Merkezine/Merkezinden Yapılan Göçler

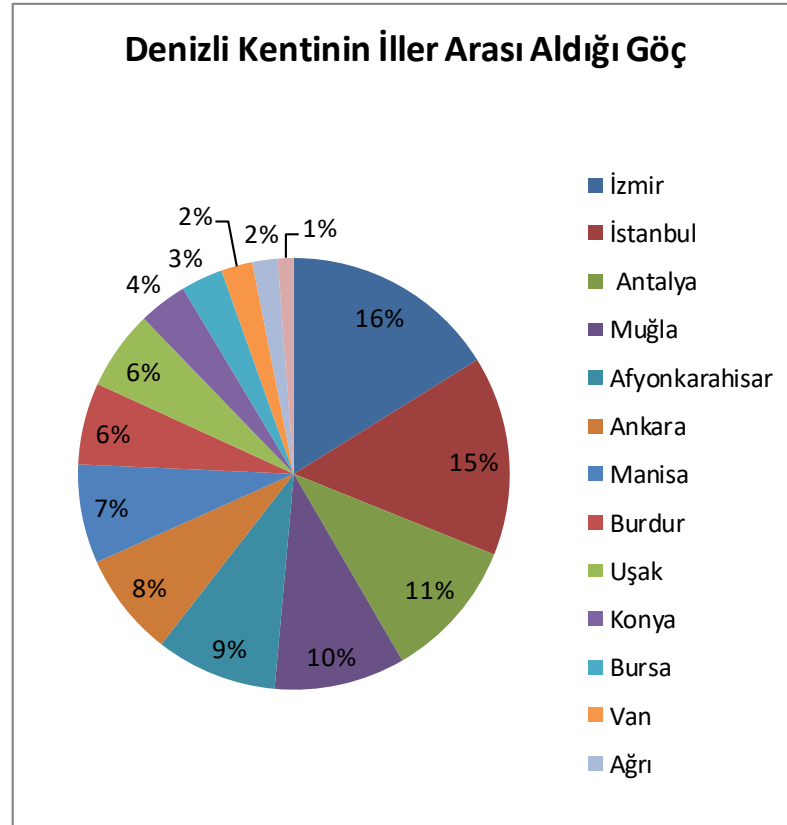
Kentte 1970’li yıllardan sonra ticaretin gelişmesi ile iş sahasında çeşitlilik ve kentsel kullanımlarda küçük ölçekli işyerleri ile kazanç sağlamanın yaygınlaşması kent merkezine olan göçleri artırmıştır (Yavuzçehre, 2010). Kent merkezine yapılan göçler yoğun olarak, ilçelerinden ve çevre illerden olmuştur. Bu nedenle kente yeni gelenler ve kentin yerlileri arasında sosyolojik olarak bir kültür şoku yaşanmamıştır. Fakat kentteki hızlı ekonomik gelişmeler toplumda bulunan gruplar arasında büyük farklılıklar meydana getirmiş, kimlikler arasında ayrılıklar belirginleşmiştir (Torlak ve Polat, 2006).

Göç ile gelen birey ya da grupların Denizli’ye bağlı ilçe ve köylerden, Afyon, Manisa, Muğla, Burdur, Aydın, Uşak ve İzmir gibi çevredeki illerin kent merkezleri, ilçe ve köylerinden, bunların yanı sıra Ağrı, Erzurum, Konya, Van gibi Orta ve Doğu Anadolu illerinden gelip Denizli’ye yerleştiği görülmektedir (Şekil: 4.5). Böylece kentin geçmiş dönemlerde olduğu gibi çağımızda da ekonomik olarak gelişme gösterdiği ve bu doğrultuda göç alan bir merkez konumunda olduğu ifade edilmektedir (Ünlütürk ve diğ., 2017; Şen, 2019)

Şekil 4.5: Denizli kentinin iller arası aldığı göç verileri, (TÜİK ADNKS, 2018).

TÜİK ADNKS 2018 istatistiklerine göre kentin aldığı göç sayısı şemada belirtilmek üzere 299 kişi sınırı koyulmuştur. Bu doğrultuda kentin illerden aldığı göç istatistikleri sayısı 299'un üzerinde olan kentleri kapsamaktadır. Denizli'nin aldığı göç oranları ve bu oranların karşılaştırılması bakımından 199 kişi ve 2665 kişilik oranlar arasındaki değerler alınmıştır (Şekil 4.6).

Şekil 4.6: Denizli kentinin iller arası aldığı göç oranları, (TÜİK ADNKS, 2018).

Denizli'ye en çok göç, çevre kentlerden ve İzmir, İstanbul gibi metropol kentlerden olup, Orta ve Doğu Anadolu bölgelerinden göç ile gelenler kentin yakın çevrelerinden gelen göçmenlere göre daha az yoğunlukta olduğu söylenebilir. Denizli'de yeni mahallelerin oluşumunda hemşehrilik ilişkileri etken olmuş, ilçelerden kent merkezine göç eden birey ve gruplar, ilçe ile kent merkezine ulaşılan bölgelere yerleşmişlerdir.

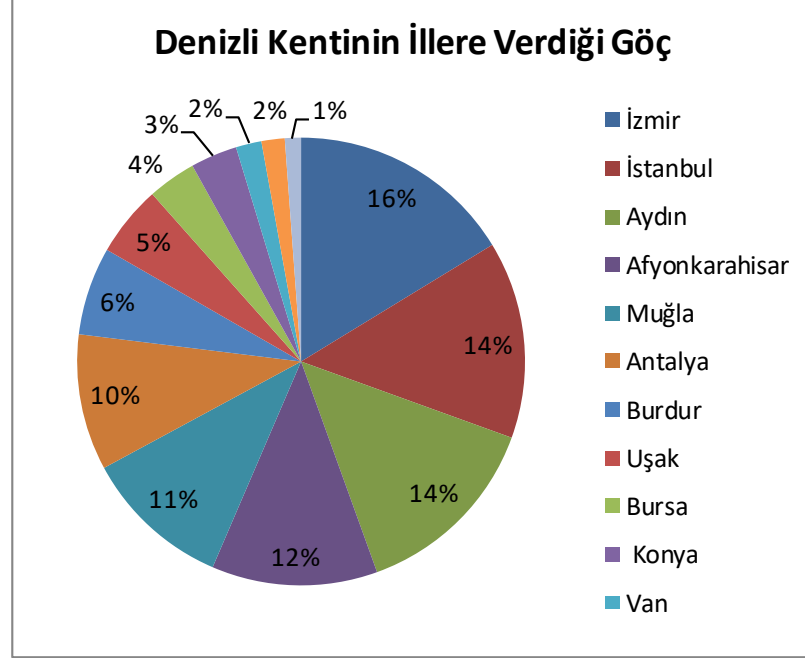
Denizli'de 1950 yılından itibaren kent merkezine doğru hareketlenmeler sonucu kırsal nitelikli yerleşmelerde nüfus kopmaları gerçekleşmiştir (İlimiz Denizli, 1985). Çal, Çivril, Çardak ve Baklan ilçelerinden göç edenler Karşıyaka ve Dokuzkavaklar mahallelerine yerleşirken, Tavas, Kale, Çameli ve Acıpayam ilçelerinden göç edenler Deliktaş ve Yenimahalle bölgesine, Doğu Anadolu Bölgesi'nden göç edenler ise Esentepe mahallesinde yoğunlaşmışlardır (Ünlütürk ve diğ., 2017).

Denizli'den göç edenler kente bağlı ilçe, köy veya merkezinden, kentin yakın çevresi olan Afyon, Manisa, Muğla, Burdur, Aydın, Uşak gibi çevredeki illerin kent merkezleri, ilçe ve köylerini, bunların yanı sıra İstanbul, İzmir gibi metropol kentlere ve Konya, Van gibi orta ve Doğu Anadolu illerine göç ettikleri söylenebilir. Kentin çevre illere ve diğer kentlere verdiği hareketlilikler Şekil 4.7'de belirtilmiştir. TÜİK ADNKS 2018 istatistiklerine göre kentin verdiği göç sayısı şemada belirtilmek üzere 320 kişi sınırı koyulmuştur (Şekil 4.7).

Şekil 4.7: Denizli kentinin iller arası verdiği göç verileri, (TÜİK ADNKS, 2018).

Bu doğrultuda şematikleştirilen, kentin illere verdiği göç istatistikleri sayısı 320'nin üzerinde olan kentleri kapsamaktadır. Şekil 4.8'de Denizli'nin verdiği göç oranlarının karşılaştırılması bakımından 205 kişi ve 2869 kişilik oranlar arasındaki değerler alınmıştır (Şekil 4.8).

Şekil 4.8: Denizli kentinin iller arası verdiği göç oranları, (TÜİK ADNKS, 2018).

Denizli'ye çevre kentlerden olduğu gibi kentin ilçelerinden de kent merkezine doğru hareketlilikler süregelmiştir. Bu ilçeler Çal, Çivril, Çardak, Baklan ilçelerinden olup, bu ilçeden gelen bireyler kentte en çok Karşıyaka ve Dokuzkavaklar mahallelerinde yoğunlaşmışlardır. Tavas, Kale, Çameli, Acıpayam ilçelerinden gelen bireyler de kentin en çok Deliktaş ve Yenimahalle mevkiinde yoğunlaştıkları ifade edilebilir.

4.4 Denizli İlçeleri Nüfus Hareketlilikleri

4.4.1 Acıpayam

Acıpayam ilçesi Ege Bölgesi'nden Akdeniz Bölgesi'ne geçiş noktasında, Denizli kentine bağlı olup, doğusunda Burdur ili, batısında Tavas ilçesi, kuzeyinde Serinhisar ve Çardak ilçeleri ve güneyinde de Çameli ilçesi ile sınırlı olan (Şekil, 4.9), Denizli'nin 19 ilçesinden biridir (Denizli Valiliği, 1998).

Şekil 4.9: Acıpayam ilçe sınırı.

Demografik verileri bağlamında ise Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2018 verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 55.648'dir (TÜİK, ADNKS, 2018). İlçedeki hareketlilikler ise kent merkezine yönelik göçler 1980'li yıllar ile yoğunluk kazanırken 1990'lı yıllarda bu nüfusta düşüşler meydana gelmiştir (DTO, 2016). İlçeden kent merkezine doğru gerçekleşen hareketlilikler yoğunlaştıkları bölgeler bağlamında en çok Deliktaş ve Yenimahalle mevkiileri olarak ifade edilebilir (Ünlütürk ve diğ., 2017). Kent dışına göçler ise bir dönem Acıpayam'da pamuk ve tütün işçiliğinde çalışmak üzere mevsimlik hareketlilikler gerçekleşmekte iken günümüzde ise bu hareketlilikler büyük oranda azalmıştır (Denizli Valiliği, 1998).

4.4.2 Çameli

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2018 verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 18.256'dır (TÜİK, ADNKS, 2018). İlçe, Muğla ve Burdur kentleri arasında, doğusunda Burdur ili, batısında Köyceğiz ilçesi, kuzeyinde Acıpayam ve güneyinde ise Fethiye ile sınırlıdır (Şekil 4.10).

Şekil 4.10: Çameli ilçe sınırı.

İlçe demografik hareketlilikler bağlamında değerlendirildiğinde; Çameli ilçesinin ilk adı Karaman olarak bilinmektedir. 1277 yılında Karamanoğulları'nın Selçuklulara yenilmesi ile bazı Karaman topluluklarının Denizli, Burdur gibi kentin batısına doğru göçlerin gerçekleştiği ifade edilebilir. Cumhuriyet dönemine kadar olan süreçte nüfus artışının nedeninin bu dönem içerisinde Çameli'nin Köyceğiz'e bağlı olduğu ve bazı esnafların da Karaman'a yerleşmesi sonucuna bağlanmaktadır (Url-5).

Genel olarak çalışma sahaları bakımından ilçede istihdam edilememenin nedenleri arasında sanayi tesisleri ve yeterli iş alanlarının bulunmamasına bağlanmaktadır. İç göç bağlamında da mevsimlik işçi olarak Antalya ve Muğla başta olmak üzere çevre ilçelere doğru hareketlilikler yaşanmaktadır (DTO, 2016). İlçeden kent merkezine doğru gerçekleşen hareketlilikler ise en çok Deliktaş ve Yenimahalle mevkiinde yoğunlaştığı ifade edilmektedir (Ünlütürk ve diğ., 2017).

4.4.3 al

al ilçesi Denizli'nin doğusunda bulunan ilçeler ve Uşak ilinin ilçeleri ile komşudur (Şekil 4.11) (Balık, 2006).

Şekil 4.11: al ilçe sınırı.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2018 verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 19.259'dur (TÜİK, ADNKS, 2018). Geçmiş yıllardaki demografik yapı bağlamında ise 1831-1914 yılları arasında al kazasının merkezdeki nüfusu çok fazla artış göstermemekle birlikte köylerindeki nüfusu dış göçe maruz kalmış ve nüfus büyük oranda artış göstermiştir. Bu nüfus artışı doğal sebepler ile olmaksızın o dönemde Ege Bölgesi'ne dış göç ile gelen nüfusun yerleştirilmesi sonucu artış göstermiştir (Peker, 2016).

1980'li yıllardan önce kent merkezine olan hareketlilikler, Bekilli ve al ilçelerinden de olmuştur. Kent merkezine gerçekleşen hareketlilikler ile 1955-1960 döneminde al ve Bekilli yerleşmelerindeki kırsal nüfusta azalma görülürken kent merkezi nüfusu ise hızla artmıştır. Bu hareketlilikler kırsal yerleşimlerden kentsel yerleşimlere doğru, kentsel değer ve hizmetlerden yararlanmak ve kent merkezinde istihdam edebilmek amacıyla gerçekleştiği ifade edilebilir (Peker, 2016). İlçeden kent merkezine gerçekleşen bu hareketlilikler yoğunlaştıkları bölgeler bağlamında en çok

Karşıyaka ve Dokuzkavaklar mevkileri olarak ifade edilmektedir (Ünlütürk ve diğ., 2017).

4.4.4 Çivril

Çivril ilçesi Denizli-Uşak karayolu üzerinde olup doğusunda Afyonkarahisar ili, batısında Uşak ili, Çal ve Baklan ilçeleri, kuzeyinde Uşak'ın Sivasslı ilçesi ile sınırlıdır (Şekil 4.12) (Url-5).

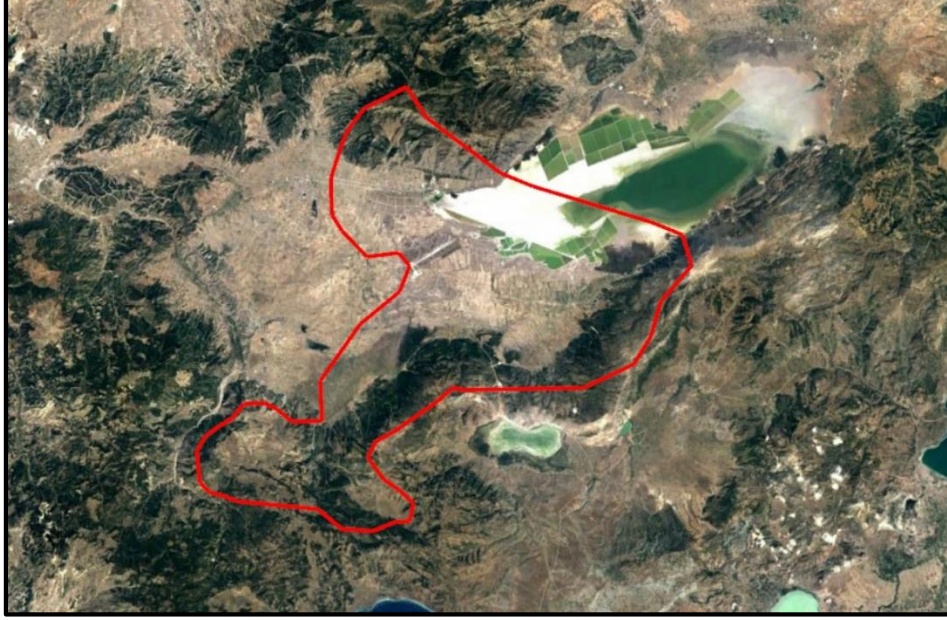

Şekil 4.12: Çivril ilçe sınırı.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2018 verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 60.429'dur (TÜİK ADNKS, 2018). Kent merkezindeki gelişmeler doğrultusunda ilçeden kent merkezine doğru hareketlilikler söz konusu olmuştur. Bu hareketlilikler yoğunlaştıkları bölgeler bağlamında en çok Karşıyaka ve Dokuzkavaklar mevkileri olmuştur (Ünlütürk ve diğ., 2017).

4.4.5 Çardak

Çardak ilçesi, doğusunda Afyonkarahisar ili, batısında Denizli'nin Bozkurt ilçesi, kuzeyinde Çal ilçesi ve güneyinde ise Burdur ili ile sınırlıdır (Şekil 4.13) (Url-5).

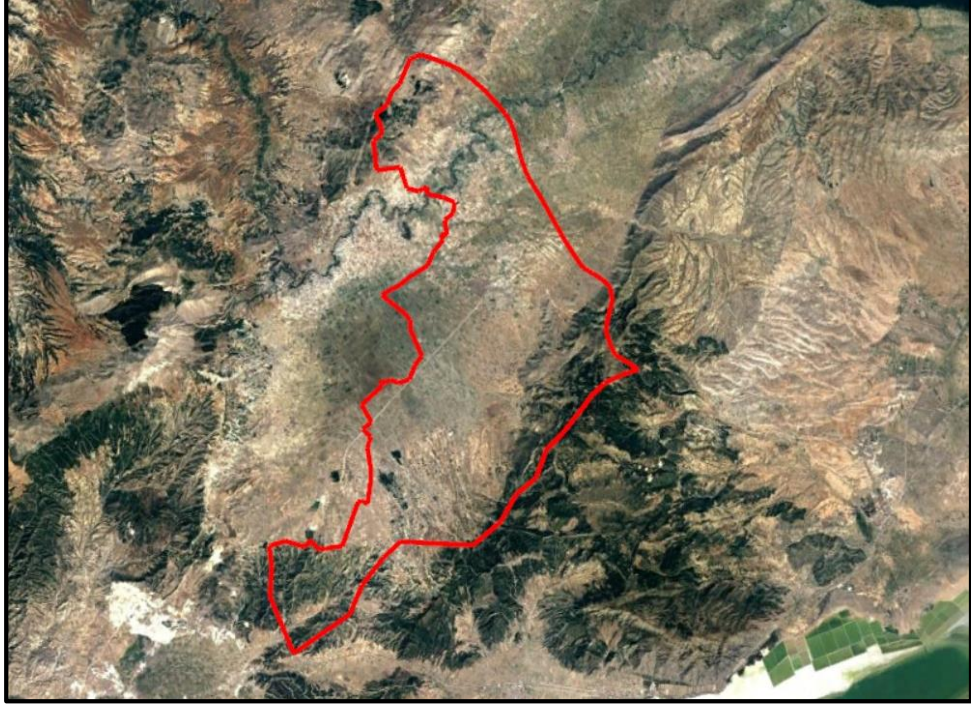
Şekil 4.13: Çardak ilçe sınırı.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2018 verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 5654'dür (TÜİK ADNKS, 2018).

Kent merkezindeki tekstil sektöründeki gelişmelere bağlı olarak, daha kaliteli yaşam fırsatlarından faydalanmak ve kentsel değerler bütününde kentte yer almak bireyler üzerinde etken olmuştur. Kent merkezine artan hareketlilikler doğrultusunda Çardak'taki nüfus azalırken, ilçe istenilen düzeyde sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyine ulaşamamıştır (Kodal, 2006). İlçeden kent merkezine doğru gerçekleşen hareketlilikler yoğunlaştıkları bölgeler bağlamında en çok Karşıyaka ve Dokuzkavaklar bölgelerine doğru olduğu ifade edilmektedir (Ünlütürk ve diğ., 2017).

4.4.6 Baklan

Baklan ilçesinin doğusunda Afyonkarahisar ili, batısında Çal ilçesi, Kuzeyinde Çivril ilçesi ve güneyinde ise Bozkurt ilçeleri ile sınırlıdır (Şekil 4.14) (Url-5). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2018 verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 9144'dür (TÜİK, ADNKS, 2018).

Şekil 4.14: Baklan ilçe sınırı.

İlçelerden kent merkezine doğru kentsel değer ve hizmetlerden yararlanmak amacıyla hareketlilikler gerçekleştiği gibi Baklan ilçesinde de hareketlilik söz konusu olmuştur. İlçeden kent merkezine doğru gerçekleşen hareketlilikler yoğunlaştıkları bölgeler bağlamında en çok Dokuzkavaklar Mahallesi bölgesine olduğu ifade edilmektedir (Ünlütürk ve diğ., 2017).

Dokuzkavaklar Mahallesi'ne yerleşen Baklanlılar da hemşehrilik ilişkilerinin etkili olduğu söylenebilir. Daha önce ilçeden giderek kent merkezine yerleşen ve sosyal yaşantısını kent merkezinde sürdürmeye başlayan bireylerin yaşam kalitesinin artması sonucu diğer Baklanlılar'ın da hemşehrilerinin olduğu bölgelere doğru hareketlilikler söz konusu olmaktadır.

4.4.7 Tavas

Tavas ilçesinin doğusunda Acıpayam ilçesi, kuzeyinde Denizli (Merkez) ve güneyinde de Kale ilçesi ile sınırlıdır (Şekil 4.15) (Url-5).

Şekil 4.15: Tavas ilçe sınırı.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2018 verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 43.845'dir (TÜİK, ADNKS, 2018). Demografik yapı olarak Cumhuriyet döneminde Tavas ve Acıpayam ilçelerindeki nüfus oranlarının kent merkezinden fazla olmasına rağmen sonraki dönemlerde gerek altyapısı gerekse de işgücü alanındaki istihdama karşın kent merkezi nüfus çeken bir merkez olmuştur (Kodal, 2004).

Geçmiş dönemlerdeki demografik yapı oranları bağlamında Cumhuriyet döneminde kentsel nüfus oranlarına kıyasla Denizli merkezden daha fazla nüfusa sahip olan yerleşimler Denizli kadar kentsel gelişmeyi başlatamamış, kent merkezine nüfus çekememiş ve dolayısıyla kentleşme sağlanamamıştır (Kodal, 2004). Tavas ilçesinden ise kent merkezine doğru hareketlilikler meydana gelmiştir. İlçeden kent merkezine doğru gerçekleşen bu hareketlilikler yoğunlaştıkları bölgeler bağlamında en çok Deliktaş ve Yenimahalle mevkiileri olarak ifade edilmektedir (Ünlütürk ve diğ., 2017).

4.4.8 Kale

Kale ilçesinin batısında Muğla ili, kuzeydoğusunda Tavas ilçesi, güneyinde Beyağaç ilçesi ile sınırlıdır (Şekil 4.16) (Url-5).

Şekil 4.16: Kale ilçe sınırı.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi 2018 verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 20.393'tür (TÜİK, ADNKS, 2018). Kale ilçesinden kent merkezine doğru, kentsel değer ve hizmetlerden yararlanmak ve istihdam edebilme doğrultusunda hareketlilikler olmuştur. İlçeden kent merkezine doğru gerçekleşen bu hareketlilikler yoğunlaştıkları bölgeler bağlamında en çok Deliktaş ve Yenimahalle mevkiilerine olduğu ifade edilmektedir (Ünlütürk ve diğ., 2017).

4.5 Saha Çalışması

Çalışma alanının değerlendirilmesi kapsamında Denizli'nin kentsel gelişiminin ve buna dayalı olarak Karşıyaka Mahallesi ve çevresinin mekânsal, ekonomik, sosyo-kültürel yapısının irdelenmesi önemli görülmektedir. Bu kapsamda Denizli'de göçmenlerin yerleştiği mahalleler değerlendirildiğinde kentte kira bakımından uygun bölgelerin tercih edildiği söylenebilir.

Göçmenlerin mahallelerinin diğer yerleşim yerlerine göre daha cazip gelmesi, temel gereksinimlerini karşılayabilecekleri, aile içi ekonomik düzene dayandırılabilir. Denizli'de kira değerlerinin uygun bulunduğu bölgelerde göçmen nüfus yoğunlaşmaktadır. Göçmen nüfusun birçoğunu oluşturan Suriyelilerin kentte düşük gelirli iş sahalarında çalıştıkları ifade edilebilir. Bu bağlamda çalışmada mahalle muhtarlarıyla yapılan yarı yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar değerlendirilerek kent merkezinde bulunan Dokuzkavaklar, Sevindik, Karşıyaka, Pelitlibağ, İstiklal ve İncilipınar mahalleleri toplam nüfus, göçmen nüfus, dış göç, iç göç, meslek grupları ve güvenlik algısı detaylarında incelenmiş ve tablolaştırılmıştır (Tablo 4.1-4.2).

Mahallelerdeki iç göç-dış göç olgusu sorgulanarak, kentin aldığı göçler değerlendirilmiş, mahallelerdeki toplam göçmen nüfus belirtilmiştir. Yerleşmelerdeki hem yerli hem de göçmen nüfusun meslek grupları sorgulanmış olup, mahallerdeki güvenlik olgusu araştırılmıştır. Bu bağlamda yerleşmelerde mekânsal ayrışmanın olup olmadığı irdelenmiştir.

Tablo 4.1: Denizli mahalleleri göçmen nüfusu ve güvenlik algısı.

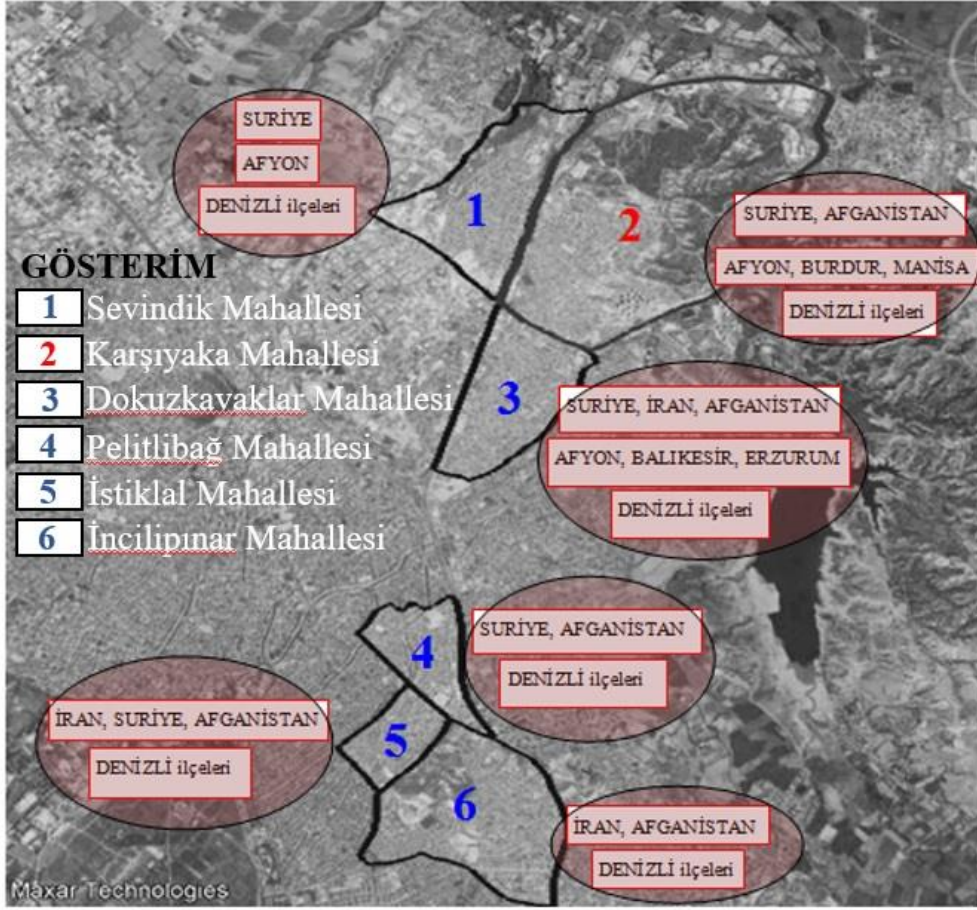
MAHALLELER	Dokuzkavaklar(M_1)	Sevindik(M_2)	Karşıyaka(M_3)
Nüfus (Toplam)	13620	10.000	20.000
Göçmen Nüfus	600	100	4000
Dış Göç	Suriye, İran, Afganistan	Suriye	Suriye, Afganistan
İç Göç	Afyon, Balıkesir, Erzurum, Ağrı, Denizli ilçeleri: Çal, Çivril, Çardak, Baklan, Bozkurt	Afyon, Denizli ilçeleri: Çal, Çivril	Afyon, Burdur, Manisa Denizli ilçeleri: Çal, Çivril
Meslek Grupları	Tekstil, inşaat (Yerli & Göçmen) Esnaf (Yerli)	Sanayi (Yerli & Göçmen) Tekstil ve tamir işleri (Suriyeliler)	Sanayi (Yerli & Göçmen) Mermer, ambar ve fason gibi düşük gelirli işler (Suriyeliler)
Güvenlik	Güvenlik problemi yoktur.	Önceden güvenlik problemlerine rastlanırken günümüzde yoktur.	Önceden yaygın olan hırsızlık olayları günümüzde azalmıştır. 5000 kişi uyuşturucu kaçakçılığmdan mahkemelik olmuştur.
Mekânsal Ayrışma	Yok	Yok	Var

Tablo 4.2: Denizli mahalleleri göçmen nüfusu ve güvenlik algısı.

MAHALLELER	Pelitlibağ(M_4)	İstiklal(M_5)	İncilipınar(M_6)
Nüfus (Toplam)	11807	19.000	20.000
Göçmen Nüfus	90	150	250
Dış Göç	Suriye, Afganistan	Suriye, İran, Afganistan	İran, Afganistan
İç Göç	Denizli ilçeleri: Acıpayam, Tavas	Denizli ilçeleri: Acıpayam, Çal, Tavas	Denizli ilçeleri: Acıpayam, Tavas, Kale
Meslek Grupları	Günübirlik işler- Yufkacılar (Suriyeliler) Tekstil (Afganlar)	Günübirlik işler (Afganlar) Çalışmıyor (İranlılar)	İnşaat sektörü, mermer (Afganlar)
Güvenlik	Güvenlik problemi yoktur.	Mahallede önceden hırsızlık ve kamu mallarına zarar olayları yaygın olup, günümüzde bu tür sorunlar azalmıştır.	İncilipınar Parkı'nda güvenliğe dair problemler mevcuttur. İranlılar İncilipınar Parkında gruplaşmaktadır (alkol ve uyuşturucu aldıkları belirtilmiştir)
Mekânsal Ayrışma	Yok	Yok	Yok

Dokuzkavaklar, Sevindik, Karşıyaka, Pelitlibağ, İstiklal ve İncilipınar mahalleleri karşılaştırmalı olarak değerlendirildiğinde; Suriyeli göçmenlerin yoğunlukta olduğu, İncilipınar mahallesinde ise İran ve Afganlı göçmenlerin yoğunlukta olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.17).

Mahalle muhtarlarından alınan bilgilere göre Dokuzkavaklar, Sevindik, Pelitlibağ, İstiklal mahallelerinde güvenlik sorunlarının bulunmadığı, İncilipınar ve Karşıyaka mahallelerinde güvenlik sorunlarının bulunduğu fakat geçmiş yıllara oranla daha az görüldüğü ifade edilmiştir. Karşıyaka mahallesinde ise göçmenlerin kentlilerin yakınına yerleşmesi ile mahallede mekânsal ayrışmanın olduğu tespit edilmiştir. Değerlendirmeye alınan diğer mahallelerde ise mekânsal ayrışmanın olmadığı tespit edilmiştir.

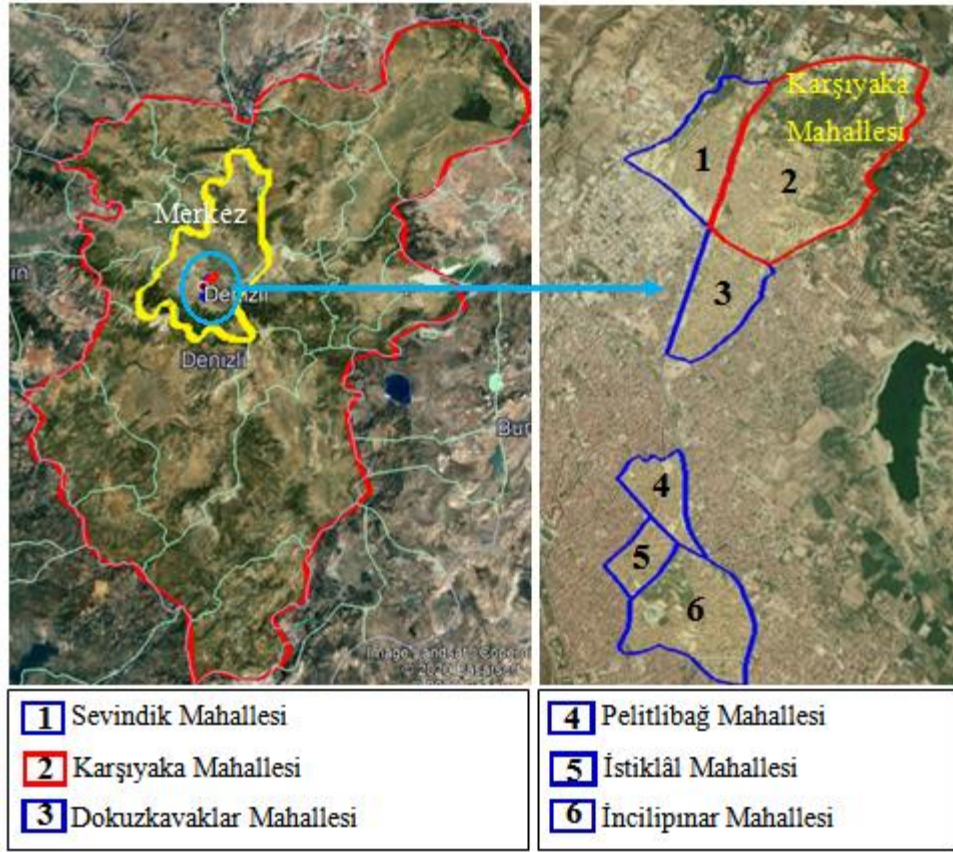

Şekil 4.17: Denizli mahalleleri göçmen grupları.

Bu değerlendirmeler doğrultusunda göç alan mahallelerin değerlendirilmesi ile mekânsal ayrışma tespit edilen Karşıyaka mahallesi çalışmanın detaylı araştırma alanı olarak seçilmiştir.

4.5.1 Karşıyaka Mahallesi

Karşıyaka mahallesi Dokuzkavaklar, Aktepe ve Akhan mahalleleri ile çevrilidir ve Ankara karayolu üzerinde bulunmaktadır. Mahalle, Pamukkale ilçesine bağlı olup, kent merkezine yaklaşık 3 kilometre uzaklıktadır (Şekil 4.18).

Şekil 4.18: Karşıyaka Mahallesi kent içindeki konumu hava fotoğrafı, 2019 (Url-6).

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2019) verilerine göre mahallenin toplam nüfusu 14.174'dür. Fakat mahallede demografik olarak farklı rakamlara rastlanmaktadır. Mahalle muhtarı, nüfusun yaklaşık 20.000 kişi olduğunu ifade etmektedir. Sayısal olarak farklı verilere ulaşılması mahallede kaçak olarak ikâmet edilmeye bağlanabilir.

Kozmopolit özellik taşıyan mahallede, en çok Afyonkarahisar'ın Dinar ve Sandıklı gibi yakın ilçelerinden gelenler, Burdur'un Yeşilova ilçesinden gelenler, ve Manisa kentinden gelip, alanda yaklaşık 300 kişi bulunduğu tespit edilen Romanlara kadar çok sayıda göçmen bulunmaktadır. Denizli'nin Çal ve Çivril ilçelerinden gelenler karayoluna yakın konumda bulunan bölgede yer seçmiştir. Mahallede Suriye'den gelenler de mevcut iken, İranlılar bulunmamaktadır. Her göçmen kendi hemşehrileri ile yakın yer seçerken, farklı göçmen gruplar da kendi aralarında ayrılmaktadır. Kente yeni eklenen göçmenler hemşehrileri ile yakın ilişki kurarak uyum sağlamaktadır. Mekânsal olarak ayrışma gösteren grupların ayrı sokaklarda yer seçtiği tespit edilmiştir (Ünlütürk ve diğ., 2017).

Mahallede mekânsal açıdan konut bölgeleri değerlendirildiğinde geçmiş yıllarda gecekondu tipi kaçak yapılaşmalar yaygın iken, günümüzde bu tip yapılaşmalar yerel yönetimler tarafından desteklenen ve uygulanan projeler ile azalmış durumdadır (Şekil 4.19-4.22).

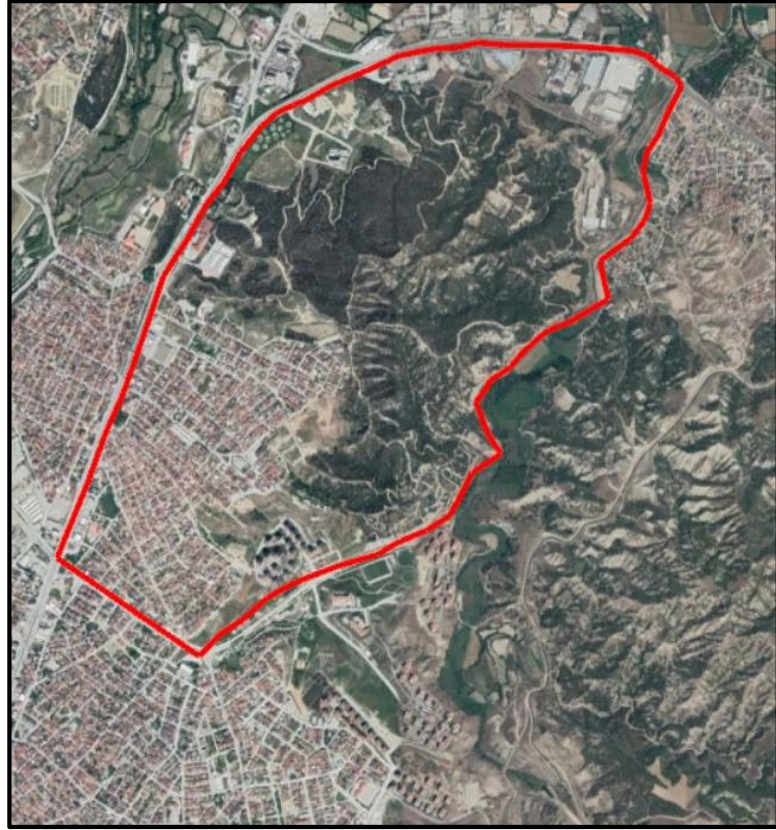
Şekil 4.19: Akvadi bölgesi gecekondu yapıları, (Kişisel Arşiv, 2015).

Şekil 4.20: Mahalledeki konut ve toplu konut bölgeleri, (Kişisel Arşiv, 2020).

Şekil 4.21: Karşıyaka Mahallesi ve yakın çevresi 2007 yılı hava fotoğrafı, (Url-6).

Şekil 4.22: Karşıyaka Mahallesi ve yakın çevresi 2020 yılı hava fotoğrafı, (Url-6).

Denizli kenti, sanayileşmeye paralel olarak işgücü olanaklarının artması sürecinde nüfus çeken bir merkez konumuna ulaşmıştır. Özellikle tekstil sektöründeki iş sahalarının iyi olması ve ihracata yönelik gelişmeler bakımından 1980-1985’li yıllar ve sonrasında yoğun göç almış ve kente yeni gelenlere yeni iş imkânları sağlanmıştır.

Bu bağlamda Karşıyaka mahallesi sakinleri de ağırlıklı olarak sanayi sektöründe istihdam edilmektedir. Yapılan saha çalışmasında, mahalledeki Suriyelilerin ise genellikle mermer, ambar ve fason gibi düşük gelirli işlerde çalışmakta olduğu gözlemlenmiştir (Taşkın Karaçam, 2006; Saha Çalışması, 2020) (Şekil 4.23).

Şekil 4.23: Karşıyaka Mahallesi ve yakın çevresi mermer fabrikaları, (Kişisel Arşiv, 2020).

Mahalle güvenlik algısı açısından irdelendiğinde; kentteki mahallelerin hiçbirinde bulunmayan kamera sistemine Karşıyaka mahallesinde gerek duyulduğu ve sokak aralarında farklı noktalara 15 kamera yerleştirilmiş olduğu tespit edilmiştir. Mahallede önceden hırsızlık olaylarıyla sık karşılaşıldığı ifade edilmektedir. Kentsel suçlar bakımından, çoğunlukla Romanlarından oluşan nüfus içerisinde yaklaşık 5000 kişi mahkemelik olmuştur. Mahallede ise hemşehrilerin birbirine yakın ortak mekânlarda bulunmaları ve yaşayış biçimlerinin farklı olması mekânsal bir ayrışmanın olduğuna bağlanmaktadır (Saha Çalışması, 2020).

Saha çalışmasında yapılan yerinde tespit ve gözlemler ve derinlemesine mülakatlar ile mevcut durum değerlendirilmiş olup, Denizli kent bütünü ve Karşıyaka

mahallesine yönelik mekânsal, sosyo-kültürel, ekonomik, ekolojik ve kurumsal yapı üzerinden bir karşılaştırmalı analiz gerçekleştirilmiştir (Tablo 4.3-4.8).

Tablo 4.3: Denizli kenti karşılaştırmalı analizi.

	Potansiyeller	Riskler
Mekânsal Yapı	<ul style="list-style-type: none"> -Kentte alternatif karayolu, havayolu ve demiryolu ulaşımlarının varlığı -Tarihi ve kültürel değerlere yönelik kentte arkeolojik, tarihi, kentsel ve doğal sit alanlarının bulunması -OSB'nin demiryoluna yakınlığı -Kentsel altyapının gelişmiş olması ve zengin, geliştirilebilir turizm potansiyeli -‘Termal Turizm Kentleri Projesi’nde kentin öncelikli bölgeler arasında yer alması -Tarihi-kültürel odak niteliği ile mekânsal işlevsel açıdan geliştirilebilir turizm potansiyeli 	<ul style="list-style-type: none"> -Sanayi tesislerinin yerleşim yerlerine olan yakınlığı ile risk oluşturması -Hızlı ve kontrolsüz mekânsal gelişmenin görülmesi -Sanayi tesislerinin varlığı ile çevre kirliliğinin artması -Bazı ilçelerde düzenli katı atık tesisinin olmamasından kaynaklı çevre sorunlarına neden olması -Bütüncül planlama yaklaşımının ele alınmamasından kaynaklı ekonomik ve mekânsal dengesizlikler
Sosyo-Kültürel Yapı	<ul style="list-style-type: none"> -Alternatif turizm çeşitlerinin varlığı -Kentte sanayinin gelişmiş olması ve kente özgü ürünlerin, yemeklerin varlığı -Üniversite-sanayi işbirliğini geliştirmeye yönelik teknoloji geliştirme merkezlerinin varlığı -Yeraltı ve yerüstü kaynaklar bakımından zengin olması -Doğa sporlarına imkân tanıyan uygun alanların varlığı -Kentte üniversitenin varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> Kırsal kesimden kent merkezine gerçekleştirilen göçlerin sosyo-kültürel yapı üzerinde oluşturduğu sorunlar -STK'ların yerinde ve etkin görev alamaması -Tarımsal faaliyetler üzerinde etkin olmayan genç nüfus -Üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilememiş olması -İlçeler arasındaki sosyo-ekonomik gelişmişlik farklarının bulunması -Bölge turizmine katkı sağlayacak fuar, kongre kültürünün gelişmemiş olması -Kentte konaklama tesislerinin yetersizliği
Ekonomik Yapı	<ul style="list-style-type: none"> Sanayi ve maden üzerinde kentin gelişmiş olması -Turizme yönlendirilecek işgücünün varlığı -Eğitim ve sağlık üzerindeki yatırımlar -Büyük ölçekli firmaların varlığı 	<ul style="list-style-type: none"> -AR-GE faaliyetlerindeki eksiklikler -Kentte yatırımların eşitsiz dağılımı -Değişen iklim koşulları nedeniyle bitkisel üretim ve kalitesinin düşmesi

Tablo 4.3 (devam): Denizli kenti karşılaştırmalı analizi.

Ekolojik Yapı	Doğal kaynak ve değerlerin varlığı -Tarım alanlarının yeterliliği -Yeraltı kaynakları ve orman alanı bakımından zengin olmak -Uygun ekosistem alanlarının varlığı -İşletilebilir termal kaynak ve enerji kaynaklarının varlığı -Ürün çeşitliliğine yönelik toprak alanlarının varlığı -Turizm faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik termal kaynakların varlığı	-Turizm ve sanayi bölgelerinin doğal eşikler üzerinde baskı oluşturması -Tarımsal faaliyetlerdeki toprak kirliliği ve akarsu kirliliği -Sanayi faaliyetlerinde ortaya çıkan çevre kirliliği -Kontrolsüz kullanılan su kaynakları -Yeraltı kaynaklarının verimsiz kullanılması
Kurumsal Yapı	-Turizm tanıtım ve eğitim faaliyetlerinde derneklerin etkin rol alma potansiyeli -Turizm tanıtım ve eğitim faaliyetlerinde derneklerin etkin rol alma potansiyeli	-Finansman ile ilgili sorunlar ve bazı işletmelerin küçük olmasından dolayı yatırımların da küçük olması -Kurumlar arası iletişim bağlarının zayıf olması -Siyasal ve ekonomik istikrarsızlıklar -Ortak çalışma bilincinin paydaşlar arasında gelişmemiş olması

Kaynak: Denizli Büyükşehir Belediyesi, 2018 verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Karşılaştırmalı analizden özetle; Denizli kenti, mekânsal, sosyo-kültürel, ekonomik, ekolojik ve kurumsal olarak potansiyeller ve riskler bakımından değerlendirilmiştir. Denizli’de sanayinin gelişmesi ve bu alanda yarattığı istihdam ile kente göç artmıştır. Bu duruma bağlı olarak hızlı kentleşmenin başlaması ve sosyo-kültürel ve ekonomik olarak sorunları da beraberinde getirmiş ve hızlı, kontrolsüz mekânsal gelişmeler artmıştır.

Artan nüfusa koşut konut talebi de artmış, bu nedenle kentin kuzeydoğu ve batı bölgelerinde plansız-denetimsiz yapılaşmalar meydana gelmiştir. Kentte sanayi faaliyetlerinin artması ile çevre kirliliği söz konusu olmuş ve ilçelerde düzenli katı atık tesisinin olmamasından kaynaklı çevre problemleri meydana geldiği görülmektedir. Yeraltı kaynakları ve su kaynaklarının verimsiz ve kontrolsüz kullanılmasından kaynaklı problemleri de beraberinde getirmiştir.

Tablo 4.4: Karşıyaka mahallesi mekânsal yapı analizi.

Mekânsal Yapı	
Potansiyeller	-Mekânsal olarak Ankara karayolu üzerinde bulunması -Ulaşım imkânlarının kolay olması -Gecekondu yapılarının yerel yönetimlerin desteklediği ve uyguladığı projeler ile azalması
Riskler	-Konaklama imkânlarının kısıtlılığı -Yerleşmede teknik altyapı yetersizliği -Mahalledeki göç yoğunluğuna bağlı olarak işsizlik, konut ulaşım, eğitim, sağlık ve altyapıda yetersizlik -Mahallenin yakın çevresindeki sanayi alanının sosyal güvenlik riski oluşturması

Tablo 4.5: Karşıyaka mahallesi sosyo-kültürel yapı analizi.

Sosyo-Kültürel Yapı	
Potansiyeller	-Kapalı pazaryeri vb. sosyal ihtiyaçların karşılanabileceği hizmetlerin varlığı -Mahallede meslek edindirmeye yönelik meslek lisesinin bulunması -Yetişmiş ve kalifiye işgücünün teşvik edilmesi
Riskler	-Göçmenlerin hemşehrilerinin yakınında konumlanması ile diğer topluluklar ile etkileşime geçmemesi ve mekânsal ayrışma -Kentsel yaşam kalitesini artırabilecek eğlence ve alışveriş mekânlarının eksikliği -Eğitim hizmetleri ve sosyal ve kültürel faaliyetlerin yetersizliği -Mahalledeki göç yoğunluğuna bağlı olarak işsizlik, konut ulaşım, eğitim, sağlık ve altyapıda yetersizlik -Geçmiş yıllarda sık karşılaşılan hırsızlık olaylarına karşılık mahallede oluşan güvenlik kaygısı -Kentli olamamış birey sayısındaki artış ile toplumda bölünmeler yaşanması ve dolayısıyla toplumsal çatışmanın artışı -Göç ile gelen bireylerdeki sosyal inanışlar ve algıların aşılammaması -Sosyo-kültürel dışlanmaya bağlı olarak bireylerde suç oranlarındaki artış -Yerleşmedeki hareketliliklere bağlı olarak sosyo-kültürel anlaşmazlıkların ortaya çıkışı -Mahallenin sokak aralarında güvenlik bakımından rahat dolaşılammaması

Tablo 4.6: Karşıyaka mahallesi ekolojik yapı analizi.

Ekolojik Yapı	
Potansiyeller	-Doğal kaynak ve değerlerin varlığı -Akvadi parkına olan yakınlığı
Riskler	-Yeşil alan kullanımlarının yetersizliği ve sürekliliğin sağlanammaması -Ankara karayoluna yakınlığı ile hava ve gürültü kirliliğinin oluşması

Tablo 4.7: Karşıyaka mahallesi kurumsal yapı analizi.

Kurumsal Yapı	
Potansiyeller	-Yerel yönetimler tarafından desteklenen ve uygulanan projeler ile kentlinin refah düzeyindeki artış -Yerleşmenin daha önce kentsel dönüşüm vb. projelerde yer alması
Riskler	-Yerleşmede yapılan proje ve yatırımların yetersizliği -Sivil toplum kuruluşlarının etkinlik olarak yetersizliği -Sokak aralarında gezinirken hizmet yetersizliğinden kaynaklı güvensizlik hissi

Tablo 4.8: Karşıyaka mahallesi ekonomik yapı analizi.

Ekonomik Yapı	
Potansiyeller	-Yerleşmede kira fiyatlarının uygun olması -Sanayi bölgesine olan yakınlığı ile istihdam edilebilme
Riskler	-Gelir kaynaklarının yetersiz olması -Yerleşme ekonomisinin yalnızca sanayi sektörü ağırlıklı olması

Analizlerden özetle; Karşıyaka mahallesi Denizli'nin demografik bakımdan kozmopolit özellik taşıyan, yoğun göç alan mahallelerinden biridir. Dolayısıyla göç eden bireyler hemşehrilerinin yakınında yer seçmeyi tercih etmiş, yerli halk ve diğer topluluklar ile iletişime geçilmemiştir. Bu sebeple komşuluk ilişkileri gelişmemiş ve kentle bütünleşme sağlanamamıştır. Kozmopolit özellik taşımasına koşut mahalle mekânsal, ekonomik, kurumsal, ekolojik ve sosyo-kültürel anlamda birçok sorun ve riski beraberinde getirmiştir. Yerleşmedeki hareketliliklere bağlı olarak sosyo-kültürel anlaşmazlıkların ortaya çıktığı ve göç yoğunluğuna bağlı olarak konut, eğitim, sağlık ve altyapıda yetersizlik meydana geldiği görülmektedir.

Mekânsal bağlamda, kentsel yaşam kalitesini artırabilecek kamusal alanlar değerlendirildiğinde mahallenin kuzeyinde dolmuş durağı yakın çevresindeki mevcut park alanının kentsel güvenlik problemlerine bağlı olarak aktif olarak kullanılmadığı ve dolmuş durağının yakın çevresindeki konut bölgelerinde güvenli olarak dolaşmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.24-4.26).

Şekil 4.24: Karşıyaka Mahallesi güvenlik riski taşıyan bölge sokak dokusu, (Kişisel Arşiv, 2020).

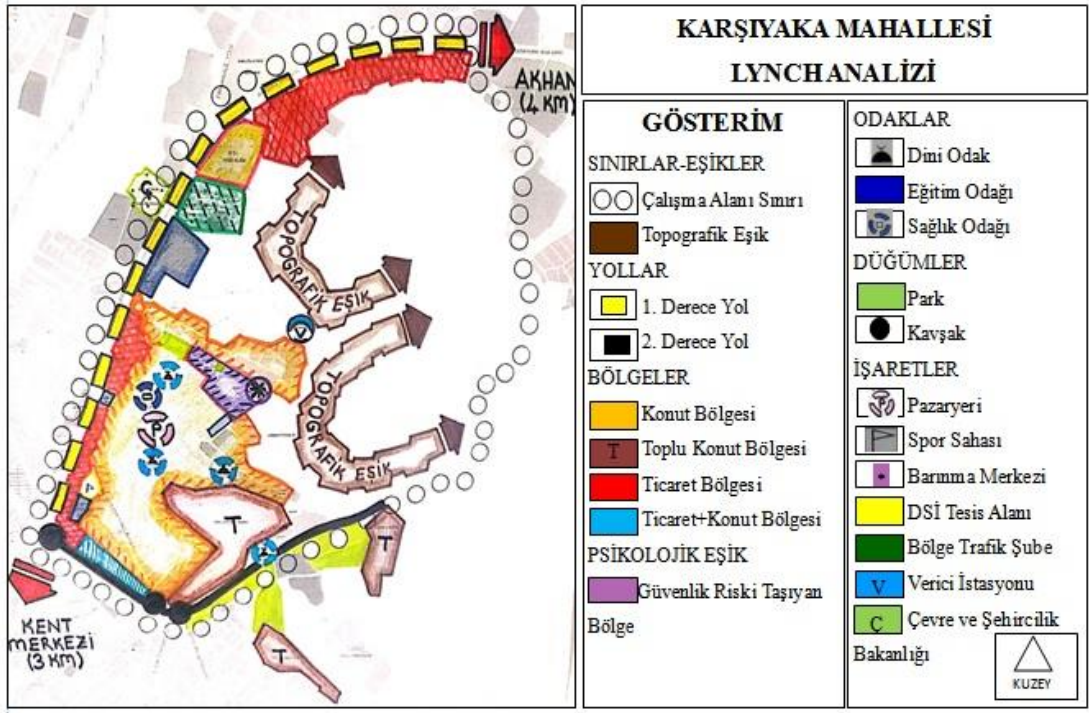
Şekil 4.25: Karşıyaka Mahallesi güvenlik riski taşıyan konut bölgesi, (Kişisel Arşiv 2020).

Şekil 4.26: Güvenlik riski taşıyan konut bölgesi yapıları, (Kişisel Arşiv, 2020).

Eğlence ve alışveriş mekânlarının eksikliği, sosyal ve kültürel faaliyetlerdeki eksiklikler, toplumlar arası etkileşimin zayıf kalmasında belirleyici olmuş ve mahallenin sosyo-kültürel kent yaşamı zayıf kalmıştır. Mahallenin yakın çevresindeki sanayi alanının ise güvenlik riski oluşturması söz konusudur. Bu noktada Karşıyaka Mahallesi'ndeki mülakatlar ve yerinde gözlemler doğrultusunda kentsel imgelelerin

algılanması ve fiziksel öğelerin değerlendirilmesi ile Lynch analizi tekniği kullanılarak “kent kimliği” algılanmaya çalışılmıştır (Şekil 4.27).

Şekil 4.27: Karşıyaka Mahallesi Lynch Analizi.

Karşıyaka mahallesinin fiziksel-yapısal kimliği değerlendirildiğinde; mahallenin ana bağlantılarını oluşturan Ankara Bulvarı ve odak-düğüm noktaları olarak kavşaklar ile mekânın tanımlanmasında okunabilir ve algılanabilir olduğu ifade edilebilir. Mahallenin zihinsel haritalarının okunmasında bağlantı noktalarının ve işaret öğelerinin tanımlayıcı olduğundan söz edilebilir (Şekil 4.28).

Şekil 4.28: Ankara Bulvarı, 2020 (Url-7).

Mahallenin güney bölgesindeki konut alanları anayola olan yakınlığı sebebi ile alt katlar ticaret üst katlar da konut alanı olarak kullanılmaktadır (Şekil 4.29).

Şekil 4.29: Mahallenin güneyindeki konut+ticaret bölgeleri, (Kişisel Arşiv, 2020).

Çalışma alanındaki tespit ve gözlemlere dayalı olarak mahallede aydınlatma sorununun bulunmadığı fakat geçmiş yıllarda artan suç olaylarına yönelik sokak aralarına kameralar yerleştirildiği gözlenmiştir. Mahallenin kuzeyinde, dolmuş durağının yakın çevresindeki konut bölgelerinde güvenli olarak dolaşamadığı ve bu alanda yer alan parkın güvenli görünmesi ile aktif olarak kullanılmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.30).

Şekil 4.30: Mıntaz Yayan Parkı ve dolmuş durağı, (Kişisel Arşiv, 2020).

Mahallede sosyo-kültürel faaliyetlere yönelik eksiklikler bulunduğu gözlemlenmiştir. Bireylere yönelik eğitim düzeylerinin geliştirilmesi hususunda kursların düzenlendiği fakat hizmetlere yönelik merkezlerin bulunmaması sebebiyle

(halk evi vb.), kursların okullarda verildiği gözlenmiştir. Geçmiş yıllarda gözlenen suç olaylarındaki artışlar ile ortaya çıkan suç olaylarının azaltılması ve kentsel yaşam kalitesinin artırılması, sağlıklı, nitelikli mekânların oluşturulması amacıyla mahallenin güneyindeki konut alanları kentsel dönüşüme uğramıştır (Şekil 4.31-4.33).

Şekil 4.31: Akvadi bölgesi gecekondu yapıları ve toplu konutlar, (Kişisel Arşiv, 2020).

Şekil 4.32: Mahallenin güneyindeki Toplu Konut Bölgesi, (Kişisel Arşiv, 2020).

Şekil 4.33: Mahallenin yakın çevresindeki Akvadi Toplu Konut Bölgesi, (Kişisel Arşiv, 2020).

4.5.2. Değerlendirme

Tez çalışmasında, Karşıyaka Mahallesi, ODPM (2004) kılavuzunda, Koca ve Çolpan Erkan (2019) çalışmasında ve Rozhan ve diğ., (2015) çalışmalarında daha güvenli kentler oluşturulmasına yönelik nitelikler değerlendirilerek *mekânsal, ulaşım* ve *yasal-yönetmelik* olmak üzere **3 (üç)** güvenli kent parametresi ve **42** güvenli kent ölçütü önerilmiştir.

Güvenli kentler kapsamında mahallede tespit edilen her ölçüte **1 puan** verilmek üzere; mekânsal parametreler **25 puan**, ulaşım parametreleri **12 puan**, yasal-yönetmelik parametreler **5 puan** olmak üzere, toplamda **42 puan** üzerinden değerlendirilmiştir (Tablo 4.9).

Tablo 4.9: Karşıyaka Mahallesi “güvenli kent” parametreleri ve ölçütleri değerlendirmesi

Parametreler	Ölçüt Kodları	Ölçütler	Puan	Değerlendirme
Mekânsal Parametreler	M5-M6-M12-M21	M5 -Karma arazi kullanımının sağlanması M6 -Gelişme konut bölgelerinde yoğunlukların iyi planlanması M12 -Arazi kullanımında birbiri ile uyumlu yapılaşmaların olması M21 -Kentlerde iyi aydınlatılan kamusal mekânlar	25	4
Ulaşım Parametreleri	U2-U3-U8-U9	U2 - Duraklara ve istasyonlara güvenli erişim U3 -İyi aydınlatılan yaya yolları, bisiklet yolları, kaldırımlar ve geçitler U8 -Yayaların, sürücülerin ya da diğer kullanıcıların yönünü kaybetmeden, kolay ulaşılabilir güzergâhların olması U9 -Ulaşımında durak ve bekleme güzergâhlarının korunaklı ve güvenli olması	12	4
Yasal-Yönetmelik Parametreler	-	-	5	0
Toplam Puan			42	8

Buna göre, Karşıyaka Mahallesi, “güvenli kentler” mekânsal parametrelerinden toplamda **4 puan**, ulaşım parametrelerinden toplamda **4 puan** almış; yasal-yönetmelik parametrelerden ise hiç **puan** alamamıştır. Sonuç olarak, Karşıyaka Mahallesi **42** puan üzerinden değerlendirilen “güvenli kent” ölçütlerinden toplamda **8** puan almıştır.

Bu kapsamda, Karşıyaka Mahallesi ölçeğinde, “güvenli kent” oluşturulmasına yönelik planlama ve kentsel tasarım ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Mekânsal parametreler değerlendirildiğinde; güvenli kent yaklaşımına yönelik planlama hususunda gerekli parametrelerin dikkate alınmadığı, toplumsal güvenliğin sağlanması bakımından kentsel yapılarda doğal gözetimi sağlayacak aktif cephelerin olmaması ve mahallede az kullanılan ve terk edilmiş yapıların bulunması güvenlik kaygısına neden olmaktadır. Ayrıca kapsayıcı kentlerin oluşturulması bakımından önemli görülen, mekânsal düzenlemelerin tüm kentliler için düşünülerek tasarlanması ölçütüne mahallede rastlanmamaktadır. Mahallede, kamusal mekânlarda herkes için kullanılabilen mekânsal düzenlemelerin bulunmadığı ve parklarda kullanılan oyun elemanlarının yetersizliği dikkat çekmektedir. Güvenli kent yaklaşımı kapsamında önerilen ölçütlerden olan yerleşmelerde tabela vb. bilgilendirmelerin olmaması ile kolay yönlendirmelerin olmadığı ortaya çıkmıştır. Bireylerin kendilerini güvende hissetmesi ve akşam saatlerinde görünebilirliğin sağlanması bakımından önemli olarak görülen aydınlatma elemanlarının ise mahallede yeterli bulunduğu ve aydınlatmadan kaynaklı problemlerin olmadığı tespit edilmiştir.

Yayalar, sürücüler ve diğer kullanıcılar için sürekli olarak kullanılan, erişimin, kaliteli, kısa sürede ve kolay yönlendirilmesi bakımından ulaşım önemlidir. Güvenli kent yaklaşımı hususunda erişim ve hareket kısıtlılığı bulunmaksızın bireylerin ulaşımında problem yaşamaması yaklaşımın temel ölçütleri arasında yer almaktadır. Mahalle içerisinde yayalar için kaldırımların olmadığı sürücüler ve yayaların aynı alanı kullandıkları tespit edilmiştir. Ulaşım olarak değerlendirildiğinde; yayalar ve bisikletliler için alanların olmadığı gözlenmiştir.

Güvenli kent yaklaşımının oluşturulması, benimsenmesi ve uygulanmasında önemli bir parametre olan yasal-yönetmelik boyutta yerleşme bu parametreden puan alamamıştır. Türkiye’de güvenli kent yaklaşımı hususunda hukuki düzenlemeler bakımından mevzuat yetersiz kalmaktadır. Mahallede kentsel güvenlik olgusu olarak

güvenlik problemlerine ilişkin asayişin sağlanması bakımından kamera takip sistemleri faaliyet göstermekte olup güvenli kent yaklaşımı hedefindeki planlama ve tasarım yaklaşımları yetersiz kalmaktadır.

Bu parametreler güvenli kent yaklaşımı temelinde mevcut planlama sisteminin güvenli kentler oluşturulması sürecinde değerlendirilerek uygulanması ve uygulamada titiz, yetkili ve çalışanların bilinçlendirildiği takdirde kent algısı ve güvenliğinin iyileştirilmesinde yararlı olacağı düşünülmektedir. Tez çalışması kapsamında tespit edilen eksiklikler doğrultusunda öneri planlama parametreleri geliştirilmiştir.

4.6 Öneri Planlama Parametreleri

Araştırma kapsamında mahallelerdeki göç olgusunun ve sosyo-kültürel yaşamın değerlendirilmesi bağlamında göçmen nüfus ve güvenlik algısı irdelenmiştir. Kent bütününde ve detaylı araştırma alanı olarak seçilen Karşıyaka mahallesi ölçeğinde mevcut durumun tespiti, potansiyel ve riskler üzerinden değerlendirilmesi kapsamında mekânsal, sosyo-kültürel, ekonomik, ekolojik ve kurumsal yapı üzerinden karşılaştırmalı analiz gerçekleştirilmiştir. Bu bağlamda hem kent hem de mahalle ölçeğinde bütüncül değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir.

Detaylı araştırma alanı olarak seçilen Karşıyaka Mahallesi'ndeki mülakatlar ve yerinde gözlemler ile kentsel mekânda yer değiştirirken kentlilerin karşılaştıkları imgeler ve uyarılar ile mekânsal analiz yapılması, kentsel imgelerin algılanması ve fiziksel öğelerin değerlendirilmesi ile Lynch analizi tekniği kullanılarak "kent kimliği" algılanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda çalışma alanı sınırı belirlenerek kentlerin tanımlanmasında önemli görülen fiziksel-yapısal eşikler ve psikolojik sınırlar değerlendirilmiştir. Bireylerin sosyo-kültürel yaşantılarında tanımlanan, mekân algısının tanımlanmasında ve kentsel kimliğin algılanmasında belirleyici olan sosyal ve psikolojik eşikler hem fiziksel hem de güvenli-güvenli mekân tespitine yönelik irdelenmiştir. Çalışmanın konusu gereği göç ve güvenli kente ilişkin değerlendirmeler kapsamında kentliler için önemli bir nitelik olan güvenlik olgusu dikkat çekmektedir.

Bu kapsamda mahalledeki mekânsal ve işlevsel kimliğe göre sınırlar-eşikler, yollar, bölgeler, odaklar, düğümler, işaretler ve psikolojik eşik olarak bireylerin zihin haritasını oluşturan ögeler üzerine odaklanılarak Lynch analizi detayında irdelenmiştir. Fiziksel-yapısal eşikler, Karşıyaka mahallesinde gerçekleştirilen saha çalışmaları ve görsel analizler ile desteklenmiş ve bu eşikler doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Yalnızca psikolojik etmenler ile değil, kentlerde fiziki bileşenlere ilişkin mekânın genişliği, mekânın yoğunluğu, sınırlayıcı ögeler doğrultusunda şekillendiği gibi yayaların hareketsetel eğilimlerinde de etkili olmaktadır. Kentsel kimliğin algılanmasına ilişkin Lynch analizi ve diğer analizler değerlendirildiğinde; mahallenin kuzeyindeki parkın kentsel güvenlik problemi sebebiyle aktif olarak kullanılmadığı tespit edilmiştir. Eğlence ve alışveriş mekânlarının eksikliği, sosyal ve kültürel faaliyetlerdeki eksiklikler, toplumlar arası etkileşimin zayıf kalmasında belirleyici olmuştur. Mahallede aydınlatma sorununun bulunmadığı fakat geçmiş yıllarda artan suç olaylarına yönelik sokak aralarına kameralar yerleştirildiği gözlenmiştir.

Geçmiş yıllarda gözlenen suç olaylarındaki artışlar ile ortaya çıkan suç olaylarının azaltılması ve kentsel yaşam kalitesinin artırılması, sağlıklı, nitelikli mekânların oluşturulması amacıyla mahallenin güneyindeki konut alanları kentsel dönüşüme uğramıştır. Sanayileşmeye koşut kente göçlerin artması ile fark edilecek büyüklükte mekânsal, sosyo-kültürel, çevresel bağlamda dönüşümler gerçekleşmektedir. Kentsel değişim-dönüşüm sonucunda Denizli’de yerleşim bölgeleri bağlamında ekonomik ve sosyo-mekânsal olarak ayrışmalar/kutuplaşmalar görünür hale gelmiştir.

Sosyo-mekânsal kutuplaşmaların önlenmesi için öncelikle plansız ve denetimsiz gelişen konut alanlarının dönüşümü sağlanması önemli olup kentlerde yıkık, terk edilmiş binaların düzenlenmesi esas alınmalıdır. Kentlerde gelişmeye açılan konut bölgelerinde güvenliğin sağlanması bakımından belirsiz, tanımlanmamış alanlara yer verilmemelidir.

Buna ek olarak, Karşıyaka Mahallesi, ODPM (2004) kılavuzunda, Koca & Çolpan Erkan (2019) çalışmalarında ve Rozhan ve diğ., (2015) çalışmalarındaki “güvenli kentler” oluşturulmasına yönelik belirlenen parametreler ve ölçütler

kapsamında değerlendirilmiştir. Mekânsal, ulaşım ve yasal yönetsel puan değerlendirmesi üzerinden başta yasal-yönetsel parametre olmak üzere önemli eksikliklerin bulunduğu tespit edilmiştir. Mahallede gecekonduların ıslah edilmesi bağlamında toplu konut uygulamaları gerçekleştirilse de yerleşmede az kullanılan, tanımsız alanlar ve terk edilmiş yapıların bulunması nedeni ile güvenlik kaygısı oluşmaktadır.

Doğal potansiyel gözetimi sağlayacak aktif cephelerin olmaması ve mahallede heterojen yapının olması ile güvenlik problemleri artmaktadır. Kamusal mekânlarda aydınlatma sorunu olmaz iken parklarda oyun elemanlarının yetersiz olduğu gözlenmiştir. Seyrek kullanılan kamusal mekânlar bireyler üzerinde olumsuzluk oluşturarak güvenlik problemlerine neden olmaktadır.

Karşıyaka Mahallesi’nde “güvenli kentler” bağlamında tespit edilen eksiklikler, sorun ve risklerin giderilmesi amacıyla mekânsal, ulaşım(erişim ve hareket) ve yasal-yönetsel planlama parametreleri önerilmiştir (Tablo 4.10).

Tablo 4.10: Öneri planlama parametreleri.

Boyutlar	Öneri Planlama Parametreleri
Mekânsal	<ul style="list-style-type: none"> -Plansız ve denetimsiz gelişen konut bölgelerinin ıslah edilmesi -Kentlerde arazi kullanım kararlarında güvenlik ilkesinin önemli bir parametre olarak alınması -Arazi kullanımında birbiri ile uyumlu yapılaşmaların olması -Kent merkezlerine yönelik kararların güvenlik olgusu temelinde verilmesi -Kentlerde yıkık, terk edilmiş binaların düzenlenmesi -Kentlerde gerekli ve belirlenen bölgelerde koruma amaçlı plan ve çevre düzenlemelerinin hazırlanması -Gelişmiş kentsel teknik altyapı imkânı sağlanması, ulaşım ve iletişim ağlarının güçlendirilmesi -Güvenli kentsel mekânlar ve kentsel refah ortamının yaratılması -Karma arazi kullanımının çeşitlendirilmesi sağlanmalı -Gelişme konut bölgelerinde yoğunlukların iyi ayarlanması -Kentlerde gelişmeye açılan konut bölgelerinde belirsiz, tanımlanmamış alanlara yer verilmemesi -Kentsel yığılma ile sağlıksız gelişen mekânlarda kentsel tasarım projeleri ve sokak sağlıklaştırma çalışmalarının yapılması -Kentlerde az kullanılan veya izole mekânların dönüştürülmesi -Kentsel suça teşkil edecek mekânlar yaratılmaması -Bütüncül planlama yaklaşımı ele alınarak ekonomik ve mekânsal dengesizliklere yer verilmemesi

Tablo 4.10 (devam): Öneri planlama parametreleri.

Ulaşım(Erişim ve Hareket)	<ul style="list-style-type: none">-Kamusal alan kullanımlarının aktif olarak kullanılabilmesi-Güvenli kentsel mekânların oluşturulabilmesi için proaktif adımlar geliştirilmesi-Kentsel yaşam kalitesini artırabilecek kamusal mekânların yeterliliğinin sağlanması-Ulaşım ve kentsel planların toplumsal değerler üzerinde problem oluşturmamasının sağlanması-Kentsel hizmet ve değerlerden en üst düzeyde yararlanma olanağının sağlanması-Kentlerde tabela vb. düzenleme ve bilgilendirmeler ile güvenli rotaların oluşturulması-Sosyo-kültürel kent yaşamının canlandırılması sağlanması
Yasal-Yönetmelik	<ul style="list-style-type: none">-Türkiye’de kentli hakları bakımından ciddi eksiklikler barındıran ulusal mevzuatın geliştirilmesi-Güvenli ve kapsayıcı kentlere yönelik detaylı planlama politikalarının geliştirilmesi-Göç ve güvenli kentlere ilişkin ilgili kurumların destekleri ile gerekli görülen dernek ve kurumların kurulması-Göç ve güvenli kentlere yönelik kurumlararası eşgüdüm sağlanması-Yerel yönetimlerin göç politikalarında etkin yer almasının sağlanması-STK’lar ile işbirliği sağlanması, yerinde ve etkin katılımın teşvik edilmesi

Bu bağlamda, planlama eliyle güvenli kentsel mekânların oluşturulması sağlanmalı, kalabalığın yoğunlaşmadığı alanlarda kentsel tasarım uygulamalarında gerçekleştirilmelidir. Kent merkezlerinde ve yerleşmelerde karma arazi kullanım mekânlarının çeşitlendirilmesi sağlanmalıdır. Kamusal alan kullanımlarının aktif olarak kullanılabilmesi, her kent sakininin bu mekânlardan eşit şekilde yararlanması sağlanmalı; güvensizlik hissine neden olabilecek durumlara yer vermemek için yerleşmelerde sosyo-kültürel ilişkiler güçlendirilmelidir. Göç, “güvenli kent” ve “kapsayıcı kent” yaklaşımlarına ilişkin mevzuatlarda eksikliklerin giderilmesi ve planlama ve kentsel tasarım uygulamalarının ve kentsel politikaların bu yaklaşımlara göre revize edilmesi gerekmektedir.

4.7 Bölüm Değerlendirmesi

Bu bölümde çalışmada saha alanı olarak belirlenen Denizli kentinin tarihsel ve ekonomik süreçlerdeki nüfus hareketlilikleri irdelenmiştir. Kent ekonomik bakımdan değerlendirildiğinde; 1970’li yıllara kadar göç veren bir merkez iken, 1980’den sonra

ise kentte tekstil sektörünün gelişmesine bağlı olarak göç alan merkez konumuna gelmiştir (İlimiz Denizli, 1985; Denizli Valiliği, 1998). Denizli kenti kentsel planlama süreci değerlendirildiğinde; 1990'lı yıllara kadar bütüncül planlar olmadan gelişen planlar ile mekânsal sorunlar başlamış ve dağınık kentsel gelişim meydana gelmiştir.

Denizli'ye çevre kentlerden olduğu gibi kentin ilçelerinden de kent merkezine doğru hareketlilikler süregelmıştır. Bu ilçeler Çal, Çivril, Çardak, Baklan ilçelerinden olup, bu ilçeden gelen bireyler kentte en çok Karşıyaka ve Dokuzkavaklar mahallelerinde yoğunlaşmışlardır. Tavas, Kale, Çameli, Acıpayam ilçelerinden gelen bireyler de kentin en çok Deliktaş ve Yenimahalle mevkiinde yoğunlaştıkları ifade edilebilir.

Saha çalışmalarındaki mahalleler irdelendiğinde; Dokuzkavaklar, Sevindik, Pelitlibağ, İstiklal ve İncilipınar mahallelerinde mekânsal ayrışmanın bulunmadığı, Karşıyaka mahallesinde ise göçmenlerin, hemşehrilerinin yakınına yerleşmesi ile mahallede mekânsal ayrışmanın olduğu tespit edilmiştir. Bu değerlendirmeler doğrultusunda göç ve suç oranları görece fazla olan ve mekânsal ayrışma tespit edilen Karşıyaka mahallesi çalışmanın detaylı araştırma alanı olarak seçilmiştir.

Mahalle kozmopolit özellik taşımasına koşut sosyo-kültürel anlamda birçok sorun ve riski beraberinde getirmiştir. Yerleşmedeki hareketliliklere bağlı olarak sosyo-kültürel anlaşmazlıklar ortaya çıkmış ve göç yoğunluğuna bağlı olarak konut, eğitim, sağlık ve altyapıda yetersizlik meydana gelmiştir. Kentte sosyo-mekansal kutuplaşmaların gözlenmesi ve bu ayrışmaların önlenmesi için plansız gelişen konut alanlarının dönüştürülmesi önemlidir.

Karşıyaka Mahallesi “kent algısı” üzerinden incelenmiş ve Konut, Planlama, Yerel Yönetim ve Bölgeler Komitesi (ODPM, 2004) kılavuzunda “güvenli kentler” oluşturulmasına yönelik belirlenen parametreler ve ölçütler kapsamında değerlendirilmiştir. Son olarak, tespit edilen eksikliklerin, sorun ve risklerin giderilmesi hususunda planlama parametreleri geliştirilmiştir.

5. SONUÇ VE GENEL DEĞERLENDİRME

Kentleşme, göç oranları ve nüfus yoğunluğu arttıkça kentlerde sosyal kutuplaşma ve yabancılaşma, uyum sorunu ve insanlar arasında mesafeli davranışların da arttığı görülmektedir. Sosyal kutuplaşma, toplumların heterojen yapısından tetiklenmekte olup bireyler ve topluluklar arasındaki adalet, barış ve toplumsal güvenliği tehdit etmektedir. Toplumlar arasındaki etnik ayırım ve kimliklerinden dolayı temel insan haklarına tezat davranılarak bireylerin ayrıştırılması sosyal kutuplaşmayı artırmaktadır. Bu sosyal kutuplaşma sonucunda bireylerin birbirlerine duydukları güven duygusu azalmakta ve buna bağlı olarak da kentlerde güvenlik kaygısı oluşmaktadır.

Sosyo-kültürel uyumsuzlukların yanı sıra ekonomik kısıtlılıkların yol açtığı sorunlar da güvenli kentlerin oluşumunda aktif rol almaktadır. Bu bağlamda oldukça karmaşık toplumsal bir olgu olan göçün, yalnızca sosyo-kültürel ve fiziksel yapıyı değiştirmekle kalmayıp, kentlerin gelişim, değişim ve dönüşümde de etkili bir olgu olduğu görülmektedir. Kentleşmenin hızlanmasına koşut nüfusun heterojenleşmesi ile sosyo-kültürel bütünleşmenin sağlanamaması ve kentsel mekânlarda denetim mekanizmasının güçleşmesi, sosyo-kültürel uyumsuzlukları artırabilmektedir. Toplumlarda yaşamsal faaliyetlerin devam ettiği, sosyo-kültürel uyumsuzluklar ve sosyal dışlanma gibi çatışma kültürünün olduğu mekânlarda kentleri ve kent algısını olumsuz yönde etkilemektedir.

Bugünün kentleri incelendiğinde, sağlıklı, yaşam kalitesi yüksek ve nitelikli kabul edilen mekânların yeterli kamusal alanlara, güvenli sokaklara, kaliteli teknik ve sosyal altyapı hizmetlerine ve güçlü iletişim ve ulaşım bağlantılarına sahip olduğu görülmektedir. Bireylerin gereksinimlerinden biri olan karşılıklı iletişim, komşuluk ilişkileri, kültürel entegrasyon, sosyo-kültürel yaşam ve ilişkiler, mekânsal yakınlık ile birbirini destekleyerek kentlerde, kentsel yaşantının ve toplumlar arasındaki mekânsal çeşitliliğin oluşumunu desteklemektedir. Bu bağlamda komşuluk ilişkileri ve sosyo-kültürel kent yaşamı farklı kültürlerin uyum ve adaptasyon süreçlerinde önemli görülmektedir.

Kentlerde sosyal kutuplaşma olgusunun engellenmesi ve güvenli ve kapsayıcı kentlerin oluşturulması bağlamında önemli parametreler bulunmaktadır. Bu anlamda,

kamu yönetimi, sosyoloji ve psikoloji disiplinlerine olduğu kadar, planlama ve kentsel tasarım disiplinlerine de önemli görevler düşmektedir. Kent planlama ve kentsel tasarım uygulamalarının, aktif ve erişilebilir kamusal alanlar, ulaşım planlaması, kentsel bilgi-denetim sistemleri vb. kentsel güvenliği artırıcı uygulamalarla desteklenmesi gerekmektedir. Sosyo-mekânsal kutuplaşmaların önlenmesi için öncelikle plansız ve denetimsiz gelişen yerleşim alanlarının dönüşümünün sağlanması gerekmektedir.

Buna ek olarak, kapsayıcılık algısı ve kapsayıcı kentsel politikalar ile sosyal kutuplaşmanın önlenmesi gerekmektedir. Kapsayıcılık algısı ile eşit erişim koşullarının sağlanarak bireylerin kentsel aktivite ve hizmetlere erişiminde sosyal kutuplaşma olgusu olmadan sosyo-kültürel yaşantının devam ettirilmesi ve güvenli kentlerin oluşturulması amaçlanmaktadır.

Türkiye'deki ulusal mevzuatlar değerlendirildiğinde; güvenli kent ve kapsayıcı kent yaklaşımları bakımından mevzuatların yetersiz kaldığı görülmektedir. Aynı zamanda planlama ve kentsel tasarım uygulamaları da mevcut sorunların çözümünde yetersiz kalmaktadır. Türkiye'de kentsel güvenlik bakımından yalnızca kolluk kuvvetleri görev almakta ve kamera sistemleri gibi izleme denetleme sistemleri işletilmektedir. Oysa, doğru planlama ve tasarım politikalarıyla aktif kullanılan, canlı kamusal ve yarı-kamusal mekânlar oluşturularak kentler kendiliğinden daha güvenli mekânlar haline getirilebilir.

Tezin detaylı araştırma alanı olarak seçilen Denizli ili Pamukkale ilçesi Karşıyaka Mahallesi, sosyo-mekânsal heterojen yapısını devam ettiren göç almış mahallelerden biridir. Gelen bireyler hemşehrilerinin yakınlarına yerleşmişlerdir. Bu nedenle komşuluk bağları zayıflamış ve kentle bütünleşme sağlanamamıştır. Yerleşmelerdeki hareketliliklere bağlı olarak konut, eğitim, sağlık vb. sosyal ve teknik altyapıda yetersizlikler meydana gelmiştir. Mahallede mevcut olan park alanının ise kentsel güvenlik problemlerine bağlı olarak kullanılmadığı ve dolmuş durağının yakın çevresindeki konut bölgelerinde güvenli olarak dolaşamadığı tespit edilmiştir. Mahallede arazi kullanım çeşitliliği bulunmaması, sosyo-kültürel faaliyetlerdeki eksiklikler ve eğlence ve alışveriş mekânlarının eksikliği gibi etmenler toplumlar arası etkileşimin zayıf kalmasında belirleyici olmuştur. Sonuç olarak, mahallenin sosyo-kültürel kent yaşamı zayıf kalmıştır.

Karşıyaka Mahallesi'nde daha güvenli mekânların oluşturulması kapsamında kamusal alanların güvenli hale getirilmesi sağlanmalı, çeşitli sosyo-kültürel grupların bulunduğu bu alanlarda sosyalleşme mekânları oluşturulmalıdır. Mahalledeki kamusal alanlar herkes tarafından erişilebilir olmalı ve kent içerisindeki sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Kuytu bölge ve kör nokta oluşturmayan tasarımlar ile kamusal mekânlarda görünürlüğün artırılması sağlanmalıdır. Mahallede az kullanılan, yıkık veya terk edilmiş yapılar tespit edilmeli, belirsiz, tanımlanmamış alanlar bulunmamalı ve kentsel tasarım çalışmaları ile desteklenmelidir. Gerekli ve iyi tasarlanan kent donatılarının bulunması, mahallede تنها ve güvenli olarak nitelendirilen kullanışlar yer almamalıdır. Erişim ve hareket imkânlarının sağlanması bakımından mahallede yayalar ve bisikletliler için engelsiz mekânlar tasarlanmalı, erişim ve hareket kısıtlılığı ortadan kaldırılmalıdır.

Bu yaklaşımlardan hareketle kentlerde sosyal kutuplaşma olgusu olmaksızın güvenli ve kapsayıcı kentlerin oluşturulması bağlamında önemli parametreler bulunmaktadır. Bu parametrelerin kentlerde planlama öncesi değerlendirilmesi ve kentsel tasarım uygulamaları ile güvenli kentlerin oluşturulması önemli görülmektedir. Bu uygulamalarda yasal-yönetmeliklerdeki eksikliklerin giderilerek yerel yönetimlerin yetkinlikleri artırılmalı ve kamuoyuna bilinç kazandırılmalıdır. Bu kapsamda çalışmada güvenli kentlerin oluşturulmasına yönelik çeşitli öneriler geliştirilmiştir.

Kapsayıcı kentlerin oluşturulması için kentlerde yerel yönetimlerin geliştirmesi gereken strateji ve uygulamalar bulunmaktadır. Kentlerde sosyo-kültürel ve mekânsal verilerin sorgulanarak yalnızca uygulama ve politikalar üzerinden olmaksızın planlama ve kentsel tasarım ölçeklerinde detayda incelenmesi de problemlerin çözümü kapsamında önemlidir.

Planlama-kent hakkı bağlamında;

Kentli hakları, temiz ve sağlıklı bir kentte yaşama, kentin sosyo-kültürel değerlerinden yararlanılabilen, sokaklarında güvenle dolaşılabilen, toplumsal katılımın teşvik edildiği, herkese açık mekânların olanaklarından yararlanılan imkânların oluşturulması temelinde, bireylerin kentsel değerler üzerindeki haklarını kapsamaktadır. Kentlerde sosyo-kültürel imkânların tanınarak, ulaşım ve kentsel

planların toplumsal değerler üzerinde problem teşkil etmeyecek şekilde yön verilmesi sağlanmalıdır. Karma arazi kullanımlarının çeşitlendirilerek kentlerin planlanmasında demografik kestirime yönelik kentsel açık ve yeşil alanların yeterli düzeyde sağlanması gerekliliği kentli hakları bakımından önemlidir. Kentsel refah ortamının yaratılması ve güvenli mekânların oluşturulması ile gelişmiş kentsel teknik altyapı ve kentsel hizmet ve değerlerden en üst düzeyde yararlanma imkânı tanyacak projeler üretilmelidir.

Kentli haklarının korunması ve geliştirilmesi için hukuksal düzenlemelerin bağlayıcı olmasının sağlanmasının yanında planlı kentleşmenin sağlanması ve kentli haklarının ihlal edilmemesi için yaşanabilir, nitelikli, kentli haklarının korunduğu, güvenli kentler oluşturulmalıdır.

Türkiye bu bağlamda irdelendiğinde; ulusal hukuksal düzenlemelerde “kentli hakları” olgusu bakımından önemli eksiklikler bulunduğu görülmektedir. Eksikliklerin giderilmesi, problem olarak görülen açıkların tespit edilerek kentlilerin en üst düzeyde verim almasına yönelik somut uygulamalar geliştirilmelidir.

Kentli haklarının hukuksal düzenlemelerle net bir tanımının yapılarak bağlayıcı olması sağlanmalıdır. Bu hakların kamuoyunda bilinç oluşturularak kenttaşlar tarafından talep edilmesi ve edinilmesi yanında bu hakların geliştirilmesi ve korunması gerekliliği de önem taşımaktadır. Somut uygulamalar ile ayrıca karar alıcılara istinaden karar alma süreçlerinde ve diğer uygulamalarda kentlilerin de etkin katılımının sağlanması gerekmektedir. Kentlilerin gerek karar alma süreçlerinde gerekse de diğer uygulamalarda etkin katılımının sağlandığı uygulamalar ile bütüncül ve verimli adımlar atılmış olacaktır. Kentli haklarının uygulanabilmesi, bu hakların hukuksal temele oturtulması, bölgesel kalkınma planlarının hazırlanması bakımından da önemli görülmektedir.

Denizli kent bütünü ve planlama kararları bağlamında;

Sanayileşmenin başlaması ve kentleşmenin hızlanması ile kentler değişim-dönüşüme uğramaktadır. Hızlı kentleşme, yoğun yapılaşmalar neticesinde çarpık kentleşmeye sebep olmaktadır. Denizli’de sanayileşmenin hızlanması ile 1970’li yıllardan sonra kırsal kesimlerden kent merkezine gerçekleştirilen göçler sonucunda

kent nüfusu artmıştır. Kentte göçlerin artması ile fark edilecek büyüklükte mekânsal, sosyo-kültürel ve çevresel dönüşümler gerçekleşmektedir. Kentsel değişim-dönüşüm süreçleri sonucunda Denizli’de yerleşim bölgeleri arasında sosyo-ekonomik ayrılmalar gözle görünür hale gelmiştir. Nüfusun artması ile birlikte Denizli’de kent merkezinde yoğunlaşan nüfus yoğunluğu merkezden uzaklaştıkça azalmaktadır.

Dönemsel olarak irdelendiğinde, Denizli’de ilk yerleşim Kaleiçi ve çevresinde yoğunlaşırken, günümüzde ise kent merkezinden uzaklaştıkça kentin güney ve güneybatı bölgelerine doğru kentsel gelişimin olduğu izlenmektedir. Bu bölgeler, özellikle kentin gürültüsünden kaçıp daha sakin mekânları tercih eden üst gelir gruplarına hitap etmeye başlamıştır. Kentin kuzeydoğu ve kuzeybatı bölgelerinde yer alan Karşıyaka, Sevindik, Dokuzkavaklar ve İlbade mahallelerinde ise daha çok alt gelir grubundan kentliler ikamet etmektedir. Bu mahallelerde plansız ve denetimsiz biçimde gelişen gecekondu bölgelerinin artması sonucunda alanların ıslah edilmesine yönelik toplu konut projeleri gerçekleştirilmiştir.

Kentsel planlama süreçleri değerlendirildiğinde; Denizli kentsel gelişiminin bütüncül planlama yaklaşımları ile ele alınarak kentsel gelişimin planlama kararlarının doğal kaynak ve değerler üzerindeki baskının azaltılması sağlanacak şekilde alınması gerektiği görülmektedir. Bu kapsamda, kentlerde plansız-denetimsiz gelişen konut alanları engellenmeli ve mevcutta bulunan gecekondu ve kaçak yapılaşma alanlarının dönüşümü sağlanmalıdır. Planlama boyutunda ise sosyo-kültürel uyumsuzluklar teşkil edecek mekân oluşumunun önüne geçilmeli, kentsel boşluklarda kentsel tasarım uygulamaları gerçekleştirilerek yeni kamusal alanlar oluşturulmalı, karma arazi kullanım kararlarıyla kentsel mekânın çeşitlendirilmesi ve canlandırılması sağlanmalıdır.

Politika/planlama/tasarım ölçeği bağlamında;

Çalışmada, Karşıyaka Mahallesinde ikamet eden bireyler arasında ayırım gözetmeksizin, mahallenin yaşanabilir ve nitelikli bir mekân olması amacıyla teknik ve sosyal altyapı eksikliklerinin giderilerek, sağlıklı, temiz ve güvenilir mekânların oluşturulması; mahalledeki sorun ve risklerin giderilerek kentsel güvenliğin sağlanmasına ilişkin projeler geliştirilmelidir. Kentsel güvenlik riski oluşturabilecek mekânların, olguların önlenmesi mahallede yaşayanlar açısından önemlidir.

Mahallede yerli nüfus ile göçle gelen nüfus arasında sosyo-kültürel etkileşimin ve adaptasyonun güçlendirilmesi sağlanmalı; sosyo-mekânsal ayrışmaya yer vermemek üzere komşuluk üniteleri ve komşuluk ilişkileri güçlendirilmelidir. Kamusal alanların aktif olarak kullanılabilmesi ve her kent sakininin bu mekânlardan eşit şekilde yararlanması sağlanmalı; güvensizlik hissine neden olabilecek durumlara yer vermemek için mahallede kentsel tasarım uygulamaları yapılmalıdır.

Buna ek olarak, kentlilerin adaptasyon süreçlerine yönelik, eğitim ve aktivitelerin geliştirilmesi amacıyla yerel yönetimler ve ilgili STK'lar tarafından halk evleri, meslek edindirme kurs merkezleri, belediye kreşleri vb. kamu hizmetlerinin artırılması gerekmektedir. Mahallede tespit edilen sorun ve risklerin giderilmesine ilişkin ilgili kurumlar tarafından proje ve çalışmalar yürütülmesi sağlanmalı, gerekli görüldüğü durumlarda mahalle derneği vb. kuruluşların kurulması desteklenmelidir.

Mahallede güvenli bir kentsel mekânın oluşturulması, sosyo-kültürel uyumsuzlukların önlenmesi ve sokaklarında rahat ve güvenli olarak dolaşılabilmesi amacıyla proaktif adımlar atılması, mahallenin canlandırılması, sorunlu bölgelerde yasal ve yönetsel caydırıcı önlemler alınması; mahalledeki karma arazi kullanım mekânlarının çeşitlendirilmesi ve özellikle kamusal alanların kentsel çekiciliğinin artırılarak aktif kullanımının teşvik edilmesi vb. politikalar uygulanmalıdır.

Bu kapsamda ileride yapılacak çalışmalarda, kentlerde ağırlıklı göç alan ve sosyo-mekânsal ayrışma tespit edilen bölgelerde daha çok detaylı araştırma yapılması, yerel yönetimler, ilgili STK'lar ve tespit edilen bölgelerdeki kenttaşlarla kent hakkı perspektifinden detaylı mülakatlar ve yerinde gözlemler yapılması, konuya dair bilimsel veri üretilmesinin kamuoyu oluşturulması ve katılımcı planlama perspektifi açılarından önemli olduğu düşünülmektedir. Buna ek olarak, ileride yapılacak çalışmalarda güvenli ve kapsayıcı kentlere ilişkin daha geniş kapsamlı ölçütlerin belirlenerek, kent hakkı bağlamında kentlerde, ilçelerde ve mahallelerde karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi önemli görülmektedir.

6. KAYNAKLAR

Akay, S., “Kent Formunun Morfolojik Analizi: Denizli Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Denizli, (2019).

Akdağ, İ., “Çatışma Teorisi Bağlamında Tarihsel-Toplumsal Çatışmanın Değişen Biçimleri Üzerine Bir İnceleme”, *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 15 (1), 5231-5251, (2020).

Akdeniz Üniversitesi, “Ortadoğu’dan Göçün Türkiye Üzerindeki Etkileri Raporu”, Akdeniz Üniversitesi, (2018).

Akman, K., “Göç Yönetiminde Yerel Yönetimler ve STK İşbirliği”, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 1 (3), 452-466, (2018).

Aksoy, E., “Suç ve Güvenli Kent Yaklaşımı”, *Dosya 6: Kent ve Suç*, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Ankara, 11-15, (2007).

Aksoy, E., “Güvenli Kent Planlama İlkeleri, Kentsel Suçları Önleme Kapsam ve Yöntemleri: Ankara Kenti Örneği”, Doktora Tezi, *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Ankara, (2011).

Alacadağlı, E., “Güvenli Kent ve Kent Güvenliği Üzerine Bir İrdeleme”, *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6 (2), 152-167, (2020).

Aladağ, G., “Kent, Yoksulluk ve Göç Bağlamında Çocuk Suçluluğu: Diyarbakır Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sosyoloji Anabilim Dalı, Van, (2016).

Aslan, G. G., “Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: İstanbul’daki Suriyeli Sığınmacılar Örneği”, Doktora Tezi, *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Yalova, (2018).

Ataç, E., “Kent, Güvenlik ve Güvenli Kent Planlaması; Bursa Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Ankara, (2008).

Atak, M., “Türkiye’de İç Göç Akımları, Bu Göçlerin Emniyet ve Asayiş Etkileri ve Göçlere Karşı Kolluk Kuvvetlerinin Alabileceği Tedbirler”, Yüksek Lisans Tezi, *Avrasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İşletme Anabilim Dalı, Trabzon, (2016).

Ay, Y., “İç Göç-Suç İlişkisi: Mersin Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü, Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, (2004).

- Balamir, R., “Suç Teorileri İçinde Chicago Okulu’nun Yeri ve Önemi”, Yüksek Lisans Tezi, *Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sosyoloji Anabilim Dalı, Ankara, (1999).
- Balık, İ., *Belgeler Işığında Çal Tarihi*, Gültürk Ofset Tanıtım Matbaa, Denizli (2006).
- Balkır, Z. G., Konut Hakkı ve İhlalleri: Kentli Haklarının Doğuşu, *II. Sosyal Haklar Ulusal Sempozyumu Bildiri Kitabı*, Pamukkale Üniversitesi, Denizli, (2010).
- Bayhan, İ. H., *Şehir Planlaması*, İskender Matbaası, İstanbul, (1969).
- Bedir, M., “Yasadışılaştırılmış Göç ve Mekânsal İncelemesi”, *Dosya 38: Göç*, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Ankara, (2017).
- Bilgi, L., “Türk Romanında Savaş Sonrası Anadolu’ya Zorunlu Göçler”, Doktora Tezi, *Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul, (2006).
- Bilgiç, M. S., Koydemir, F. S. & Akyürek, S., “Türkiye’de Kimlikler Arası Kutuplaşmanın Sosyal Mesafe Üzerinden Ölçümü ve Toplumsal Güvenliğe Etkisi”, *Bilge Strateji*, 6 (11), 163-205, (2014).
- Borjas, G. J., *Friends or Strangers: The Impact of Immigrants on the US Economy*, Basic Books, New York (1990).
- Bostan, H., “Türkiye’de İç Göçlerin Toplumsal Yapıda Neden Olduğu Değişimler, Meydana Getirdiği Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Coğrafya Dergisi*, 1-16, (2017).
- Bozkurt, G. S., “Tito Sonrası Dönemde Eski Yugoslavya Bölgesindeki Türkler ve Müslümanlar”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 51-95, (2010).
- Can, Y., “Göç ve Kent: 1989’dan Günümüze Göç Eden İnsanların Kent Adaptasyonu Diyarbakır Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sosyoloji Anabilim Dalı, Konya, (2011).
- Candaş, E., “İstanbul’da Dışa Kapalı Konut Sitelerinin Tasarımında Güvenlik Konusunun İrdelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul, (2007).
- Castles, S. & Miller, M. J., *Göçler Çağı*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, (2008).
- Çiğeroğlu, M., “Denizli Kentsel Alanın Yönetim Alternatifleri”, Yüksek Lisans Tezi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı,

Denizli, (2007).

Çavuşoğlu, H., “Yugoslavya-Makedonya Topraklarından Türkiye’ye Göçler ve Nedenleri”, *Bilig Dergisi*, 123-154, (2007).

Çelikyay, H. S., “Kent İmgelerinin Kamusal Alanı Tariflemesindeki Rolü”, (ed: H. S, Çelikyay), *Kamusal Alanların Mekânsal Organizasyonu*, Bartın Üniversitesi Yayınları, Bartın, 19-41, (2017).

Çözeli, Y., “Kentlerin Güvenliği ve Güvenli Kent Kavramı: Rize Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Trabzon, (2013).

Değirmenci, Ö., “Göçün Güvenlikleştirilmesi: Avrupa Birliği’nin Göç Politikası ve Türkiye-AB İlişkilerine Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Konya, (2018).

Demir, C., “Türkiye’de Göç Olgusunun Suçluluk Üzerine Etkileri: Mersin İli Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü*, Suç Araştırmaları Anabilim Dalı, Ankara, (2011).

Denizli Belediyesi, “*Denizli(Merkez) Nazım İmar Planı Raporu*”, Denizli Belediyesi Arşivi, Denizli, (1984).

Denizli Belediyesi, “*Denizli 1/25.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Plan Açıklama Raporu*”, Denizli Belediyesi, Denizli, (2007).

Denizli Büyükşehir Belediyesi, “*1/25.000 Ölçekli Denizli Kent Bütünü Nazım İmar Planı Plan Açıklama Raporu*”, Denizli Büyükşehir Belediyesi, Denizli, (2018).

Denizli Ticaret Odası, *Ekonomik Yönüyle Denizli*, Denizli Ticaret Odası Yayınları, Denizli, (2016).

Denizli Valiliği, *Türkiye’nin Parlayan Yıldızı Denizli*, Denizli Valiliği Yayınları, Denizli, (1998).

Devlet Planlama Teşkilatı, “*Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı(1996-2000)*”, (1997).

Doğanay, F., “Türkiye’ye Göçmen Olarak Gelenlerin Yerleşimi”, Toplum ve Göç, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi, Devlet İstatistik Enstitüsü Sosyoloji Derneği Yayını, Ankara, (1997).

Dönmezer, S., *Kriminoloji*, Beta Basım Yayım, İstanbul, (1994).

Emgili, F., “Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi Hakkındaki Araştırmalara Bir Bakış”, *Atatürk ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Dergisi*, 1 (1), 29-54, (2017).

Eraydın, Z., “Kentsel Markalaşma Stratejilerinin Kent Belleği ve Kent İmgesi Üzerine Etkileri: Ankara Örneği”, *İdealkent Kent Araştırmaları Dergisi*, 7 (20), 830-855, (2016).

Erder, S., *Refah Toplumunda Getto*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, (2006).

Erman, T., ‘‘Kent Yoksulu ve Őiddet: Gecekonu Bağlamında Eleştirel Bir Yaklaşım’’, (ed: Y. Őzdek), *Yoksulluk, Őiddet ve İnsan Hakları*, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü İnsan Hakları Araştırma ve Derleme Merkezi, Ankara, 193-202, (2002).

Ertürk, H., *Çevre Bilimlerine Giriş*, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Bilimsel Araştırma ve Basım Yayın İşletmesi, Bursa, (1996).

Finke, R. A. & Bettle, J., *Chaotic Cognition: Principles and Applications*, Lawrence Erlbaum Associates Publishers, United States of America, (1996).

Frevel, B., ‘‘Urban Safety’’, *German Policy Studies*, 3 (1), 1-18, (2006).

Gökburun, İ., ‘‘Ekonomik Gelişmişliğin Göçler Üzerindeki Etkisi’’, *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 2 (3), 564-582, (2019).

Gökçe, T., *XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Lazikiyye (Denizli) Kazası*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, (2000).

Göksu, T. & Bahar, H. İ., ‘‘Nüfus, Göç, Kentleşme ve Çevre’’, (ed: H. İ. Bahar), *Sosyoloji*, Usak Yayınları, 265-292, (2005).

Gökulu, G., ‘‘Kent Güvenliği Kentleşme ve Suç İlişkisi’’, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 24 (1), 209-226, (2010).

Gönüllü, H., *Denizli Kentinin Büyük Ameliyatı*, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli, (2016).

Güçlü, İ., ‘‘Karl Marx and Ralf Dahrendorf: A Comparative Perspective on Class Formation and Conflict’’, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 9 (2), 151-167, (2014).

Gündüzöz, İ., ‘‘Türkiye ve Dünyada Güvenli Kent Yaklaşımı: Kentsel Güvenlik Mi? Güvenli Kent Mi?’’, *Türk İdare Dergisi*, 335-368, (2016).

Gür Geden, A., ‘‘İç ve Dış Göç Bağlamında Kumkapı’da Sosyal Çatışma’’, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sosyoloji Anabilim Dalı, İstanbul, (2014).

Gürsoy, M., ‘‘Kentleşme Sürecinde Göç Suçluluk İlişkisi’’, Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Adıyaman, (2013).

Güzel, S., ‘‘Göçmen Çocuklar Ve Denizli’de Yaşam Koşulları’’, *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar Dergisi*, 1-36, (2013).

Harari, Y. N., *Hayvanlardan Tanrılara Sapiens: İnsan Türünün Kısa Bir Tarihi* (Çev. E. Genç), Kolektif Kitap, (2017).

- Harvey, D., ‘‘The Right to the City’’, *International Journal of Urban and Regional Research*, 27 (4), 939-994, (2003).
- Hazar Kalonya, D. & Yıldırım, Z., ‘‘Kent Suçu ya da Kente Karşı Suç: İzmir Örneği’’, *İDEALKENT* 11(30), 1207-1226, (2020).
- Işık, Ş., ‘‘Türkiye’de Kentleşme ve Kentleşme Modelleri’’, *Ege Coğrafya Dergisi*, 57-71, (2005).
- İçduygu, A. & Sirkeci, İ., *Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, (1999).
- İçli, T. G., *Kriminoloji*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, (2016).
- İlimiz Denizli*, Özgül Yayınları, Isparta, (1985).
- İrdem, İ., Zengin, Ü. N., Biçen Gören, B. & Uzun, M., *Türkiye’deki Suriyeliler ve Sınır Ötesi Güvenli Bölge*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, (2020).
- Karabağ, Y., ‘‘Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Suç(Kocaeli Örneği)’’, Yüksek Lisans Tezi, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı*, Kocaeli, (2004).
- Karasu, M. A., ‘‘Kentli Haklarının Gelişimi ve Hukuki Boyutları’’, *TBB Dergisi*, 37-52, (2008).
- Karpat, K. H., *Türkiye’de Toplumsal Dönüşüm*, İmge Kitabevi Yayınları, (2003).
- Kaypak, Ş., ‘‘Kentsel Bir Sorun Olarak Kentsel Güvenlik’’, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 35-50, (2016).
- Keleş, R., *Kentleşme Politikası*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, (2000).
- Keleş, R., ‘‘Kente Karşı Suç’’, *Dosya 6: Kent ve Suç*, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, Ankara, 45-46, (2007).
- Keleş, R., *100 Soruda Türkiye’de Kentleşme, Konut ve Gecekondu*, Cem Yayınevi, Denizli, (2014).
- Kınık, K., ‘‘Göç, Sürgün ve İltica’’, *Hayat Sağlık Dergisi*, 36-39, (2010).
- Kim, C., Gottdiener, M., ‘‘Urban Problems in Global Perspective’’ (ed: G. Ritzer), *Handbook of Social Problems*, Sage Publications, California, (2004).
- King, L., ‘‘Henri Lefebvre and the Right to the City’’, (ed: S. Meagher, S. Noll & J. Biehl), *Philosophy of the City Handbook*, Routledge, London, (2019).
- Koca, T. & Çolpan Erkan, N., ‘‘Yaşam Kalitesinin Arttırılmasında Bir Etmen: Mekânsal Güvenlik Ölçütleri’’, *MEGARON*, 167-176, (2019).

- Kocacık, F., ‘‘Balkanlar’dan Anadolu’ya Yönelik Göçler(1878-1890)’’, *Osmanlı Araştırmaları 1*, (1980).
- Kocadaş, B., ‘‘Cumhuriyet Döneminde Yapılan İç ve Dış Göçlerin Toplumsal Etkileri’’, *Sosyolojik Düşün*, 1(1), 11-18, (2016).
- Koçak, Y. & Terzi, E., ‘‘Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri’’, *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (3), 163-184, (2012).
- Koçdemir, K., ‘‘Yeni Bin Yılım Derdi Göç ve İltica, *Türk İdare Dergisi*, İçişleri Bakanlığı Yayınları, 71 (423), 85-108, (1999).
- Kodal, T., Atatürk Döneminde Denizli (1923-1938), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Anabilim Dalı, Ankara, (1996).
- Kodal, T., ‘‘Cumhuriyetin İlk Nüfus Sayımına Göre Denizli’nin Nüfus Yapısı’’, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (15), 62-72, (2004).
- Kodal, T., ‘‘Denizli’nin İlçelerinden Çardak’ın İdarî Serüveni: Denizli’ye Bağlanması ve İlçe Haline Gelmesi’’, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (19), 105-116, (2006).
- Kutlu, T. C., ‘‘Göç Katliam Sürgün’’, *Kuzey Kafkasya Dergisi*, 4, 24-27, (1973-74).
- Kürkçüoğlu, E., Ocakçı, M., ‘‘Kentsel Dokuda Mekânsal Yönelme Üzerine Bir Algı-Davranış Çalışması: Kadıköy Çarşısı Bölgesi’’, *MEGARON*, 10 (3), 365-388, (2015).
- Lefebvre, H., ‘‘The Right to the City’’, (ed: E. Kofman & E. Lebas), *Writings on Cities*, Wiley-Blackwell, London, 63-184, (1996).
- Lefebvre, H., *Şehir Hakkı*, Sel Yayıncılık, (1967).
- Lynch, K., *A Theory of Good City Form*, MIT Press, (1981).
- Lynch, K., *Kent İmgesi*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, (2010).
- Marcuse, P., ‘‘From Critical Urban Theory to the Right to the City’’, *City*, 13 (2), 185-197, (2009).
- Mullick, A. & Steinfeld, E., ‘‘Universal Design: What it is and isn’t’’, *Innovation*, Spring, 14-18, (1997).

Navruz, M., Yılmaz, F. H., “Kentsel Suçları Önlemede Yerel Yönetimlerin Rolü: New York’ta Rudy Giuliani ve Sıfır Tolerans Politikası Üzerine Bir Değerlendirme”, *Assam Uluslararası Hakemli Dergi*, Özel Sayı, 271-282, (2019).

Norberg-Schulz C., *Intentions in Architecture*, Allen and Unwin Ltd., London, (1966).

ODPM, “Konut, Planlama, Yerel Yönetim ve Bölgeler Komitesi Klavuzu”, *Safer Places: The Planning System and Crime Prevention*, ODPM Publications, London, (2004).

Ögçe, H., “Kent İmgesi: İstanbul Tarihi Yarımada Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Düzce Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Düzce, (2020).

Ömürgönülşen, U., Öktem, M. K., Yüceyılmaz, A. A., “Kentsel Suçla Mücadeleyi Yeniden Düşünmek: Güvenli Bir Kent Yaşamı Sağlama Aracı Olarak Komşuluk Alanı Gözetim Sistemi”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 21 (2), (2010).

Özbey, M.; Özel, M., “Kentsel Haklar ve Kolluğun İşlevleri”, *AKÜ İİBF Dergisi*, 17 (1), 35-49, (2015).

Özcan, K., Özkan, H. T., “Denizli Kentinin Planlama Deneyimi”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17 (27), 233-250, (2011).

Özdemir, M., “I. Dünya Savaşı Sırasında Osmanlı Ülkesinde Yaşanan Göç Hareketleri”, Doktora Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü*, İzmir, (2007).

Özden, P. P., *Kentsel Yenileme, Yasal-Yönetimsel Boyut, Planlama ve Uygulama*, İmge Kitabevi Yayınları, (2008).

Özek, Ç., *Türkiye’de Şehirleşmenin Ana Nitelikleri ve Ceza Adaleti Yönünden Yol Açabileceği Sorunlar*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, İstanbul, (1974).

Özer, A., “Strategies for Creating Inclusive Urban Spaces Along the European Shore of the Bosphorus”, Yüksek Lisans Tezi, *Orta Doğu Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara, (2008).

Özerim, M. G., “Avrupa’da Radikal Sağ Partiler ve Göç Karşıtlığı: Güvenlik Temaları Ekseninde Göç Karşıtı Söylemin İnşası”, Doktora Tezi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Avrupa Birliği Anabilim Dalı, İzmir, (2012).

Özgen, Y.F., “Türkiye’de Göç ve Kentleşmenin Suç ve Suçlulukla İlişkisi: İstanbul Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul, (2010).

Özkan, H. T., “Denizli Kentinin Planlama Deneyimi Üzerine Bir Süreç Değerlendirmesi”, Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Konya, (2010).

Peker, M., “Göç Ekseninde Bekilli Kasabasının Ekonomik Dönüşüm Süreci”, *Nüfus Bilim Dergisi*, (2015-2016).

Pineda, V. S., “Enabling Justice: Spatializing Disability in the Built Environment”, *Critical Planning Journal*, 111-123, (2008).

Rapoport, A., *Human Aspects of Urban Form: Towards a Man-Environment Approach to Urban Form and Design*, Pergamon Press, New York, (1977).

Rozhan, A., Yunos, M. Y. M., Mydin, M. A. O. & Isa, N. K. M., “Building the Safe City Planning Concept: An Analysis of Preceding Studies”, *Jurnal Teknologi*, 95-100, (2015).

Sarıkaya, M. E., “Sosyolojik Açından Göç ve Kültürler Arası Etkileşim: Suriyeli Göçmenler Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, (2019).

Sayın, H., “Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Bakımından Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Cinsel Sömürü Suçları ve Bunlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği”, Doktora Tezi, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, İstanbul, (2010).

Sertkaya Doğan, Ö., “Population Movements in Turkey Internal Migration”, (eds: H. Arslan, M. A. Icbay & S. M. Stanciu), *Contemporary Studies in Humanities*, Ehrmann Verlag Liber Antiquus, Early Imprinted Books in Germany, 18-30, (2015).

Sever, M., Cinoğlu, H., Başbüyük, O., *Terörün Sosyal Psikolojisi*, Polis Akademisi Yayınları, Ankara, (2010).

Seyhan, K., Bahar, H. İ., “Çocuk Suçluluğu” (ed: Ş. Erçetin), *Çocuk ve Suç*, Hegem Yayınları, Ankara, (2006).

Şen, C., “Demokrat Parti Döneminde Denizli’de Siyasal Hayat (1950-1960)”, Yüksek Lisans Tezi, *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Tarih Anabilim Dalı, Ağrı, (2019).

Taşkın Karaçam, N., “Denizli Ekonomisi (1920-1980)”, Yüksek Lisans Tezi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Tarih Anabilim Dalı, Denizli, (2006).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, “*Türkiye Göç Raporu*”, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları, (2016).

Tekeli, İ., *Türkiye’de Kentleşme Yazıları*, Turhan Kitabevi, Ankara, (1982).

Tekin, C. & Altunsoy, Y., “Cumhuriyet Döneminde Bulgaristan’dan Türkiye’ye Kitleli Göçler”, *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 119-147, (2019).

Topaloğlu, G. S., “Suç Oluşumuna Kentleşme ve İç Göçün Etkilerinin Analizi: Ankara Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü*, Güvenlik Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara, (2007).

Torlak, S. E., Polat, F., “Kentleşme Sürecinde Kimlik Farklaşması Açısından Denizli’de İki Mahallenin Karşılaştırmalı Analizi”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (2), (2006).

TÜİK, ADNKS 2018, (<http://www.tuik.gov.tr>, 16.06.2020).

Tümertekin, E. ve Özgüç, N., *Beşeri Coğrafya-İnsan, Kültür, Mekân*, Çantay Kitabevi, İstanbul, (1997).

Tümtaş, S., “Türkiye’de İç Göçün Kentsel Gerilime Etkisi: Mersin Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Muğla, (2007).

Tümtaş, S., Ergun, C., “Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21 (4), (2016).

Türkkan, B., “Uluslararası Göç Olgusu: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye’deki Ekonomik ve Sosyal Yapı Üzerine Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, İktisat Anabilim Dalı, Nevşehir, (2019).

Uluslararası Göç Örgütü, *Göç Terimleri Sözlüğü*, 2. Baskı, (2009).

United Nations-Habitat, *The Safer Cities Programme; Making Cities Safer From Crime*, UN-Habitat Publishes, Kenya, (2005).

- Uslu, E., “Sosyo-Ekonomik Bir Olgu Olarak Kentsel Suç: Bakırköy ve Küçükçekmece Örnekleri”, Yüksek Lisans Tezi, *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, İstanbul, (2011).
- Uslu, L., “Göçmenlerde Yoksulluk Yansımaları: Denizli Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Sosyoloji Anabilim Dalı, Denizli, (2012).
- Uysal, M. A., *Her Yönüyle Denizli Kazası*, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli, (2016).
- Uzun, M., “Küreselleşme Sürecinde Göç Olgusu: Göçün Stratejik Yönetimi ve Türkiye Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Ankara, (2018).
- Ünlütürk Ulutaş, Ç.; Kamber, A., “İç Göç ve Mekânsal Dışlanma”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17 (4), 1-13, (2017).
- Wekerle, G. R. & Whitzman, C., *Safe Cities: Guidelines for Planning Design and Management*, A Division of International Thomson Publishing, U.S.A., (1995).
- Yalçın, C., *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara, (2004).
- Yalçın Ercoşkun, Ö., “Sustainable City Plans Against Development Plans”, *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 18 (3), 529-544, (2005).
- Yavuzçehre Savaş, P., *Kentsel Mekânda Değişim: Denizli*, Denizli Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Denizli, (2010).
- Yayak, A., “Göçmenlerin Ayrımcılık ve Kimlik Algılarının Nefret Suçları Kapsamında İncelenmesi”, Doktora Tezi, *İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü*, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul, (2015).
- Yazgan, Ç. Ü., “Tarihi Süreçte Toplum- Çevre İlişkileri ve Çevre Sorunlarının Ortaya Çıkışı”, *E- Journal of New World Sciences Academy*, 5 (1), 227-244, (2010).
- Yıldırım, A., “Kentleşme ve Kentleşme Sürecinde Göçün Suç Olgusu Üzerindeki Etkileri”, Yüksek Lisans Tezi, *Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Ankara, (2004).
- Yılmaz, G., “Suç ve Mekân: Suçun Temsili Üzerine Düşünceler”, *Mimarlık Dergisi* 328, (2006).
- YÖK, Yükseköğretim Kurulu, *Ulusal Tezler Veri Tabanı*, <https://tez.yok.gov.tr>, Erişim tarihi: 06.11.2020
- Yörükkan, T., *Sosyolojik ve Sosyal Psikolojik Görüş Açısıyla Şehir, Konut ve Mahremiyet*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, (2012).
- Yücel, M. T., *Suç ve Ceza Anatomisi*, Yarı Açık Cezaevi Matbaası, Ankara, (1973).

Yücel, M. T., *Kriminoloji*, Başkent Matbaası, Ankara, (2003).

Yüceyılmaz, A. A., “Konya Örneğinde Kentsel Suçlar ve Kent Esenliği”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Konya, (2007).

Url-1, Düzenli, düzensiz göçler, uluslararası mevzuat, <https://www.goc.gov.tr>, Erişim tarihi: 29.12.2019.

Url-2, Denizli kent konumu, <http://www.denizli.gov.tr>, Erişim tarihi: 18.04.2021.

Url-3, Denizli'nin tarihi-idari birim adı, <https://nisanyanmap.com>, Erişim tarihi: 25.12.2020.

Url-4, Laodikya antik kenti, <https://www.arkeolojikhaber.com/haber-laodikya-antik-kenti-arkeoloji-kazilari-15-yilini-kutluyor-17199/>, Erişim tarihi: 15.04.2021.

Url-5, Denizli ilçeleri tarihi, <http://www.denizli.gov.tr>, Erişim tarihi: 29.12.2019.

Url-6, Karşıyaka Mahallesi hava fotoğrafı, earth.google.com, Erişim tarihi: 16.12.2020.

Url-7, Denizli Ankara bulvarı, <https://mapio.net>, Erişim tarihi: 28.11.2020.

EKLER

7. EKLER

EK A.1: Saha Çalışması Mülakatlar (Uzmanlar)

EK A.2: Saha Çalışması Mülakatlar (Muhtarlar)

EK A.1

UZMANLAR

- 1) Hukuksal bağlamda göçlere yönelik yasal mevzuatlar yeterli midir? 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu
- 2) Denizli’de son zamanlarda en çok görülen kentsel suçlar varsa nelerdir? Gasp, kapkaç, hırsızlık, vandalizm vb.
- 3) Göç ve güvenli kent olguları bağlamında kurumlararası eşgüdüm var mı? Yerel yönetimler, valilik vb.
- 4) Kentsel yerleşmelerde sosyo-kültürel uyumsuzluklar hangi tür mekânlarda daha sık gözlenmektedir?
- 5) Yerel yönetimlerin göç ve göçmenlere yönelik politikaları var mı? Ya da bu konuda çalışma yürütülen birimleri var mı?
- 6) Kentsel güvenlik konusunda Denizli’de çok güvenli ya da güvenli değil diyebileceğiniz mekânlar mevcut mu? Güvenli değil ise sebepleri nelerdir?
- 7) Denizli’de göç ve göçmenler konusunda uygulamaya geçirilmiş projeler mevcut mu? Varsa bu projeler nelerdir? Bu projeler hangi kurumlar tarafından yürütülmektedir?
- 8) Denizli’de göç bölgeleri nerede yoğunlaşmıştır? Mekânsal olarak heterojen özellik gösteren yerleşme var mıdır?
- 9) Kentsel suçlar arasında yer alan vandalizme Denizli’de rastlamak mümkün müdür?
- 10) Sivil toplum kuruluşları göç ve göçmenlik konusunda hangi kurumlar ile çalışmaktadırlar?

ÖNERİLER

Göç ve kentsel suç ilişkisi bağlamında bu mülakata katılımı için en az 1 kişiyi önerebilir misiniz?

Demografik olarak kentteki nüfusun heterojenleştiği yerleşim birimlerinde kentsel güvenlik-huzur ve refahın sağlanmasına yönelik önerileriniz nelerdir?

EK A.2

MUHTARLAR

- 1)Mahallede iç göç ve dış göç olarak göçmen nüfus yaklaşık ne kadar?
- 2)Mahallede ikâmet edenlerin meslek grupları neler?
- 3)Göçmenler hangi iş sahalarında çalışmaktadır?
- 4)Mahallede gecekondu tipi yapılanmalar mevcut mu?
- 5)Göçmenler hangi tür konutlarda barınmaktadır?
- 6)Denizli ilçelerinden göç edenler mevcut mu? Varsa hangi ilçeler?
- 7)Mahallede güvenlik nasıl sağlanıyor?
- 8)Mahallede akşam saatlerinde sokakta tek başına güvenli olarak dolaşılabilir mi?
- 9)Mahallede aydınlatma elemanları yeterli mi?
- 10)Mahallede hemşehricilik ilişkileri nasıl? Göçmenler kendi hemşehricilerinin yakınında mı yer seçiyorlar?
- 11)Mahallede mekânsal ayrışma var mı?